

Standaarden en eindtermen ve

Deel 1, Advies

- **Advies eindtermen educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen**
- **Eindtermen voor opleidingen gericht op alfabetisering**

Nederlandse taal:

Gesprekken 1F, Luisteren 1F, Spreken 1F, Lezen 1-1F, Lezen 2-1F, Schrijven 1F

Rekenen:

Getallen 1F, Verhoudingen 1F, Meten en meetkunde 1F, Verbanden 1F

Eindtermen digitale vaardigheden:

Domeinen Basisniveau 1, behorend bij de eindtermen taal en rekenen 1F

- **Eindtermen voor opleidingen gericht op het ingangsniveau van de beroepsopleiding**

Nederlandse taal:

Gesprekken 2F, Luisteren 2F, Spreken 2F, Lezen 1-2F, Lezen 2-2F, Schrijven 2F

Rekenen:

Getallen 2F, Verhoudingen 2F, Meten en meetkunde 2F, Verbanden 2F

Eindtermen digitale vaardigheden:

Domeinen Basisniveau 2, behorend bij de eindtermen taal en rekenen 2F

Deel 2, Toelichting bij het advies

- **Toelichting educatie-opleidingen**

- **Toelichting Nederlandse taal:**

Leeswijzer Nederlandse taal

1. Mondelinge taalvaardigheid
  - 1.1 Gesprekken
  - 1.2 Luisteren
    - 1.3.1 Spreken
2. Lezen
  - 2.1 Zakelijke teksten
  - 2.2 Fictionele, verhalende en literaire teksten
3. Schrijven
4. Begrippenlijst en taalverzorging

INHOUDSOPGAVE

○ **Toelichting Rekenen**

Leeswijzer rekenen

1. Getallen
2. Verhoudingen
3. Meten en meetkunde
4. Verbanden

○ **Toelichting Digitale vaardigheden**

Leeswijzer digitale vaardigheden

Toelichting op de volgende domeinen:

Domein 1: Gebruik van ICT-systemen

Domein 2: Beveiliging, privacy en ergonomie

Domein 3: Informatie zoeken

Domein 4: Informatie verwerken en presenteren

Domein 5: Communicatie

Literatuurlijst

DEEL 1

Advies eindtermen educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen

Advies eindtermen educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen

1. Inleiding

De minister heeft het voornemen om op basis van het voorliggend advies eindtermen vast te stellen voor de opleidingen Nederlandse taal en rekenen gericht op alfabetisering (1F) en op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs (2F) voor de volwasseneneducatie (ve). Ten behoeve hiervan zijn de bestaande niveaus van het Referentiekader taal en rekenen (Meijerink 2010) uitgewerkt in de context van de volwasseneneducatie voor de niveaus 1F en 2F. Omdat Nederlandse taal- en rekenvaardigheden deels verworven worden met behulp van alledaagse technologie om te communiceren en om te gaan met informatie is ook voor digitale vaardigheden een uitwerking gemaakt. Er is een Instroomniveau beschreven onder 1F voor zowel Nederlandse taal en rekenen als voor digitale vaardigheden.

Er zijn geen eindtermen geformuleerd voor Nederlandse taal en rekenen en digitale vaardigheden op het Instroomniveau. Dit niveau wordt gezien als tussenniveau en ondersteunt vanuit het onderwijs gericht op de eindtermen die worden vastgesteld voor de niveaus 1F en 2F uit de AMvB Referentieniveaus taal en rekenen. Voor de doelgroep van de volwasseneneducatie is het belangrijk de motivatie te stimuleren: door het formuleren van een niveau onder 1F wordt de voortgang naar 1F inzichtelijk gemaakt en kan de deelnemer halverwege een concreet resultaat behalen.

De niveaus van het Referentiekader taal en rekenen vormen de vastgestelde standaard voor de opleidingen Nederlandse taal en rekenen voor de volwasseneneducatie. De eindtermen Nederlandse taal en rekenen voor de ve zijn binnen dat kader uitgewerkt op een wijze die passend is voor het leven en leren van volwassenen.

Voor digitale vaardigheden zijn eindtermen uitgewerkt gerelateerd aan de standaarden en eindtermen voor de educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen. Digitale hulpmiddelen en mogelijkheden zijn vanzelfsprekend geworden bij het leren van de Nederlandse taal en van rekenen. Omdat digitale vaardigheden niet opgenomen zijn in het Referentiekader taal en rekenen en dus niet te beschrijven zijn in termen van 1F en 2F, is voor digitale vaardigheden een nieuwe beschrijving gemaakt. Er is gekozen voor de volgende terminologie:

- o Digitale vaardigheden Instroomniveau (standaarden gerelateerd aan het Instroomniveau)
- o Digitale vaardigheden basisniveau 1 (eindtermen gerelateerd aan niveau 1F)
- o Digitale vaardigheden basisniveau 2 (eindtermen gerelateerd aan niveau 2F)

	Opleiding Nederlandse taal en rekenen: alfabetisering	Opleiding Nederlandse taal en rekenen: ingangsniveau beroepsonderwijs
Eindtermen Nederlandse taal 1F	x	
Eindtermen Nederlandse taal 2F		x
Eindtermen rekenen 1F	x	
Eindtermen rekenen 2F		x
Eindtermen digitale vaardigheden, basisniveau 1	x	
Eindtermen digitale vaardigheden, basisniveau 2		x

2. Onderdelen van het advies

- 1 Verantwoording van de totstandkoming
  - o Aanleiding
  - o Uitgangspunten opdracht
  - o Procesbeschrijving
  - o Bijlage 1.1 Lijst samenstelling ontwikkel- en expertgroepen
  - o Bijlage 1.2 Overzicht feedback geraadpleegde stakeholders
  - o Bijlage 1.3 Overzicht van de toelichtingen Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden
- 2
  - o Eindtermen voor de educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen gericht op alfabetisering (1F) en voor educatie-opleidingen gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs (2F)
  - o Eindtermen digitale vaardigheden, ondersteunend aan Nederlandse taal en rekenen

De eindtermen liggen voor ter vaststelling bij ministeriële regeling.

- 3
  - o Toelichting educatie-opleidingen gericht op alfabetisering (1F) en op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs (2F) Nederlandse taal en rekenen
  - o Toelichting digitale vaardigheden ondersteunend aan de educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen

De Toelichting omvat:

- o Leeswijzer, met verantwoording van de keuzes voor de uitwerking van standaarden en eindtermen voor de educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen en voor digitale vaardigheden;
- o Uitwerking standaard Nederlandse taal voor de educatie-opleidingen met een beschrijving van het Instroomniveau, niveau 1F en 2F, geïllustreerd met voorbeelden en uitwerkingen van eindtermen voor de educatie-opleidingen met een beschrijving van niveau 1F en 2F;
- o Uitwerking standaard rekenen voor de educatie-opleidingen met een beschrijving van het Instroomniveau, niveau 1F en 2F, geïllustreerd met voorbeelden en uitwerkingen van eindtermen voor educatie-opleidingen met een beschrijving van niveau 1F en 2F;
- o Beschrijving standaard en voorbeelden Instroomniveau en eindtermen en voorbeelden voor Basisniveau 1 en 2 voor digitale vaardigheden, ondersteunend aan Nederlandse taal en rekenen.

Een overzicht van deze informatie vindt u in Bijlage 1.3.

De eindtermen liggen voor ter vaststelling bij ministeriële regeling, maar dit geldt niet voor de standaarden, zoals opgenomen in de Toelichting. Het Referentiekader taal en rekenen is de wettelijke standaard voor de niveaus 1F en 2F van taal en rekenen. De standaarden zoals opgenomen in de Toelichting zijn een uitwerking van het Referentiekader en zijn alleen daar aangepast, waar dit nodig is voor de aansluiting op de doelgroep volwassenen. De standaarden zijn opgenomen om de eindtermen 1F en 2F voor de educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen beter te kunnen interpreteren.

Bij wet geregeld	Niet bij wet geregeld
Eindtermen Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden	Toelichting

3. Verantwoording van de totstandkoming

Aanleiding

De ontwikkeling van de standaarden voor opleidingen Nederlandse taal en rekenen in de volwasseneneducatie wordt aangekondigd in het Actieplan Laaggeletterdheid 2012-2015, 'Geletterdheid in Nederland', onderdeel van het regeerakkoord Rutte 1 en afgestemd met de ministerraad. Een van de speerpunten in dit Actieplan Laaggeletterdheid is de focus op taal en rekenen in de opleidingen volwasseneneducatie.

In augustus 2010 zijn de Referentieniveaus taal en rekenen (Meijerink) voor de onderwijsleerlijn van primair tot en met middelbaar beroepsonderwijs vastgesteld in de AMvB Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen. Om deze referentieniveaus ook van toepassing te laten zijn op de volwasseneneducatie heeft de minister in het Actieplan Laaggeletterdheid 2012-2015 het voornemen uitgesproken voor de educatie-opleidingen gericht op alfabetisering en op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs eindtermen vast te stellen voor de niveaus 1F en 2F. Daaraan ondersteunend worden voor digitale vaardigheden standaarden beschreven voor het Instroomniveau en eindtermen vastgesteld voor Basisniveau 1 en Basisniveau 2, aansluitend op niveau 1F en 2F van Nederlandse taal en rekenen.

De standaarden en eindtermen voor de opleidingen volwasseneneducatie dienen ook te passen bij het Nederlandse Kwalificatiekader¹. In onderstaand schema is weergegeven met welke niveaus van het NLQF de niveaus Instroom, 1F en 2F corresponderen.

NLQF	Instroom	Niveau 1	Niveau 2
Standaarden en eindtermen ve	Instroom	1F	2F

Uitgangspunten van de opdracht

- o De Referentieniveaus zijn maatgevend en gelden als standaard voor Nederlandse taal en rekenen voor de volwasseneneducatie.
- o Op basis van deze standaard zijn eindtermen Nederlandse taal en rekenen beschreven voor de opleidingen volwasseneneducatie en eindtermen digitale vaardigheden die ondersteunend zijn aan deze eindtermen Nederlandse taal en rekenen voor de volwasseneneducatie.
- o De bevindingen uit het rapport 'Eén taal voor taal', alsmede de Standaard taal 2011, ontwikkeld voor het Instroomniveau en niveau 1 van het NLQF zijn meegenomen als input voor het voorliggende advies.
- o Er is voor Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden tevens een niveau onder 1F beschreven. Waar het Nederlandse taal betreft is dit niveau vergelijkbaar met het niveau F in de Standaard taal bij het NLQF en het niveau A1 van het Raamwerk Nederlands voor het (v)mbo en het CEF (Common European Framework). Het betreft hier de beschrijving van een standaard en niet van eindtermen. Voor rekenen is dit niveau beschreven op basis van het eerder ontwikkelde Raamwerk rekenen/wiskunde mbo (Wijers, M., 2007) en het Europees Raamwerk voor Gecijferdheid (Van Groenestijn, M., 2011).
- o Om de eindtermen voor de educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen 1F en 2F op de juiste manier te kunnen interpreteren, zijn ook de standaarden uitgewerkt in de context van het leven en leren van volwassenen. Deze versie van de standaarden is opgenomen in de 'Toelichting educatie-opleidingen' (onderdeel 3 van dit advies) en bedoeld voor gebruik in de dagelijkse onderwijspraktijk. De vastgestelde standaard voor de referentieniveaus voor de leerlijn po-vo-mbo is alleen daar aangepast, waar dit nodig is voor de aansluiting op de doelgroep.
- o Voor digitale vaardigheden geldt dat alleen eindtermen zijn beschreven, gerelateerd aan Nederlandse taal en rekenen. Om die reden is voor digitale vaardigheden geen standaard

¹ Beschrijft alle kwalificatieniveaus in Nederland en wordt gekoppeld aan het European Qualification Framework (EQF)

ADVIES

ontwikkeld. Wel worden in de Standaard Nederlandse taal en rekenen ve, zoals opgenomen in de Toelichting, de mogelijkheden tot digitale verwerking vermeld.

- o De eindtermen voor de educatie-opleidingen gericht op alfabetisering (1F) en op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs (2F) Nederlandse taal en rekenen en de eindtermen voor de basisniveaus 1 en 2 voor digitale vaardigheden voor de volwasseneneducatie liggen voor ter vaststelling per ministeriële regeling.

4. Beschrijving van het proces

Het ministerie van OCW heeft het Steunpunt ve gevraagd de ontwikkeling van standaarden en eindtermen voor de educatie-opleidingen ter hand te nemen. Het Steunpunt heeft vervolgens CINOP opdracht gegeven het project uit te voeren.

Er is gekozen voor het formeren van een ontwikkelgroep voor het onderdeel Nederlandse taal, een ontwikkelgroep voor het onderdeel rekenen en een ontwikkelgroep voor het onderdeel digitale vaardigheden. Voor alle vaardigheden zijn expertgroepen geformeerd om te adviseren en bij te sturen op de uitwerkingen van de ontwikkelgroepen.

Om de kwaliteit van de uitwerkingen te borgen, zijn met betrekking tot de ontwikkel- en expertgroepen de volgende keuzes gemaakt:

Nederlandse taal

De leden van de *ontwikkelgroep Nederlandse taal* zijn Ella Bohnenn, Fouke Jansen, Annelies Jacobs en Riet Thijssen.

Ella Bohnenn en Fouke Jansen zijn geselecteerd op basis van hun expertise met de doelgroep volwassenen en hun ervaring met het ontwikkelen van standaarden, waarvan twee specifiek voor de doelgroep (Ella bohnenn: De Blokkendoos, beiden: Standaard taal 2011).

Annelies Jacobs is geselecteerd op basis van haar ervaring met de Standaard taal 2011 en haar betrokkenheid bij de praktijk.

Riet Thijssen heeft als projectleider vanuit CINOP en op basis van haar ervaring met het ontwikkelen van standaarden deelgenomen aan de ontwikkelgroep.

De *expertgroep Nederlandse taal* is gevormd door Marja van Knippenberg, Ineke van de Craats, Inge van Baalen en Christel Kuijpers.

Marja van Knippenberg is geselecteerd omdat zij medeontwikkelaar is van het Referentiekader taal en rekenen (2010). Zij heeft in deze hoedanigheid de relatie met het Referentiekader in het oog gehouden.

Ineke van de Craats heeft haar deskundigheid op het gebied van taalproblemen bij zeer laagopgeleiden ingebracht.

Christel Kuijpers heeft haar expertise vanuit het Raamwerk Nederlands voor (v)mbo en vanuit haar ervaring met de volwasseneneducatie ingebracht.

De inbreng van Inge van Baalen was gericht op de bruikbaarheid van de uitwerkingen voor de doelgroep, waarmee zij ruime ervaring heeft.

Rekenen

De *ontwikkelgroep rekenen* bestaat uit Monica Wijers, Frank Haacke, Peter Griffioen en Annelies Jacobs.

Monica Wijers is geselecteerd op basis van haar betrokkenheid bij het ontwikkelen van het Referentiekader Rekenen en het Raamwerk Rekenen/Wiskunde, alsmede haar ervaring met laaggecijferden.

Frank Haacke is geselecteerd vanwege zijn ervaring met het ontwikkelen van de KSE-standaarden voor rekenen voor de volwasseneneducatie en zijn expertise met de doelgroep.

Peter Griffioen heeft zijn ervaring met de doelgroep, alsmede met het ontwikkelen van standaarden (European Numeracy Framework) ingebracht.

ADVIES

Annelies Jacobs is betrokken vanwege haar ervaring met de doelgroep, het ontwikkelen van de rekenmethode Score en het ontwikkelen van de Standaard taal 2011.

Annelies Jacobs zit ook in de ontwikkelgroep Nederlandse taal. Hiervoor is bewust gekozen. De projectgroep heeft ervoor gekozen om dwarsverbindingen te maken tussen de ontwikkelgroepen om op cruciale onderdelen de eenheid tussen de uitwerkingen te bewaken.

Rinske Stelwagen heeft als deelprojectleider vanuit CINOP en als rekenexpert in de BVE-sector deelgenomen aan de ontwikkelgroep.

De *expertgroep rekenen* is gevormd door Kees Hoogland, Vincent Jonker, Mieke van Groenestijn en Hennie de Haan.

Kees Hoogland heeft deelgenomen vanuit zijn ervaring met de doelgroep en zijn expertise op het gebied van gecijferdheid en rekenonderwijs.

Vincent Jonker is voor deelname aan de expertgroep gevraagd vanwege zijn ervaring met het ontwikkelen van rekenstandaarden en zijn expertise op het gebied van rekenonderwijs aan laagopgeleiden.

Mieke van Groenestijn is gevraagd vanwege haar expertise op het gebied van rekenen in de volwasseneneducatie en haar betrokkenheid bij de ontwikkeling van rekenstandaarden. Tevens is zij expert op het gebied van dyscalculie en rekenproblemen.

Hennie de Haan is geselecteerd vanwege haar ruime ervaring met de doelgroep en haar betrokkenheid bij de ontwikkeling van het European Numeracy Framework.

Digitale vaardigheden

De leden van de ontwikkelgroep zijn Ella Bohnenn, Anna Geertsma en Frans van Hoek. De ontwikkelgroep is samengesteld op basis van de volgende ervaringen:

Ella Bohnenn ontwikkelt ook de standaard en eindtermen voor taal, kent de doelgroep goed, en is ontwikkelaar van educatieve software van ETV. Anna Geertsma is mede-auteur van het NLQF-advies en ontwikkelaar van de cursus Informatievaardigheden voor volwassenen. Frans van Hoek heeft jarenlange ervaring met lesgeven aan laagopgeleide volwassenen op het gebied van taal, rekenen en digitale vaardigheden; hij ontwikkelde methoden voor digitale en voor informatievaardigheden voor volwassenen. Hij participeert in twee werkgroepen van het programma Digivaardig & Digiveilig.

De expertgroep wordt gevormd door Kees Hammink en Maurice de Greef. Kees Hammink is voorzitter van de stichting Belangenbehartiging Alfabetisering-ABC en auteur van de eindtermen digitale vaardigheden voor de KSE (2001). Maurice de Greef heeft vele onderzoeken gedaan onder laaggeletterden, onder andere naar digitaal leren in opdracht van ETV.

Voor de samenstelling van de ontwikkel- en expertgroep is advies gevraagd aan Ben Vaske, directeur van ETV en participant bij Digivaardig & Digiveilig.

De ontwikkelgroep is gestart met verzamelen en bestuderen van relevante documenten in de context van digitale vaardigheden op nationaal als op Europees niveau.

Via de linkedin-groepen "Netwerk Digivaardig & Digiveilig" en "Werkgroep Digibeten/Consulenten&Loketten" is de ontwikkeling van de eindtermen onder de aandacht gebracht van de participanten in het programma Digivaardig & Digiveilig. Via het programmabureau Digivaardig & Digiveilig is de conceptversie verspreid naar Ecabo en naar Alexander van Deursen. Met Ecabo (Joep Swagemakers) is overleg geweest over de conceptversie; Ecabo heeft met verschillende sectoren het e-Userskills Certificaat © ontwikkeld.

Het ministerie van EL&I is benaderd en heeft zich als stakeholder en betrokkene in het Actieplan 2012-2015 akkoord verklaard met de uitwerkingen.

Voor een overzicht van de samenstelling van de ontwikkel- en expertgroepen zie bijlage 1.1

Tussentijds hebben de ontwikkelgroepen steeds gerapporteerd aan elkaar en hun producten en dilemma's voorgelegd aan de expertgroepen. Het commentaar en advies van de expertgroepen op de eerste conceptuitwerkingen is vervolgens besproken in de ontwikkelgroepen. Op basis daarvan

ADVIES

zijn de uitwerkingen bijgesteld en aangevuld en nogmaals voorgelegd aan de expertgroepen.

Vervolgens zijn in april de definitieve uitwerkingen opgeleverd aan het Steunpunt ve.

Voor de uitwerkingen van het Instroomniveau taal en rekenen hebben de ontwikkelgroepen een uitwisselingsbijeenkomst georganiseerd met medewerkers van het Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling (SLO), die in het kader van het project Passende Perspectieven (2012) het gebied onder 1F verkaveld hebben ten behoeve van leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte, die naar verwachting niveau 1F niet kunnen halen.

Voor digitale vaardigheden is afstemming gezocht met het programma Digivaardig & Digiveilig van het ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) en met de directie van Stichting ETV.nl.

Om een breed draagvlak te creëren voor de uitwerking van de standaarden en eindtermen heeft het Steunpunt ve de conceptversies voorgelegd aan stakeholders in het veld.

Reacties zijn gevraagd en gekregen van het ministerie van EL&I vanuit betrokkenheid bij het Actieplan Laaggeletterdheid en het Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling SLO als ontwikkelaar van Passende Perspectieven en vanuit haar rol met betrekking tot de toepassing van het Referentiekader taal en rekenen in diverse vormen van onderwijs. Inhoudelijke opmerkingen en suggesties zijn besproken en waar relevant meegenomen in de laatste reviews en aanpassingen. Een overzicht van alle partijen die de concepten hebben bekeken en een samenvatting van hun reacties vindt u in bijlage 1.2.

ADVIES

Bijlage 1.1

Projectleiding en samenstelling van de ontwikkel- en expertgroepen

Algehele projectleiding Ina den Hollander, senior manager CINOP
Riet Thijssen, senior consultant CINOP

Nederlandse taal

Naam ontwikkelgroep

Expertise

Fouke Jansen

Bureau Taal & Educatie: educatief adviseur en trainer op het gebied van taalontwikkeling. Mede-auteur van het Raamwerk Nederlands voor het (v)mbo en de Standaard taal bij het NLQF.

Ella Bohnenn

Opleidingsadvies, coaching en communicatie ten behoeve van bedrijven en onderwijs. Expert op het gebied van alfabetisering. Mede-auteur van het Raamwerk Nederlands voor het (v)mbo en de standaard taal bij het NLQF.

Annelies Jacobs

Bureau Boek voor Taal, trainer en ontwikkelaar op het gebied van alfabetisering en Nederlandse taal en rekenen. Mede-auteur van de Standaard taal bij het NLQF.

Riet Thijssen (deelprojectleider taal)

Senior consultant CINOP, expert op het gebied van taalverwerving voor taalzwakke doelgroepen. Mede-auteur van het Raamwerk Nederlands voor het (v)mbo en projectleider en auteur van de Standaard taal van het NLQF.

Naam Expertgroep

Expertise

Marja van Knippenberg

Senior beleidsmedewerker Onderzoek ROC Mondriaan. Betrokken bij de ontwikkeling van het Referentiekader taal. Lid van de vaststellingscommissie niveau 2F taal voor het mbo bij het College voor Examens.

Ineke van de Craats

Voormalig universitair docent Radboud Universiteit, afdeling Taalwetenschap, expert op het gebied van alfabetisering.

Christel Kuijpers

Consultant bij FLOT, lerarenopleidingen Fontys Hogeschool Tilburg. Projectleider en mede-auteur van het Raamwerk Nederlands voor het (v)mbo.

Inge van Baalen

Onderwijskundig adviseur ROC Aventus, lid van de werkgroep basisvaardigheden van de MBO Raad.

Rekenen

Naam ontwikkelgroep

Expertise

Monica Wijers

Ontwerper en ontwikkelaar wiskunde-onderwijs Freudenthal Instituut, Universiteit Utrecht. Mede-auteur van het Referentiekader rekenen en van het Raamwerk Rekenen/wiskunde mbo.

Frank Haacke

Projectmanager, docent rekenen en wiskunde ROC Eindhoven. Medewerker ontwikkeling KSE-standaarden rekenen voor het volwassenenonderwijs.

ADVIES

Peter Griffioen	Docent rekenen en wiskunde ROC Midden Nederland, mede-auteur van het European Numeracy Framework.
Annelies Jacobs	Bureau Boek voor Taal, trainer en ontwikkelaar op het gebied van alfabetisering en Nederlandse taal en rekenen. Mede-auteur van de Standaard taal bij het NLQF. Tevens lid van de ontwikkelgroep Nederlandse taal.

Naam Expertgroep	Expertise
Kees Hoogland	Adviseur rekenen/wiskunde/gecijferdheid APS. Expert gecijferdheid volwasseneneducatie.
Vincent Jonker	Onderzoeker bij het Freudenthal Instituut, Universiteit Utrecht. Mede-auteur Raamwerk Rekenen/wiskunde mbo.
Mieke van Groenesteijn	Lector gecijferdheid, Hogeschool Utrecht. Mede-auteur van het European Numeracy Framework.
Hennie de Haan	Docente rekenen en wiskunde ROC Midden Nederland. Mede-auteur van het European Numeracy Framework.

Digitale vaardigheden

Naam ontwikkelgroep	Expertise
Ella Bohnenn	Opleidingsadvies, coaching en communicatie ten behoeve van bedrijven en onderwijs, expertise volwasseneneducatie en ontwikkelaar van educatieve software voor ETV.nl. Tevens lid van de ontwikkelgroep Nederlandse taal.
Anna Geertsma	Consultant CINOP, mede-auteur van het NLQF-advies en ontwikkelaar van de cursus Informatievaardigheden voor volwassenen.
Frans van Hoek (deelprojectleider digitale vaardigheden)	Senior Manager CINOP, expert volwasseneneducatie en digitale vaardigheden.

Naam Expertgroep	Expertise
Kees Hammink	Zelfstandig adviseur, voorzitter van de stichting Belangenbehartiging Alfabetisering ABC en auteur van de eindtermen digitale vaardigheden voor de KSE.
Maurice de Greef	Artéduc, adviseur en onderzoeker op het gebied van laaggeletterdheid en (digitaal) leren.

ADVIES

Bijlage 1.2

Overzicht van geraadpleegde stakeholders en een samenvatting van hun commentaar

Overzicht

Naam	Organisatie	Expertise/betrokkenheid
Ben Vaske	Stichting Expertisecentrum ETV	Klankbordgroep Standaard taal 2011, Directeur ETV, lid netwerk Digivaardig & Digiveilig
Kees Hammink	Stichting ABC	Zelfstandig adviseur, voorzitter van de stichting Belangenbehartiging Alfabetisering ABC en auteur van de eindtermen digitale vaardigheden voor de KSE
Isabel Coenen	Stichting van de Arbeid	Klankbordgroep Standaard taal 2011, beleidsadviseur FNV vakcentrale
Barbera Bourne	Ministerie van Economische zaken, Landbouw & Innovatie	Communicatie-beleidsmedewerker
Teresa Wind	Onderwijsinspectie	Inspecteur
Cindy van de Ven	IVIO	Klankbordgroep Standaard taal 2011, onderwijskundig adviseur
Jenny den Hertog	Bureau Cedris	Adviseur scholing en werkgeverszaken
Elwine Halewijn	ITTA	Klankbordgroep Standaard taal 2011, manager marktgroep volwassenen (expert NT2, inburgering)
Mieke de Haan	MBO Raad	Klankbordgroep Standaard taal 2011, Beleidsadviseur Educatie, Inburgering, Leven Lang Leren Beleidsadviseur btg UV Strategie en Onderwijs Bedrijfstakgroepen & Internationalisering MBO Raad
Jetske Woudstra	MBO Raad	Beleidsmedewerker
Zsoska Bonta	NRTO	Klankbordgroep Standaard taal 2011, Directeur BonTalen & Partners
Monique Deenik	NRTO	Directeur Top taal bedrijfsopleidingen
Adriana Stel	STOOF	Directeur
Karin Monnik	VO Raad	Onderwijsadviseur, Programmaleider professionalisering schoolleiders en bestuurders
Andries Kok	VNG	Beleidsmedewerker sociale zaken en werkgelegenheid
Anne Kerkhoff	Fontys Hogescholen	Expertgroep Standaard taal 2011, Associate Lectoraat Taal en Cultuur Associate Lector Fontys Hogeschool Tilburg
Willemijn Stockmann	ROC Tilburg	Expertgroep Standaard taal 2011, Expert alfabetisering

ADVIES

Naam	Organisatie	Expertise/betrokkenheid
Kaatje Dalderop	Staatsexamencommissie	Expertgroep Standaard taal 2011, Zelfstandig onderwijsadvies (expert Inburgering)
Joke Huisman	Voorheen ecbo	Expertgroep Standaard taal 2011, mede-ontwikkelaar Raamwerk rekenen & wiskunde
Els Leenders	SLO	Expertgroep Standaard taal 2011, Leerplanontwikkelaar Nederlands en NT2 voor mbo en vmbo, projectgroep Passende Perspectieven
Ria van de Vorle	SLO	Programmacoördinator SLO
Simon Verhallen	College voor Examens	Expertgroep Standaard taal 2011, Manager staatsexamens NT2
Inge van Baalen	ROC Aventus	Expertgroep Standaard taal 2011, Onderwijskundig adviseur
Maurice de Greeff	Artéduc	Directeur Artéduc, onderzoeker
Heleen Kist	Digivaardig & Digiveilig	Adviseur ECP, uitvoering programmabureau Digivaardig & Digiveilig
Joep Swagemakers	ECABO	Accountmanager ICT, lid netwerk Digivaardig & Digiveilig

ADVIES

Samenvatting van de reacties

Een aantal van deze stakeholders heeft een uitgebreide reactie gegeven op de uitwerkingen. Het gaat om Els Leenders van de SLO, Kaatje Dalderop, Willemijn Stockmann en Elwine Halewijn.

Els Leenders heeft gereageerd vanuit haar deskundigheid met betrekking tot het Referentiekader taal en rekenen en haar betrokkenheid bij het project Passende Perspectieven.

Kaatje Dalderop en Willemijn Stockmann hebben vanuit hun expertise op het gebied van NT2 en alfabetisering samen gereageerd, met name op het Instroomniveau.

Elwine Halewijn heeft vanuit haar deskundigheid op het gebied van NT2 gereageerd op de uitwerking van tekstkenmerken bij de receptieve vaardigheden. Alle wijzigingsvoorstellen van de geraadpleegde stakeholders zijn uitvoerig besproken door de ontwikkelgroep. In dit overzicht zijn opgenomen: een samenvatting van de feedback, de reactie van de ontwikkelgroep hierop en het uiteindelijke besluit.

Wijzigingsvoorstellen op detailniveau (bijvoorbeeld teksteel) zijn niet opgenomen in dit overzicht. De ontwikkelgroep heeft alle wijzigingsvoorstellen per domein besproken en beoordeeld. De meeste voorstellen zijn doorgevoerd; daar waar de ontwikkelgroep van mening was dat het voorstel meer referente aan po en vo of aan onderwijs aan anderstalige volwassenen, is dat niet gebeurd.

Daar waar de reacties van de bevraagde partijen overeenkwamen, zijn ze als gezamenlijke samenvatting verwerkt.

Nederlandse taal

Onderwerp	Els Leenders	Kaatje Dalderop & Willemijn Stockmann	ITTA Elwine Halewijn
Met hulp, na instructie of met voorbeeld	Aanduidingen als 'met hulp, na instructie of met voorbeeld' moeten niet weergegeven worden bij niveau 1F. Het is logisch dat geoefend moet worden om dit niveau te bereiken.		
Reactie	De ontwikkelgroep heeft dit in de niveau-omschrijving verwerkt om twee redenen: 1. Het CEF, dat direct en indirect als bron heeft gediend voor het Referentiekader taal, benoemt de niveaus A1 (vergelijkbaar met Instroomniveau) en A2 (vergelijkbaar met 1F) als niveaus van een afhankelijk taalgebruiker, dit wil zeggen: iemand die taaltaken kan uitvoeren met hulp van anderen. In de niveau-omschrijvingen van het CEF en het Raamwerk Nederlands komt de aanduiding 'met hulp' bij deze niveaus regelmatig voor. 2. Tijdens de expertmeeting van de Standaarden taal 2011 werd gesteld, dat het in de volwasseneducatie om leiders gaat voor wie hulp, instructie, voorbeelden en ook een veilige situatie soms noodzakelijk zijn om te functioneren op het niveau dat zij geacht worden te beheersen.		
Besluit	De ontwikkelgroep kan zich wel vinden in de feedback van de SLO dat aanduidingen als 'met hulp, na instructie of met voorbeeld' niet thuishoren in de beschrijving van het niveau.		

ADVIES

	<p>Om die reden is ervoor gekozen de afhankelijkheid van volwassen taalgebruikers op een laag niveau te verwerken in de leeswijzer. Daar kan dan ook duidelijk worden uitgelegd waarom het belangrijk is hiermee rekening te houden in relatie tot de doelgroep.</p>	
<p>Tekstkenmerken Lezen en luisteren</p>	<p>In de Algemene omschrijvingen bij de eindtermen en in de Toelichting Luisteren, Lezen Fictie en Lezen zakelijke teksten staat: teksten op Instroomniveau, teksten op 1F, teksten op 2F begrijpen. Dat is een verwijzing naar zichzelf.</p>	<p>Door een uitgebreide beschrijving van de tekstkenmerken te geven wordt de suggestie gewekt dat deelnemers op bijvoorbeeld 1F alleen geconfronteerd worden met teksten op 1F, wat in de praktijk eerder niet dan wel het geval is.</p>
<p>Reactie</p>	<p>Bij de Tekstkenmerken in de Toelichting is een uitgebreide omschrijving gegeven van het niveau van teksten per niveau. Daarnaast wordt verwezen met de aanduidingen 1F en 2F. De ontwikkelgroep heeft hiervoor gekozen omdat omschrijvingen als 'eenvoudig' en 'kort' vaak vragen oproepen in het veld.</p>	<p>Het feit dat deelnemers vaak met teksten van diverse niveaus geconfronteerd worden, is juist het argument geweest om de tekstkenmerken goed in beeld te brengen. De kenmerken van de taakuitvoering zijn van toepassing op teksten van 1F; het is belangrijk het niveau van de tekst in beeld te hebben bij de bepaling van het niveau.</p>
<p>Besluit</p>	<p>De ontwikkelgroep heeft besloten de aanduiding <i>teksten op 1F</i> te vervangen door de aanduidingen zoals ze in het Referentiekader zijn gegeven: <i>zeer eenvoudig, eenvoudig</i> en <i>met een heldere structuur</i>. De ontwikkelgroep heeft dit besloten om drie redenen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het argument van de SLO en Kaatje Dalderop dat de aanduiding 1F verwijst naar zichzelf, is steekhoudend. 2. De tekstkenmerken zijn uitgewerkt in de handreiking en geven daarom houvast bij de interpretatie van woorden als 'eenvoudig'. 3. De eindtermen komen apart in een wettelijke regeling: de tekstkenmerken staan dan niet meer in hetzelfde document als de eindtermen. 	<p>Gezien het commentaar behoeft de beslissing van de ontwikkelgroep meer uitleg; die zal worden uitgewerkt in de Leeswijzer.</p>
<p>Standaard, eindterm, onderwijsdoel</p>	<p>Het verschil tussen de termen Standaard, eindterm en onderwijsdoel is niet voldoende uitgelegd.</p>	

ADVIES

Reactie	<p>De term Onderwijsdoel is gebruikt bij het Instroomniveau van rekenen. Volgens de opdracht zouden alleen standaarden voor het Instroomniveau worden uitgewerkt, maar de ontwikkelgroep Rekenen heeft toch eindtermen ontwikkeld voor het Instroomniveau. Omdat dit geen officiële eindtermen zijn, is hier de term <i>onderwijsdoel</i> voor gebruikt. In de definitieve versie zijn deze onderwijsdoelen - conform de opdracht- niet opgenomen. Per onderdeel is wel uitgelegd wat een eindterm inhoudt.</p>	
Besluit	<p>Het verschil tussen eindterm en standaard wordt duidelijk uitgelegd in de definitieve leeswijzer.</p>	
<p>Lezen en luisteren: de begrippen <i>Begrijpen</i> en <i>interpreteren</i></p>		<p>In de zin: 'Het dak is rood' moet de lezer een huis voor zich zien met een dak. Dat dak heeft rode pannen. Die zijn niet zo rood als een tomaat maar zo rood als een baksteen. Zonder interpretatie is lezen het bekijken van zwarte krabbels tegen een witte ondergrond.</p>
Reactie		<p>De ontwikkelgroep is van mening dat bovenstaande valt onder begrijpen; interpreteren gaat net een stapje verder. Bijvoorbeeld het bericht op een winkeldeur van de fietsenmaker: gesloten tussen 12.00 en 13.00 uur. De lezer begrijpt niet alleen wat er staat, hij overziet ook de consequentie van dit bericht: hij zal vóór 12.00 uur of na 13.00 uur zijn fiets kunnen brengen of halen.</p>
Besluit		<p>Voor het Instroomniveau is gekozen voor de formulering: begrijpt de consequenties van</p>

ADVIES

		wat er staat.
Feedback	In Passend Perspectief is Gesprekken voeren en spreken samengenomen. De vraag is of het relevant is om deze vaardigheden te splitsen op de lage niveaus.	
Reactie	In de Standaard taal 2011 bij het NLQF zijn deze vaardigheden ook samengenomen. Voor deze opdracht was het Referentiekader taal uitgangspunt, daarom is de indeling hier wel gemaakt.	
Besluit	Het onderscheid Gesprekken voeren/Spreken blijft gehandhaafd om de aansluiting bij het Referentiekader taal te optimaliseren.	

Digitale vaardigheden

Feedback		Het Instroomniveau Digitale vaardigheden omschrijft een aantal zaken die een hoger niveau taalvaardigheid veronderstellen dan bij taal beschreven. Bijvoorbeeld: Typt een eenvoudige tekst met gebruik van interpunctie: punt, komma, hoofdletter. Dit gaat verder dan hetgeen beschreven is bij schrijven.
Reactie		Bij vaardigheden gaat het om het gebruik van leestekens op een computer of ander digitaal apparaat. Bij Nederlandse taal gaat het erom dat je weet hoe en wanneer je leestekens gebruikt. Het is dus logisch dat hier niveauverschil optreedt.
Besluit		De omschrijvingen blijven gehandhaafd zoals ze zijn uitgewerkt.

Bijlage 1.3

Overzicht van de inhoud van de Toelichtingen Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden

Toelichting Nederlandse taal (Mondelinge vaardigheden, Lezen en schrijven, Begrippenlijst & Taalverzorging)

	Opleidingen gericht op alfabetisering		Opleidingen gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs
	Instreamniveau	Niveau 1F	Niveau 2F
Standaarden	x	x	x
Eindtermen		x	x
Voorbeelden	x	x	x

Toelichting Rekenen (Getallen, Meten en meetkunde, Verhoudingen, Verbanden)

	Opleidingen gericht op alfabetisering		Opleidingen gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs
	Instreamniveau	Niveau 1F	Niveau 2F
Standaarden	x	x	x
Eindtermen		x	x
Voorbeelden	x	x	x

Toelichting Digitale vaardigheden

	Opleidingen gericht op alfabetisering		Opleidingen gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs
	Instreamniveau	Basisniveau 1	Basisniveau 1
Standaarden	Verwerkt in NT en Rekenen en in de Toelichting	Verwerkt in NT en rekenen	Verwerkt in NT en Rekenen
Eindtermen		x	x
Voorbeelden	x	x	x

Advies eindtermen educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen

Advies eindtermen educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen

1. Inleiding

De minister heeft het voornemen om op basis van het voorliggend advies eindtermen vast te stellen voor de opleidingen Nederlandse taal en rekenen gericht op alfabetisering (1F) en op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs (2F) voor de volwasseneneducatie (ve). Ten behoeve hiervan zijn de bestaande niveaus van het Referentiekader taal en rekenen (Meijerink 2010) uitgewerkt in de context van de volwasseneneducatie voor de niveaus 1F en 2F. Omdat Nederlandse taal- en rekenvaardigheden deels verworven worden met behulp van alledaagse technologie om te communiceren en om te gaan met informatie is ook voor digitale vaardigheden een uitwerking gemaakt. Er is een Instroomniveau beschreven onder 1F voor zowel Nederlandse taal en rekenen als voor digitale vaardigheden.

Er zijn geen eindtermen geformuleerd voor Nederlandse taal en rekenen en digitale vaardigheden op het Instroomniveau. Dit niveau wordt gezien als tussenniveau en ondersteunt vanuit het onderwijs gericht op de eindtermen die worden vastgesteld voor de niveaus 1F en 2F uit de AMvB Referentieniveaus taal en rekenen. Voor de doelgroep van de volwasseneneducatie is het belangrijk de motivatie te stimuleren: door het formuleren van een niveau onder 1F wordt de voortgang naar 1F inzichtelijk gemaakt en kan de deelnemer halverwege een concreet resultaat behalen.

De niveaus van het Referentiekader taal en rekenen vormen de vastgestelde standaard voor de opleidingen Nederlandse taal en rekenen voor de volwasseneneducatie. De eindtermen Nederlandse taal en rekenen voor de ve zijn binnen dat kader uitgewerkt op een wijze die passend is voor het leven en leren van volwassenen.

Voor digitale vaardigheden zijn eindtermen uitgewerkt gerelateerd aan de standaarden en eindtermen voor de educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen. Digitale hulpmiddelen en mogelijkheden zijn vanzelfsprekend geworden bij het leren van de Nederlandse taal en van rekenen. Omdat digitale vaardigheden niet opgenomen zijn in het Referentiekader taal en rekenen en dus niet te beschrijven zijn in termen van 1F en 2F, is voor digitale vaardigheden een nieuwe beschrijving gemaakt. Er is gekozen voor de volgende terminologie:

- o Digitale vaardigheden Instroomniveau (standaarden gerelateerd aan het Instroomniveau)
- o Digitale vaardigheden basisniveau 1 (eindtermen gerelateerd aan niveau 1F)
- o Digitale vaardigheden basisniveau 2 (eindtermen gerelateerd aan niveau 2F)

	Opleiding Nederlandse taal en rekenen: alfabetisering	Opleiding Nederlandse taal en rekenen: ingangsniveau beroepsonderwijs
Eindtermen Nederlandse taal 1F	x	
Eindtermen Nederlandse taal 2F		x
Eindtermen rekenen 1F	x	
Eindtermen rekenen 2F		x
Eindtermen digitale vaardigheden, basisniveau 1	x	
Eindtermen digitale vaardigheden, basisniveau 2		x

2. Onderdelen van het advies

- 1 Verantwoording van de totstandkoming
  - o Aanleiding
  - o Uitgangspunten opdracht
  - o Procesbeschrijving
  - o Bijlage 1.1 Lijst samenstelling ontwikkel- en expertgroepen
  - o Bijlage 1.2 Overzicht feedback geraadpleegde stakeholders
  - o Bijlage 1.3 Overzicht van de toelichtingen Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden
- 2
  - o Eindtermen voor de educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen gericht op alfabetisering (1F) en voor educatie-opleidingen gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs (2F)
  - o Eindtermen digitale vaardigheden, ondersteunend aan Nederlandse taal en rekenen

De eindtermen liggen voor ter vaststelling bij ministeriële regeling.

- 3
  - o Toelichting educatie-opleidingen gericht op alfabetisering (1F) en op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs (2F) Nederlandse taal en rekenen
  - o Toelichting digitale vaardigheden ondersteunend aan de educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen

De Toelichting omvat:

- o Leeswijzer, met verantwoording van de keuzes voor de uitwerking van standaarden en eindtermen voor de educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen en voor digitale vaardigheden;
- o Uitwerking standaard Nederlandse taal voor de educatie-opleidingen met een beschrijving van het Instroomniveau, niveau 1F en 2F, geïllustreerd met voorbeelden en uitwerkingen van eindtermen voor de educatie-opleidingen met een beschrijving van niveau 1F en 2F;
- o Uitwerking standaard rekenen voor de educatie-opleidingen met een beschrijving van het Instroomniveau, niveau 1F en 2F, geïllustreerd met voorbeelden en uitwerkingen van eindtermen voor educatie-opleidingen met een beschrijving van niveau 1F en 2F;
- o Beschrijving standaard en voorbeelden Instroomniveau en eindtermen en voorbeelden voor Basisniveau 1 en 2 voor digitale vaardigheden, ondersteunend aan Nederlandse taal en rekenen.

Een overzicht van deze informatie vindt u in Bijlage 1.3.

De eindtermen liggen voor ter vaststelling bij ministeriële regeling, maar dit geldt niet voor de standaarden, zoals opgenomen in de Toelichting. Het Referentiekader taal en rekenen is de wettelijke standaard voor de niveaus 1F en 2F van taal en rekenen. De standaarden zoals opgenomen in de Toelichting zijn een uitwerking van het Referentiekader en zijn alleen daar aangepast, waar dit nodig is voor de aansluiting op de doelgroep volwassenen. De standaarden zijn opgenomen om de eindtermen 1F en 2F voor de educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen beter te kunnen interpreteren.

Bij wet geregeld

Eindtermen Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden

Niet bij wet geregeld

Toelichting

3. Verantwoording van de totstandkoming

Aanleiding

De ontwikkeling van de standaarden voor opleidingen Nederlandse taal en rekenen in de volwasseneneducatie wordt aangekondigd in het Actieplan Laaggeletterdheid 2012-2015, 'Geletterdheid in Nederland', onderdeel van het regeerakkoord Rutte 1 en afgestemd met de ministerraad. Een van de speerpunten in dit Actieplan Laaggeletterdheid is de focus op taal en rekenen in de opleidingen volwasseneneducatie.

In augustus 2010 zijn de Referentieniveaus taal en rekenen (Meijerink) voor de onderwijsleerlijn van primair tot en met middelbaar beroepsonderwijs vastgesteld in de AMvB Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen. Om deze referentieniveaus ook van toepassing te laten zijn op de volwasseneneducatie heeft de minister in het Actieplan Laaggeletterdheid 2012-2015 het voornemen uitgesproken voor de educatie-opleidingen gericht op alfabetisering en op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs eindtermen vast te stellen voor de niveaus 1F en 2F. Daaraan ondersteunend worden voor digitale vaardigheden standaarden beschreven voor het Instroomniveau en eindtermen vastgesteld voor Basisniveau 1 en Basisniveau 2, aansluitend op niveau 1F en 2F van Nederlandse taal en rekenen.

De standaarden en eindtermen voor de opleidingen volwasseneneducatie dienen ook te passen bij het Nederlandse Kwalificatiekader¹. In onderstaand schema is weergegeven met welke niveaus van het NLQF de niveaus Instroom, 1F en 2F corresponderen.

NLQF	Instroom	Niveau 1	Niveau 2
Standaarden en eindtermen ve	Instroom	1F	2F

Uitgangspunten van de opdracht

- o De Referentieniveaus zijn maatgevend en gelden als standaard voor Nederlandse taal en rekenen voor de volwasseneneducatie.
- o Op basis van deze standaard zijn eindtermen Nederlandse taal en rekenen beschreven voor de opleidingen volwasseneneducatie en eindtermen digitale vaardigheden die ondersteunend zijn aan deze eindtermen Nederlandse taal en rekenen voor de volwasseneneducatie.
- o De bevindingen uit het rapport 'Eén taal voor taal', alsmede de Standaard taal 2011, ontwikkeld voor het Instroomniveau en niveau 1 van het NLQF zijn meegenomen als input voor het voorliggende advies.
- o Er is voor Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden tevens een niveau onder 1F beschreven. Waar het Nederlandse taal betreft is dit niveau vergelijkbaar met het niveau F in de Standaard taal bij het NLQF en het niveau A1 van het Raamwerk Nederlands voor het (v)mbo en het CEF (Common European Framework). Het betreft hier de beschrijving van een standaard en niet van eindtermen. Voor rekenen is dit niveau beschreven op basis van het eerder ontwikkelde Raamwerk rekenen/wiskunde mbo (Wijers, M., 2007) en het Europees Raamwerk voor Gecijferdheid (Van Groenestijn, M., 2011).
- o Om de eindtermen voor de educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen 1F en 2F op de juiste manier te kunnen interpreteren, zijn ook de standaarden uitgewerkt in de context van het leven en leren van volwassenen. Deze versie van de standaarden is opgenomen in de 'Toelichting educatie-opleidingen' (onderdeel 3 van dit advies) en bedoeld voor gebruik in de dagelijkse onderwijspraktijk. De vastgestelde standaard voor de referentieniveaus voor de leerlijn po-vo-mbo is alleen daar aangepast, waar dit nodig is voor de aansluiting op de doelgroep.
- o Voor digitale vaardigheden geldt dat alleen eindtermen zijn beschreven, gerelateerd aan Nederlandse taal en rekenen. Om die reden is voor digitale vaardigheden geen standaard

¹ Beschrijft alle kwalificatieniveaus in Nederland en wordt gekoppeld aan het European Qualification Framework (EQF)

ADVIES

ontwikkeld. Wel worden in de Standaard Nederlandse taal en rekenen ve, zoals opgenomen in de Toelichting, de mogelijkheden tot digitale verwerking vermeld.

- o De eindtermen voor de educatie-opleidingen gericht op alfabetisering (1F) en op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs (2F) Nederlandse taal en rekenen en de eindtermen voor de basisniveaus 1 en 2 voor digitale vaardigheden voor de volwasseneneducatie liggen voor ter vaststelling per ministeriële regeling.

4. Beschrijving van het proces

Het ministerie van OCW heeft het Steunpunt ve gevraagd de ontwikkeling van standaarden en eindtermen voor de educatie-opleidingen ter hand te nemen. Het Steunpunt heeft vervolgens CINOP opdracht gegeven het project uit te voeren.

Er is gekozen voor het formeren van een ontwikkelgroep voor het onderdeel Nederlandse taal, een ontwikkelgroep voor het onderdeel rekenen en een ontwikkelgroep voor het onderdeel digitale vaardigheden. Voor alle vaardigheden zijn expertgroepen geformeerd om te adviseren en bij te sturen op de uitwerkingen van de ontwikkelgroepen.

Om de kwaliteit van de uitwerkingen te borgen, zijn met betrekking tot de ontwikkel- en expertgroepen de volgende keuzes gemaakt:

Nederlandse taal

De leden van de *ontwikkelgroep Nederlandse taal* zijn Ella Bohnenn, Fouke Jansen, Annelies Jacobs en Riet Thijssen.

Ella Bohnenn en Fouke Jansen zijn geselecteerd op basis van hun expertise met de doelgroep volwassenen en hun ervaring met het ontwikkelen van standaarden, waarvan twee specifiek voor de doelgroep (Ella bohnenn: De Blokkendoos, beiden: Standaard taal 2011).

Annelies Jacobs is geselecteerd op basis van haar ervaring met de Standaard taal 2011 en haar betrokkenheid bij de praktijk.

Riet Thijssen heeft als projectleider vanuit CINOP en op basis van haar ervaring met het ontwikkelen van standaarden deelgenomen aan de ontwikkelgroep.

De *expertgroep Nederlandse taal* is gevormd door Marja van Knippenberg, Ineke van de Craats, Inge van Baalen en Christel Kuijpers.

Marja van Knippenberg is geselecteerd omdat zij medeontwikkelaar is van het Referentiekader taal en rekenen (2010). Zij heeft in deze hoedanigheid de relatie met het Referentiekader in het oog gehouden.

Ineke van de Craats heeft haar deskundigheid op het gebied van taalproblemen bij zeer laagopgeleiden ingebracht.

Christel Kuijpers heeft haar expertise vanuit het Raamwerk Nederlands voor (v)mbo en vanuit haar ervaring met de volwasseneneducatie ingebracht.

De inbreng van Inge van Baalen was gericht op de bruikbaarheid van de uitwerkingen voor de doelgroep, waarmee zij ruime ervaring heeft.

Rekenen

De *ontwikkelgroep rekenen* bestaat uit Monica Wijers, Frank Haacke, Peter Griffioen en Annelies Jacobs.

Monica Wijers is geselecteerd op basis van haar betrokkenheid bij het ontwikkelen van het Referentiekader Rekenen en het Raamwerk Rekenen/Wiskunde, alsmede haar ervaring met laaggecijferden.

Frank Haacke is geselecteerd vanwege zijn ervaring met het ontwikkelen van de KSE-standaarden voor rekenen voor de volwasseneneducatie en zijn expertise met de doelgroep.

Peter Griffioen heeft zijn ervaring met de doelgroep, alsmede met het ontwikkelen van standaarden (European Numeracy Framework) ingebracht.

ADVIES

Annelies Jacobs is betrokken vanwege haar ervaring met de doelgroep, het ontwikkelen van de rekenmethode Score en het ontwikkelen van de Standaard taal 2011.

Annelies Jacobs zit ook in de ontwikkelgroep Nederlandse taal. Hiervoor is bewust gekozen. De projectgroep heeft ervoor gekozen om dwarsverbindingen te maken tussen de ontwikkelgroepen om op cruciale onderdelen de eenheid tussen de uitwerkingen te bewaken.

Rinske Stelwagen heeft als deelprojectleider vanuit CINOP en als rekenexpert in de BVE-sector deelgenomen aan de ontwikkelgroep.

De *expertgroep rekenen* is gevormd door Kees Hoogland, Vincent Jonker, Mieke van Groenestijn en Hennie de Haan.

Kees Hoogland heeft deelgenomen vanuit zijn ervaring met de doelgroep en zijn expertise op het gebied van gecijferdheid en rekenonderwijs.

Vincent Jonker is voor deelname aan de expertgroep gevraagd vanwege zijn ervaring met het ontwikkelen van rekenstandaarden en zijn expertise op het gebied van rekenonderwijs aan laagopgeleiden.

Mieke van Groenestijn is gevraagd vanwege haar expertise op het gebied van rekenen in de volwasseneneducatie en haar betrokkenheid bij de ontwikkeling van rekenstandaarden. Tevens is zij expert op het gebied van dyscalculie en rekenproblemen.

Hennie de Haan is geselecteerd vanwege haar ruime ervaring met de doelgroep en haar betrokkenheid bij de ontwikkeling van het European Numeracy Framework.

Digitale vaardigheden

De leden van de ontwikkelgroep zijn Ella Bohnenn, Anna Geertsma en Frans van Hoek. De ontwikkelgroep is samengesteld op basis van de volgende ervaringen:

Ella Bohnenn ontwikkelt ook de standaard en eindtermen voor taal, kent de doelgroep goed, en is ontwikkelaar van educatieve software van ETV. Anna Geertsma is mede-auteur van het NLQF-advies en ontwikkelaar van de cursus Informatievaardigheden voor volwassenen. Frans van Hoek heeft jarenlange ervaring met lesgeven aan laagopgeleide volwassenen op het gebied van taal, rekenen en digitale vaardigheden; hij ontwikkelde methoden voor digitale en voor informatievaardigheden voor volwassenen. Hij participeert in twee werkgroepen van het programma Digivaardig & Digiveilig.

De expertgroep wordt gevormd door Kees Hammink en Maurice de Greef. Kees Hammink is voorzitter van de stichting Belangenbehartiging Alfabetisering-ABC en auteur van de eindtermen digitale vaardigheden voor de KSE (2001). Maurice de Greef heeft vele onderzoeken gedaan onder laaggeletterden, onder andere naar digitaal leren in opdracht van ETV.

Voor de samenstelling van de ontwikkel- en expertgroep is advies gevraagd aan Ben Vaske, directeur van ETV en participant bij Digivaardig & Digiveilig.

De ontwikkelgroep is gestart met verzamelen en bestuderen van relevante documenten in de context van digitale vaardigheden op nationaal als op Europees niveau.

Via de linkedin-groepen "Netwerk Digivaardig & Digiveilig" en "Werkgroep Digibeten/Consulenten&Loketten" is de ontwikkeling van de eindtermen onder de aandacht gebracht van de participanten in het programma Digivaardig & Digiveilig. Via het programmabureau Digivaardig & Digiveilig is de conceptversie verspreid naar Ecabo en naar Alexander van Deursen. Met Ecabo (Joep Swagemakers) is overleg geweest over de conceptversie; Ecabo heeft met verschillende sectoren het e-Userskills Certificaat © ontwikkeld.

Het ministerie van EL&I is benaderd en heeft zich als stakeholder en betrokkene in het Actieplan 2012-2015 akkoord verklaard met de uitwerkingen.

Voor een overzicht van de samenstelling van de ontwikkel- en expertgroepen zie bijlage 1.1

Tussentijds hebben de ontwikkelgroepen steeds gerapporteerd aan elkaar en hun producten en dilemma's voorgelegd aan de expertgroepen. Het commentaar en advies van de expertgroepen op de eerste conceptuitwerkingen is vervolgens besproken in de ontwikkelgroepen. Op basis daarvan

ADVIES

zijn de uitwerkingen bijgesteld en aangevuld en nogmaals voorgelegd aan de expertgroepen.

Vervolgens zijn in april de definitieve uitwerkingen opgeleverd aan het Steunpunt ve.

Voor de uitwerkingen van het Instroomniveau taal en rekenen hebben de ontwikkelgroepen een uitwisselingsbijeenkomst georganiseerd met medewerkers van het Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling (SLO), die in het kader van het project Passende Perspectieven (2012) het gebied onder 1F verkaveld hebben ten behoeve van leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte, die naar verwachting niveau 1F niet kunnen halen.

Voor digitale vaardigheden is afstemming gezocht met het programma Digivaardig & Digiveilig van het ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) en met de directie van Stichting ETV.nl.

Om een breed draagvlak te creëren voor de uitwerking van de standaarden en eindtermen heeft het Steunpunt ve de conceptversies voorgelegd aan stakeholders in het veld.

Reacties zijn gevraagd en gekregen van het ministerie van EL&I vanuit betrokkenheid bij het Actieplan Laaggeletterdheid en het Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling SLO als ontwikkelaar van Passende Perspectieven en vanuit haar rol met betrekking tot de toepassing van het Referentiekader taal en rekenen in diverse vormen van onderwijs. Inhoudelijke opmerkingen en suggesties zijn besproken en waar relevant meegenomen in de laatste reviews en aanpassingen. Een overzicht van alle partijen die de concepten hebben bekeken en een samenvatting van hun reacties vindt u in bijlage 1.2.

ADVIES

Bijlage 1.1

Projectleiding en samenstelling van de ontwikkel- en expertgroepen

Algehele projectleiding Ina den Hollander, senior manager CINOP
Riet Thijssen, senior consultant CINOP

Nederlandse taal

Naam ontwikkelgroep

Expertise

Fouke Jansen

Bureau Taal & Educatie: educatief adviseur en trainer op het gebied van taalontwikkeling. Mede-auteur van het Raamwerk Nederlands voor het (v)mbo en de Standaard taal bij het NLQF.

Ella Bohnenn

Opleidingsadvies, coaching en communicatie ten behoeve van bedrijven en onderwijs. Expert op het gebied van alfabetisering. Mede-auteur van het Raamwerk Nederlands voor het (v)mbo en de standaard taal bij het NLQF.

Annelies Jacobs

Bureau Boek voor Taal, trainer en ontwikkelaar op het gebied van alfabetisering en Nederlandse taal en rekenen. Mede-auteur van de Standaard taal bij het NLQF.

Riet Thijssen (deelprojectleider taal)

Senior consultant CINOP, expert op het gebied van taalverwerving voor taalzwakke doelgroepen. Mede-auteur van het Raamwerk Nederlands voor het (v)mbo en projectleider en auteur van de Standaard taal van het NLQF.

Naam Expertgroep

Expertise

Marja van Knippenberg

Senior beleidsmedewerker Onderzoek ROC Mondriaan. Betrokken bij de ontwikkeling van het Referentiekader taal. Lid van de vaststellingscommissie niveau 2F taal voor het mbo bij het College voor Examens.

Ineke van de Craats

Voormalig universitair docent Radboud Universiteit, afdeling Taalwetenschap, expert op het gebied van alfabetisering.

Christel Kuijpers

Consultant bij FLOT, lerarenopleidingen Fontys Hogeschool Tilburg. Projectleider en mede-auteur van het Raamwerk Nederlands voor het (v)mbo.

Inge van Baalen

Onderwijskundig adviseur ROC Aventus, lid van de werkgroep basisvaardigheden van de MBO Raad.

Rekenen

Naam ontwikkelgroep

Expertise

Monica Wijers

Ontwerper en ontwikkelaar wiskunde-onderwijs Freudenthal Instituut, Universiteit Utrecht. Mede-auteur van het Referentiekader rekenen en van het Raamwerk Rekenen/wiskunde mbo.

Frank Haacke

Projectmanager, docent rekenen en wiskunde ROC Eindhoven. Medewerker ontwikkeling KSE-standaarden rekenen voor het volwassenenonderwijs.

ADVIES

Peter Griffioen	Docent rekenen en wiskunde ROC Midden Nederland, mede-auteur van het European Numeracy Framework.
Annelies Jacobs	Bureau Boek voor Taal, trainer en ontwikkelaar op het gebied van alfabetisering en Nederlandse taal en rekenen. Mede-auteur van de Standaard taal bij het NLQF. Tevens lid van de ontwikkelgroep Nederlandse taal.

Naam Expertgroep	Expertise
Kees Hoogland	Adviseur rekenen/wiskunde/gecijferdheid APS. Expert gecijferdheid volwasseneneducatie.
Vincent Jonker	Onderzoeker bij het Freudenthal Instituut, Universiteit Utrecht. Mede-auteur Raamwerk Rekenen/wiskunde mbo.
Mieke van Groenesteijn	Lector gecijferdheid, Hogeschool Utrecht. Mede-auteur van het European Numeracy Framework.
Hennie de Haan	Docente rekenen en wiskunde ROC Midden Nederland. Mede-auteur van het European Numeracy Framework.

Digitale vaardigheden

Naam ontwikkelgroep	Expertise
Ella Bohnenn	Opleidingsadvies, coaching en communicatie ten behoeve van bedrijven en onderwijs, expertise volwasseneneducatie en ontwikkelaar van educatieve software voor ETV.nl. Tevens lid van de ontwikkelgroep Nederlandse taal.
Anna Geertsma	Consultant CINOP, mede-auteur van het NLQF-advies en ontwikkelaar van de cursus Informatievaardigheden voor volwassenen.
Frans van Hoek (deelprojectleider digitale vaardigheden)	Senior Manager CINOP, expert volwasseneneducatie en digitale vaardigheden.

Naam Expertgroep	Expertise
Kees Hammink	Zelfstandig adviseur, voorzitter van de stichting Belangenbehartiging Alfabetisering ABC en auteur van de eindtermen digitale vaardigheden voor de KSE.
Maurice de Greef	Artéduc, adviseur en onderzoeker op het gebied van laaggeletterdheid en (digitaal) leren.

ADVIES

Bijlage 1.2

Overzicht van geraadpleegde stakeholders en een samenvatting van hun commentaar

Overzicht

Naam	Organisatie	Expertise/betrokkenheid
Ben Vaske	Stichting Expertisecentrum ETV	Klankbordgroep Standaard taal 2011, Directeur ETV, lid netwerk Digivaardig & Digiveilig
Kees Hammink	Stichting ABC	Zelfstandig adviseur, voorzitter van de stichting Belangenbehartiging Alfabetisering ABC en auteur van de eindtermen digitale vaardigheden voor de KSE
Isabel Coenen	Stichting van de Arbeid	Klankbordgroep Standaard taal 2011, beleidsadviseur FNV vakcentrale
Barbera Bourne	Ministerie van Economische zaken, Landbouw & Innovatie	Communicatie-beleidsmedewerker
Teresa Wind	Onderwijsinspectie	Inspecteur
Cindy van de Ven	IVIO	Klankbordgroep Standaard taal 2011, onderwijskundig adviseur
Jenny den Hertog	Bureau Cedris	Adviseur scholing en werkgeverszaken
Elwine Halewijn	ITTA	Klankbordgroep Standaard taal 2011, manager marktgroep volwassenen (expert NT2, inburgering)
Mieke de Haan	MBO Raad	Klankbordgroep Standaard taal 2011, Beleidsadviseur Educatie, Inburgering, Leven Lang Leren Beleidsadviseur btg UV Strategie en Onderwijs Bedrijfstakgroepen & Internationalisering MBO Raad
Jetske Woudstra	MBO Raad	Beleidsmedewerker
Zsoska Bonta	NRTO	Klankbordgroep Standaard taal 2011, Directeur BonTalen & Partners
Monique Deenik	NRTO	Directeur Top taal bedrijfsopleidingen
Adriana Stel	STOOF	Directeur
Karin Monnick	VO Raad	Onderwijsadviseur, Programmaleider professionalisering schoolleiders en bestuurders
Andries Kok	VNG	Beleidsmedewerker sociale zaken en werkgelegenheid
Anne Kerkhoff	Fontys Hogescholen	Expertgroep Standaard taal 2011, Associate Lectoraat Taal en Cultuur Associate Lector Fontys Hogeschool Tilburg
Willemijn Stockmann	ROC Tilburg	Expertgroep Standaard taal 2011, Expert alfabetisering

ADVIES

Naam	Organisatie	Expertise/betrokkenheid
Kaatje Dalderop	Staatsexamencommissie	Expertgroep Standaard taal 2011, Zelfstandig onderwijsadvies (expert Inburgering)
Joke Huisman	Voorheen ecbo	Expertgroep Standaard taal 2011, mede-ontwikkelaar Raamwerk rekenen & wiskunde
Els Leenders	SLO	Expertgroep Standaard taal 2011, Leerplanontwikkelaar Nederlands en NT2 voor mbo en vmbo, projectgroep Passende Perspectieven
Ria van de Vorle	SLO	Programmacoördinator SLO
Simon Verhallen	College voor Examens	Expertgroep Standaard taal 2011, Manager staatsexamens NT2
Inge van Baalen	ROC Aventus	Expertgroep Standaard taal 2011, Onderwijskundig adviseur
Maurice de Greeff	Artéduc	Directeur Artéduc, onderzoeker
Heleen Kist	Digivaardig & Digiveilig	Adviseur ECP, uitvoering programmabureau Digivaardig & Digiveilig
Joep Swagemakers	ECABO	Accountmanager ICT, lid netwerk Digivaardig & Digiveilig

ADVIES

Samenvatting van de reacties

Een aantal van deze stakeholders heeft een uitgebreide reactie gegeven op de uitwerkingen. Het gaat om Els Leenders van de SLO, Kaatje Dalderop, Willemijn Stockmann en Elwine Halewijn.

Els Leenders heeft gereageerd vanuit haar deskundigheid met betrekking tot het Referentiekader taal en rekenen en haar betrokkenheid bij het project Passende Perspectieven.

Kaatje Dalderop en Willemijn Stockmann hebben vanuit hun expertise op het gebied van NT2 en alfabetisering samen gereageerd, met name op het Instroomniveau.

Elwine Halewijn heeft vanuit haar deskundigheid op het gebied van NT2 gereageerd op de uitwerking van tekstkenmerken bij de receptieve vaardigheden. Alle wijzigingsvoorstellen van de geraadpleegde stakeholders zijn uitvoerig besproken door de ontwikkelgroep. In dit overzicht zijn opgenomen: een samenvatting van de feedback, de reactie van de ontwikkelgroep hierop en het uiteindelijke besluit.

Wijzigingsvoorstellen op detailniveau (bijvoorbeeld teksteel) zijn niet opgenomen in dit overzicht. De ontwikkelgroep heeft alle wijzigingsvoorstellen per domein besproken en beoordeeld. De meeste voorstellen zijn doorgevoerd; daar waar de ontwikkelgroep van mening was dat het voorstel meer referente aan po en vo of aan onderwijs aan anderstalige volwassenen, is dat niet gebeurd.

Daar waar de reacties van de bevraagde partijen overeenkwamen, zijn ze als gezamenlijke samenvatting verwerkt.

Nederlandse taal

Onderwerp	Els Leenders	Kaatje Dalderop & Willemijn Stockmann	ITTA Elwine Halewijn
Met hulp, na instructie of met voorbeeld	Aanduidingen als 'met hulp, na instructie of met voorbeeld' moeten niet weergegeven worden bij niveau 1F. Het is logisch dat geoefend moet worden om dit niveau te bereiken.		
Reactie	De ontwikkelgroep heeft dit in de niveau-omschrijving verwerkt om twee redenen: 1. Het CEF, dat direct en indirect als bron heeft gediend voor het Referentiekader taal, benoemt de niveaus A1 (vergelijkbaar met Instroomniveau) en A2 (vergelijkbaar met 1F) als niveaus van een afhankelijk taalgebruiker, dit wil zeggen: iemand die taaltaken kan uitvoeren met hulp van anderen. In de niveau-omschrijvingen van het CEF en het Raamwerk Nederlands komt de aanduiding 'met hulp' bij deze niveaus regelmatig voor. 2. Tijdens de expertmeeting van de Standaarden taal 2011 werd gesteld, dat het in de volwasseneducatie om leiders gaat voor wie hulp, instructie, voorbeelden en ook een veilige situatie soms noodzakelijk zijn om te functioneren op het niveau dat zij geacht worden te beheersen.		
Besluit	De ontwikkelgroep kan zich wel vinden in de feedback van de SLO dat aanduidingen als 'met hulp, na instructie of met voorbeeld' niet thuishoren in de beschrijving van het niveau.		

ADVIES

	<p>Om die reden is ervoor gekozen de afhankelijkheid van volwassen taalgebruikers op een laag niveau te verwerken in de leeswijzer. Daar kan dan ook duidelijk worden uitgelegd waarom het belangrijk is hiermee rekening te houden in relatie tot de doelgroep.</p>	
<p>Tekstkenmerken Lezen en luisteren</p>	<p>In de Algemene omschrijvingen bij de eindtermen en in de Toelichting Luisteren, Lezen Fictie en Lezen zakelijke teksten staat: teksten op Instroomniveau, teksten op 1F, teksten op 2F begrijpen. Dat is een verwijzing naar zichzelf.</p>	<p>Door een uitgebreide beschrijving van de tekstkenmerken te geven wordt de suggestie gewekt dat deelnemers op bijvoorbeeld 1F alleen geconfronteerd worden met teksten op 1F, wat in de praktijk eerder niet dan wel het geval is.</p>
<p>Reactie</p>	<p>Bij de Tekstkenmerken in de Toelichting is een uitgebreide omschrijving gegeven van het niveau van teksten per niveau. Daarnaast wordt verwezen met de aanduidingen 1F en 2F. De ontwikkelgroep heeft hiervoor gekozen omdat omschrijvingen als 'eenvoudig' en 'kort' vaak vragen oproepen in het veld.</p>	<p>Het feit dat deelnemers vaak met teksten van diverse niveaus geconfronteerd worden, is juist het argument geweest om de tekstkenmerken goed in beeld te brengen. De kenmerken van de taakuitvoering zijn van toepassing op teksten van 1F; het is belangrijk het niveau van de tekst in beeld te hebben bij de bepaling van het niveau.</p>
<p>Besluit</p>	<p>De ontwikkelgroep heeft besloten de aanduiding <i>teksten op 1F</i> te vervangen door de aanduidingen zoals ze in het Referentiekader zijn gegeven: <i>zeer eenvoudig, eenvoudig</i> en <i>met een heldere structuur</i>. De ontwikkelgroep heeft dit besloten om drie redenen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het argument van de SLO en Kaatje Dalderop dat de aanduiding 1F verwijst naar zichzelf, is steekhoudend. 2. De tekstkenmerken zijn uitgewerkt in de handreiking en geven daarom houvast bij de interpretatie van woorden als 'eenvoudig'. 3. De eindtermen komen apart in een wettelijke regeling: de tekstkenmerken staan dan niet meer in hetzelfde document als de eindtermen. 	<p>Gezien het commentaar behoeft de beslissing van de ontwikkelgroep meer uitleg; die zal worden uitgewerkt in de Leeswijzer.</p>
<p>Standaard, eindterm, onderwijsdoel</p>	<p>Het verschil tussen de termen Standaard, eindterm en onderwijsdoel is niet voldoende uitgelegd.</p>	

ADVIES

Reactie	<p>De term Onderwijsdoel is gebruikt bij het Instroomniveau van rekenen. Volgens de opdracht zouden alleen standaarden voor het Instroomniveau worden uitgewerkt, maar de ontwikkelgroep Rekenen heeft toch eindtermen ontwikkeld voor het Instroomniveau. Omdat dit geen officiële eindtermen zijn, is hier de term <i>onderwijsdoel</i> voor gebruikt. In de definitieve versie zijn deze onderwijsdoelen - conform de opdracht- niet opgenomen. Per onderdeel is wel uitgelegd wat een eindterm inhoudt.</p>	
Besluit	<p>Het verschil tussen eindterm en standaard wordt duidelijk uitgelegd in de definitieve leeswijzer.</p>	
<p>Lezen en luisteren: de begrippen <i>Begrijpen</i> en <i>interpreteren</i></p>		<p>In de zin: 'Het dak is rood' moet de lezer een huis voor zich zien met een dak. Dat dak heeft rode pannen. Die zijn niet zo rood als een tomaat maar zo rood als een baksteen. Zonder interpretatie is lezen het bekijken van zwarte krabbels tegen een witte ondergrond.</p>
Reactie		<p>De ontwikkelgroep is van mening dat bovenstaande valt onder begrijpen; interpreteren gaat net een stapje verder. Bijvoorbeeld het bericht op een winkeldeur van de fietsenmaker: gesloten tussen 12.00 en 13.00 uur. De lezer begrijpt niet alleen wat er staat, hij overziet ook de consequentie van dit bericht: hij zal vóór 12.00 uur of na 13.00 uur zijn fiets kunnen brengen of halen.</p>
Besluit		<p>Voor het Instroomniveau is gekozen voor de formulering: begrijpt de consequenties van</p>

ADVIES

Gesprekken voeren en spreken	<p data-bbox="225 1184 389 1697">Feedback In Passend Perspectief is Gesprekken voeren en spreken samengenomen. De vraag is of het relevant is om deze vaardigheden te splitsen op de lage niveaus.</p>	wat er staat.
Reactie	<p data-bbox="389 1184 588 1697">Reactie In de Standaard taal 2011 bij het NLQF zijn deze vaardigheden ook samengenomen. Voor deze opdracht was het Referentiekader taal uitgangspunt, daarom is de indeling hier wel gemaakt.</p>	
Besluit	<p data-bbox="588 1184 748 1697">Besluit Het onderscheid Gesprekken voeren/Spreken blijft gehandhaafd om de aansluiting bij het Referentiekader taal te optimaliseren.</p>	

Digitale vaardigheden

Niveaunderschil met Nederlandse taal	<p data-bbox="785 1184 1082 1697">Feedback Het Instroomniveau Digitale vaardigheden omschrijft een aantal zaken die een hoger niveau taalvaardigheid veronderstellen dan bij taal beschreven. Bijvoorbeeld: Typt een eenvoudige tekst met gebruik van interpunctie: punt, komma, hoofdletter. Dit gaat verder dan hetgeen beschreven is bij schrijven.</p>	
Reactie	<p data-bbox="1082 1184 1315 1697">Reactie Bij vaardigheden gaat het om het gebruik van leestekens op een computer of ander digitaal apparaat. Bij Nederlandse taal gaat het erom dat je weet hoe en wanneer je leestekens gebruikt. Het is dus logisch dat hier niveaunderschil optreedt.</p>	
Besluit	<p data-bbox="1315 1184 1372 1697">Besluit De omschrijvingen blijven gehandhaafd zoals ze zijn uitgewerkt.</p>	

Bijlage 1.3

Overzicht van de inhoud van de Toelichtingen Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden

Toelichting Nederlandse taal (Mondelinge vaardigheden, Lezen en schrijven, Begrippenlijst & Taalverzorging)

	Opleidingen gericht op alfabetisering		Opleidingen gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs
	Instreamniveau	Niveau 1F	Niveau 2F
Standaarden	x	x	x
Eindtermen		x	x
Voorbeelden	x	x	x

Toelichting Rekenen (Getallen, Meten en meetkunde, Verhoudingen, Verbanden)

	Opleidingen gericht op alfabetisering		Opleidingen gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs
	Instreamniveau	Niveau 1F	Niveau 2F
Standaarden	x	x	x
Eindtermen		x	x
Voorbeelden	x	x	x

Toelichting Digitale vaardigheden

	Opleidingen gericht op alfabetisering		Opleidingen gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs
	Instreamniveau	Basisniveau 1	Basisniveau 1
Standaarden	Verwerkt in NT en Rekenen en in de Toelichting	Verwerkt in NT en rekenen	Verwerkt in NT en Rekenen
Eindtermen		x	x
Voorbeelden	x	x	x

Eindtermen voor opleidingen gericht op alfabetisering

EINDTERMEN NEDERLANDSE TAAL voor opleidingen gericht op alfabetisering - GESPREKKEN 1F

Algemene beschrijving		Niveau 1F
		Kan zakelijke (telefoon)gesprekken voeren over concrete, herkenbare onderwerpen binnen de alledaagse leef-, leer- en werkomgeving.
Eindtermen		Niveau 1F
Deelnemen aan discussie en overleg		<ol style="list-style-type: none"> 1 Begrijpt in discussie en overleg in grote lijnen wat er gezegd wordt. 2 Geeft zijn mening en een reactie op de mening van anderen als daarnaar gevraagd wordt en licht deze toe. 3 Geeft informatie over praktische zaken als daarnaar gevraagd wordt.
Informatie uitwisselen		<ol style="list-style-type: none"> 4 Begrijpt een vraag naar informatie en beantwoordt de vraag op adequate wijze. 5 Vraagt informatie en begrijpt het antwoord op die vraag. 6 Beoordeelt of de verkregen informatie een antwoord op de vraag is en reageert hierop.
Telefoongesprekken voeren		<ol style="list-style-type: none"> 7 Geeft of vraagt telefonisch zakelijke informatie. 8 Maakt of verzet telefonisch een afspraak. 9 Wisselt in telefonische gesprekken informatie, meningen en gevoelens uit.

EINDTERMEN NEDERLANDSE TAAL voor opleidingen gericht op alfabetisering - LUISTEREN 1F

Algemene beschrijving		Niveau 1F
		Kan eenvoudige luisterteksten begrijpen over concrete herkenbare onderwerpen binnen de dagelijkse leef-, werk- en leeromgeving.
Eindtermen		Niveau 1F
Luisteren naar instructies	1	Haalt voldoende informatie uit eenvoudige instructies en aanwijzingen om deze in de juiste volgorde op te volgen.
Luisteren naar een voordracht, toespraak of verhaal	2	Herkent en begrijpt een eenvoudige voordracht of toespraak.
	3	Herkent en begrijpt een eenvoudig voorgelezen of verteld verhaal.
Luisteren naar nieuwsberichten, telefoonbeantwoorder/voicemail, documentaires en discussieprogramma's	4	Herkent en begrijpt korte en duidelijke reclameboodschappen: weet waartoe hij wordt aangespoord.
	5	Haalt informatie die voor hem van belang is uit berichten op een telefoonbeantwoorder en voicemail.
	6	Herkent en begrijpt hoofdpunten van korte en duidelijke (nieuws)berichten via radio, televisie en internet.
Luisteren naar films en televisieseries	7	Begrijpt op hoofdlijnen films, televisieseries.

EINDTERMEN NEDERLANDSE TAAL voor opleidingen gericht op alfabetisering - SPREKEN 1F

Algemene beschrijving

Kan in korte zinnen een beschrijving, informatie, uitleg en instructie geven, verslag uitbrengen en een kort voorbereid verhaal houden over concrete, herkenbare onderwerpen binnen de alledaagse leef-, werk- en leeromgeving.

Niveau 1F

Eindtermen

Een monoloog houden

Niveau 1F

- 1 Beschrijft mensen, plaatsen en zaken.
- 2 Vertelt over gebeurtenissen, activiteiten en persoonlijke ervaringen.
- 3 Houdt een kort voorbereid verhaal of presentatie.

EINDTERMEN NEDERLANDSE TAAL voor opleidingen gericht op alfabetisering - LEZEN 1 - 1F

Algemene beschrijving		Niveau 1F
		Kan op papier en beeldscherm eenvoudige teksten lezen en begrijpen over concrete, herkenbare onderwerpen binnen de dagelijkse leef-, werk- en leeromgeving.
Eindtermen		Niveau 1F
Lezen van informatieve teksten	1	Herkent en begrijpt informatieve teksten.
	2	Herkent en gebruikt teksten op 1F over concrete en herkenbare onderwerpen met een webstructuur.
	3	Legt een verband tussen eenvoudige schematische overzichten en de tekst.
Lezen van instructies	4	Herkent en begrijpt eenvoudige instructieve teksten.
	5	Haalt voldoende informatie uit de tekst om de volgorde van handelingen aan te kunnen houden en te weten wat hij moet doen.
	6	Combineert de talige instructies met de illustraties.
Lezen van betogende teksten	7	Herkent en begrijpt eenvoudige betogende teksten en begrijpt waartoe hij wordt aangespoord.

Eindtermen

Lezen fictionele, verhalende en literaire teksten

Niveau 1F

- 1 Begrijpt – op papier en beeldscherm – eenvoudige fantasieverhalen, ervaringsverhalen, gedichten, beeld- en stripverhalen over concrete, herkenbare onderwerpen.

EINDTERMEN NEDERLANDSE TAAL voor opleidingen gericht op alfabetisering - SCHRIJVEN - 1F

Algemene beschrijving

Niveau 1F

Kan op papier en digitaal korte teksten schrijven over concrete, herkenbare onderwerpen binnen de alledaagse leef-, werk- en leeromgeving.

Eindtermen

Niveau 1F

1 Schrijft briefjes, kaartjes, sms'jes, e-mails en berichten op internet om informatie te vragen en te geven, te bedanken, te feliciteren, te condoleren en uit te nodigen.

Formulieren invullen, berichten, advertenties en aantekeningen

2 Schrijft de meest gangbare gegevens op een eenvoudig formulier.

3 Maakt lijstjes als geheugensteun voor boodschappen, taken en werkzaamheden.

4 Noteert voor afspraken het soort afspraak, datum, uur, adres, persoon en telefoonnummer.

5 Schrijft een kort bericht op papier of digitaal om informatie door te geven.

Verslagen en samenvattingen Vrij schrijven

6 Schrijft een kort verslag.

7 Beschrijft ervaringen, gebeurtenissen en werkzaamheden.

8 Schrijft een verhaal, een informatieve tekst of een gedicht.

9 Verwoordt eigen ideeën, ervaringen, gebeurtenissen of fantasieën.

EINDTERMEN REKENEN voor opleidingen gericht op alfabetisering - GETALLEN 1F

1. GETALLEN

A. Notatie, taal en betekenis	B. Met elkaar in verband brengen	C. Gebruiken	Algemene beschrijving Rekenen 1F
<p>De uitspraak, schrijfwijze en betekenis herkennen en gebruiken van gehele getallen, eenvoudige breuken en decimale getallen, symbolen en rekenkundige relaties die voorkomen in de leer-, werk- en leefomgeving</p> <p>Rekentaal in de context van de leer-, werk- en leefomgeving gebruiken</p>	<p>Getallen en hun structuur en samenhang in de context van de leer-, werk- en leefomgeving begrijpen en gebruiken</p>	<p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving berekeningen uitvoeren en daarbij zo nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Gememoriseerde en geautomatiseerde kennis toepassen o Hoofdrekenen waarbij het noteren van tussenresultaten is toegestaan o Hoofdbewerkingen (+, -, x, :) uitvoeren o Rekenmachine of andere digitale rekenhulpmiddelen op adequate manier inzetten	<p>Kan rekenen in authentieke of herkenbare situaties, in de eigen leef-, werk- en leefomgeving. De getallen en bewerkingen zijn eenvoudig. Het oplossen van de problemen vraagt één of enkele eenvoudige handelingen. De gegevens zijn eenduidig gepresenteerd en niet tairijk. Selecteert soms zelf relevante gegevens voor de oplossing van een rekenprobleem. Het taalniveau komt overeen met niveau 1F.</p> <p>Eindtermen Getallen 1F</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Begrijpt en gebruikt de rekenkundige symbolen en bewerkingen +, -, ;, x, =, de relaties < en > en de woorden die hiervoor in het dagelijks leven gebruikt worden. 2 Interpreteert de betekenis, functie en grootte van getallen (genoteerd in cijfers of taal) op de juiste manier. 3 Maakt gebruik van de tienstructuur en eigenschappen van getallen. 4 Herkent hele getallen, veelvoorkomende eenvoudige breuken en decimale getallen en gebruikt ze in berekeningen. 5 Maakt de juiste keuze tussen precies of globaal uitrekenen en het al dan niet inzetten van de rekenmachine of andere digitale rekenhulpmiddelen en kan daarbij het antwoord kritisch interpreteren en beoordelen.

EINDTERMEN REKENEN voor opleidingen gericht op alfabetisering - VERHOUDINGEN 1F

2. VERHOUDINGEN

A. Notatie, taal en betekenis	B. Met elkaar in verband brengen	C. Gebruiken	Algemene beschrijving Rekenen 1F
<p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving de uitspraak, schrijfwijze en betekenis van percentages en breuken (als: deel van), verhoudingen en decimale getallen herkennen en gebruiken</p>	<p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving percentages, breuk, deling en 'deel van' met elkaar in verband brengen</p>	<p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving berekeningen uitvoeren met verhoudingen en percentages</p>	<p>Kan rekenen in authentieke of herkenbare situaties, in de eigen leef-, werk- en leeromgeving. De getallen en bewerkingen zijn eenvoudig. Het oplossen van de problemen vraagt één of enkele eenvoudige handelingen. De gegevens zijn eenduidig gepresenteerd en niet talrijk. Selecteert soms zelf relevante gegevens voor de oplossing van een rekenprobleem. Het taalniveau komt overeen met niveau 1F.</p> <p>Eindtermen Verhoudingen 1F</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Herkent en gebruikt de uitspraak, schrijfwijze en betekenis van verhoudingen, percentages en breuken (als deel van). 2 Kent de relaties tussen 50%, 25%, 75%, 10% en 1% en de bijbehorende breuken, delingen, decimale getallen en verhoudingen en rekent hiermee. 3 Rekent verhoudingsgewijs met eenvoudige getallen en zet daarbij zo nodig een eenvoudige verhouding om in een breuk, percentage of deling.

EINDTERMEN REKENEN voor opleidingen gericht op alfabetisering – METEN EN MEETKUNDE 1F

3. METEN EN MEETKUNDE

A. Notatie, taal en betekenis	B. Met elkaar in verband brengen	C. Gebruiken	Algemene beschrijving Rekenen 1F
<p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving kennis hebben van:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Lengte, oppervlakte, inhoud o Gewicht, temperatuur, tijd, geld o Meetkundige namen en begrippen	<p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving relaties leggen tussen veelvoorkomende maten en 2D-representaties in verband brengen met de werkelijkheid.</p>	<p>In de context van de dagelijkse leer-, werk- en leefomgeving meet- en meetkunde-activiteiten uitvoeren.</p>	<p>Kan rekenen in authentieke of herkenbare situaties, in de eigen leef-, werk- en leeromgeving. De getallen en bewerkingen zijn eenvoudig. Het oplossen van de problemen vraagt één of enkele eenvoudige handelingen. De gegevens zijn eenduidig gepresenteerd en niet talrijk. Selecteert soms zelf relevante gegevens voor de oplossing van een rekenprobleem. Het taalniveau komt overeen met niveau 1F.</p>
Eindtermen Meten en Meetkunde 1F			
<ol style="list-style-type: none"> 1 Leest veelvoorkomende meetinstrumenten af en noteert de waarde met bijbehorende eenheid. 2 Gebruikt relaties tussen eenvoudige, veelvoorkomende eenheden in het metriekstelsel (kilo, centi, milli, ...) en bij tijd. 3 Kent en gebruikt de relatie tussen dm^3 en liter. 4 Voert eenvoudige berekeningen uit met maten en gebruikt daarbij eigen referentiematen. 5 Bepaalt oppervlakten van eenvoudige figuren door schatten, meten of berekenen. 6 Bepaalt afmetingen met behulp van schaal, afpassen, schatten of berekenen. 7 Beschrijft objecten met behulp van eenvoudige meetkundige namen en begrippen. 8 Gebruikt eenvoudige plattegronden, routekaarten of navigatiesystemen.			

EINDTERMEN REKENEN voor opleidingen gericht op alfabetisering - VERBANDEN 1F

4. VERBANDEN

A. Notatie, taal en betekenis	B. Met elkaar in verband brengen	C. Gebruiken	Algemene beschrijving Rekenen 1F
<p>In de leer-, werk- en leefomgeving aflezen, analyseren en interpreteren van informatie uit veelvoorkomende tabellen, grafische voorstellingen en beschrijvingen.</p>	<p>In de leer-, werk- en leefomgeving verschillende voorstellingsvormen met elkaar in verband brengen, gegevens verzamelen en patronen beschrijven.</p>	<p>In de leer-, werk- en leefomgeving problemen oplossen door gebruik te maken van tabellen, diagrammen en grafieken.</p>	<p>Kan rekenen in authentieke of herkenbare situaties, in de eigen leef-, werk- en leeromgeving. De getallen en bewerkingen zijn eenvoudig. Het oplossen van de problemen vraagt één of enkele eenvoudige handelingen. De gegevens zijn eenduidig gepresenteerd en niet talrijk. Selecteert soms zelf relevante gegevens voor de oplossing van een rekenprobleem. Het taalniveau komt overeen met niveau 1F.</p>
Eindtermen verbanden 1F			
1 Leest, beschrijft en interpreteert gegevens uit veelvoorkomende tabellen, grafieken en diagrammen of andere grafische voorstellingen.			
2 Maakt een eenvoudige analoge of digitale grafische voorstelling bij een herkenbare kwantitatieve situatie.			
3 Gebruikt kwantitatieve informatie uit tabellen, grafieken en diagrammen om eenvoudige berekeningen uit te voeren.			

Basisniveau 1

Algemene omschrijving

Kan binnen de alledaagse leef-, werk- en leeromgeving herkenbare digitale toepassingen gebruiken en de meest voorkomende handelingen verrichten.

Domein 1: ICT-systemen gebruiken

Eindtermen

- 1 Kan voorbeelden geven van hard- en software.
- 2 Kan een computer starten en afsluiten.
- 3 Maakt gebruik van internet.
- 4 Maakt gebruik van interfacemogelijkheden van veelgebruikte ICT-toepassingen: printen van bestanden, zoeken naar bestanden in een directory-structuur, verplaatsen van bestanden, kopiëren en plakken van tekst of afbeelding.
- 5 Maakt gebruik van twee programma's die tegelijkertijd op een computer actief zijn.
- 6 Maakt gebruik van rekenmachine en andere digitale rekenhulpmiddelen.

Toelichting Gebruikt ICT-systemen

Voorbeelden

- o Apparatuur gebruiken: computer, printer, kopieerapparaat, tablet, smartphone, (auto) navigatiesysteem, parkeerautomat, ov-chipkaartoplader, digitaal fototoestel
- o Handelingen uitvoeren op een computer: printen van een bestand, een bestand openen dat je moet zoeken door te bladeren, een bestand opslaan op een USB-stick, tekst of afbeelding van internet kopiëren en plakken in tekstverwerker
- o URL typen en navigeren met knoppen van internetbrowser
- o Werkt tegelijkertijd op internet en met een tekstverwerker
- o Bladeren door de foto's op een digitaal fototoestel en de foto's overzetten naar computer

Domein 2: Beveiliging, privacy en ergonomie

Eindtermen

Toelichting

Volgt de regels voor beveiliging, privacy en ergonomie

7 Kent de risico's van het gebruik van digitale informatie en communicatie.

8 Weet dat het niet is toegestaan om producten van anderen zonder toestemming te kopiëren en verspreiden (copyright).

9 Weet dat er kosten zijn verbonden aan het gebruik van mobiele telefoons en internet.

Voorbeelden

- o Geen verdachte bijlage in een mail openen
- o Geen banknummers, wachtwoorden en pincodes doorgeven via e-mail
- o Codes en wachtwoorden veilig bewaren
- o Virusscanner gebruiken
- o Beseffen dat berichten en foto's via sociale media, zonder speciale maatregelen, door anderen gebruikt kunnen worden

Domein 3: Informatie zoeken

Eindtermen

Toelichting

Kent informatiebronnen en de eigenschappen, gebruikt zoekstrategie en zoekt informatie

10 Gebruikt webadressen.

11 Gebruikt de zoekfunctie binnen een programma of toepassing.

12 Gebruikt een zoekmachine op internet: gebruikt zoektermen; selecteert de meest geschikte hyperlink op basis van de beknopte informatie die de zoekmachine geeft; scant een website aan de hand van een zoekvraag.

13 Gebruikt startpagina's of portals op internet en kiest de juiste trefwoorden om die te gebruiken bij een zoekvraag.

14 Maakt gebruik van e-mail of een internetformulier om informatie te vragen.

EINDTERMEN DIGITALE VAARDIGHEDEN BASISNIVEAU 1 bij opleidingen Nederlandse taal en rekenen 1F

Voorbeelden

- o Gebruikmaken van routeplanner, ov9292 of autonavigatie om een route te vinden
- o Een persoon of thema opzoeken op internet met Google
- o Een taalprogramma opzoeken op oefenen.nl
- o Weten dat er rekenhulpen zijn op internet bij alledaagse onderwerpen: Risicometer Lenen, Studieleenwijzer, rekenhulp Toeslagen belastingdienst
- o Informatie opzoeken op het display van een auto

Domein 4: Informatie verwerken en presenteren

Eindtermen

- Toelichting:**
Verwerkt en presenteert informatie
- 15** Maakt gebruik van eenvoudige functies van een tekstverwerker.
  - 16** Zorgt voor een heldere lay-out in een tekst.
  - 17** Maakt gebruik van speciale lees- en retekens.
  - 18** Maakt gebruik van de spellingscorrectie in programma's.
  - 19** Voegt een bestand toe als bijlage bij een bericht.
  - 20** Verwerkt informatie door digitale standaardformulieren, tabellen of schema's in te vullen.
  - 21** Maakt gebruik van een eenvoudig rekenprogramma.
  - 22** Combineert teksten en afbeeldingen in een tekstverwerker of e-mailprogramma.

Voorbeelden

- o Gebruikmaken van kopjes, witregels, speciale tekens: $\frac{1}{4}$, €, ideeen, café
- o Teksten en afbeeldingen kopiëren en plakken en deze samen in één Word-bestand voegen
- o Gebruikmaken van een online rekenhulp van Nibud of van rekenmachine-software op computer of mobiele telefoon
- o Gegevens invoeren bij autonavigatie
- o Een app op de smartphone gebruiken voor het omrekenen van valuta
- o Een treinkaartje kopen via de automaat

Domein 5: Communicatie

Eindtermen

- Toelichting:**
Gebruikt ICT om te communiceren
- 23** Ontvangt en stuurt berichten naar één of meerdere personen.
  - 24** Gebruikt e-mailadressen en telefoonnummers in een digitaal adresboek.

Voorbeelden

- o Een e-mail of sms maken en versturen
- o Tweets ontvangen
- o Statusmeldingen begrijpen van bekenden in Facebook
- o Een e-card sturen en ontvangen, bijvoorbeeld bij een verjaardag

Eindtermen voor opleidingen gericht op het ingangsniveau van de beroepsopleiding

EINDTERMEN NEDERLANDSE TAAL voor opleidingen gericht op ingangsniveau beroepsonderwijs - GESPREKKEN 2F

Algemene beschrijving	Niveau 2F
	Kan in (telefoon)gesprekken informatie uitwisselen, zijn mening uiten en gevoels onder woorden brengen over concrete onderwerpen gerelateerd aan de leef-, leer- en werkomgeving.
Eindtermen	Niveau 2F
Deelnemen aan discussie en overleg	<ol style="list-style-type: none"> 1 Volgt in discussie en overleg de lijn van de discussie. 2 Geeft uitleg waarom iets een probleem is en geeft zijn mening over de oplossing van een probleem. 3 Geeft commentaar op de mening van anderen en reageert passend op kritiek. 4 Drukt op passende wijze een overtuiging, mening, instemming en afkeuring uit.
Informatie uitwisselen	<ol style="list-style-type: none"> 5 Wisselt informatie uit in standaard beroepsgesprekken, informatieve gesprekken en vraaggesprekken. 6 Vat de informatie in hoofdpunten samen en beoordeelt of de informatie relevant en voldoende is.
Telefoongesprekken voeren	<ol style="list-style-type: none"> 7 Voert zakelijke telefoongesprekken om informatie uit te wisselen, te overleggen of om afspraken te maken.

EINDTERMEN NEDERLANDSE TAAL voor opleidingen gericht opingangsniveau beroepsonderwijs - LUISTEREN 2F

Algemene beschrijving		Niveau 2F
Eindtermen		
Luisteren naar instructies		
1		Begrijpt uitleg en instructies.
2		Weet wat hij moet doen en in welke volgorde.
3		Weet of hij voldoende informatie heeft om de instructie op te kunnen volgen en wat hij moet doen als dit niet het geval is.
Luisteren naar een voordracht, toespraak of verhaal		
4		Begrijpt een voordracht of toespraak.
5		Begrijpt een voorgelezen of verteld verhaal met een duidelijke structuur.
6		Kent het doel van de toespraak, de voordracht, het verhaal.
Luisteren naar nieuwsberichten, telefoonbeantwoorder/voicemail, documentaires en discussieprogramma's		
7		Begrijpt hoofdpunten van (nieuws)berichten, documentaires, reclameboodschappen en discussieprogramma's via radio, televisie en internet.
Luisteren naar films en televisieseries		
8		Begrijpt films en televisieseries.
9		Begrijpt de essentie van het verhaal.

EINDTERMEN NEDERLANDSE TAAL voor opleidingen gericht op ingangsniveau beroepsonderwijs - Spreken 2F

Algemene beschrijving	Niveau 2F
	Kan redelijk vloeiend en duidelijk ervaringen, gebeurtenissen, meningen, verwachtingen en gevoelens onder woorden brengen over concrete onderwerpen gerelateerd aan de leef-, werk- en leeromgeving.
Eindtermen	Niveau 2F
Een monoloog houden	<ol style="list-style-type: none"> 1 Geeft een samenhangend verslag van ervaringen, activiteiten en gebeurtenissen. 2 Geeft toelichting op eigen meningen, plannen en handelingen. 3 Vertelt een kort verhaal. 4 Houdt een voorbereide presentatie.

EINDTERMEN NEDERLANDSE TAAL voor opleidingen gericht op de ingang van het beroepsonderwijs - LEZEN 1 - 2F

Algemene beschrijving	Niveau 2F
	Kan teksten met een heldere structuur op papier en beeldscherm lezen en begrijpen over concrete onderwerpen gerelateerd aan de leef-, werk- en leeromgeving.
Eindtermen	Niveau 2F
Lezen van informatieve teksten	1 Begrijpt informatieve tekstsoorten. 2 Herkent de meest gangbare tekstsoorten.
Lezen van instructies	3 Begrijpt instructieve teksten: weet wat hij moet doen en in welke volgorde.
Lezen van betogende teksten	4 Begrijpt betogende teksten en begrijpt waartoe hij wordt aangespoord.

EINDTERMEN NEDERLANDSE TAAL voor opleidingen gericht op de ingang van het beroepsonderwijs - LEZEN 2 - 2F

Eindtermen

Lezen fictionele, verhalende en literaire teksten

Niveau 2F

1 Begrijpt – op papier en beeldscherm - eenvoudige literatuur en lectuur.

2 Herkent de genres spannende verhalen, liefdesverhalen, familiegeschiedenissen, reisverhalen, historische verhalen en weet wat hij in deze genres kan verwachten.

EINDTERMEN NEDERLANDSE TAAL voor opleidingen gericht op de ingang van het beroepsonderwijs - SCHRIJVEN - 2F

Algemene beschrijving		Niveau 2F
		Kan op papier en digitaal samenhangende teksten met een eenvoudige, lineaire opbouw schrijven over concrete onderwerpen, gerelateerd aan de leef-, werk- en leeromgeving.
Eindtermen		Niveau 2F
Correspondentie		<p>1 Schrijft zakelijke brieven en e-mails met behulp van standaardformuleringen.</p> <p>2 Schrijft zelfstandig brieven, sms'jes, e-mails en berichten op internet en beschrijft hierin duidelijk meningen en gevoelens.</p>
Formulieren invullen, berichten, advertenties en aantekeningen		<p>3 Vult gegevens in op een formulier.</p> <p>4 Noteert de kernpunten van een bijeenkomst of (telefoon)gesprek.</p> <p>5 Schrijft een bericht om te informeren.</p> <p>6 Schrijft teksten voor advertenties.</p>
Verslagen en samenvattingen		<p>7 Schrijft verslagen met behulp van een stramien: haalt gegevens uit verschillende bronnen en combineert deze.</p>

EINDTERMEN REKENEN voor opleidingen gericht op toegangsniveau beroepsonderwijs - GETALLEN 2F

1. GETALLEN

A. Notatie, taal en betekenis	B. Met elkaar in verband brengen	C. Gebruiken	Algemene beschrijving Rekenen 2F
<p>De uitspraak, schrijfwijze en betekenis herkennen en gebruiken van gehele getallen, eenvoudige breuken en decimale getallen, symbolen en rekenkundige relaties die voorkomen in de leer-, werk- en leefomgeving</p> <p>Rekentaal in de context van de leer-, werk- en leefomgeving gebruiken</p>	<p>Getallen en hun structuur en samenhang in de context van de leer-, werk- en leefomgeving begrijpen en gebruiken</p>	<p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving berekeningen uitvoeren en daarbij zo nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Gememoriseerde en geautomatiseerde kennis toepassen o Hoofdrekenen waarbij het noteren van tussenresultaten is toegestaan o Hoofdbewerkingen (+, -, x, :) uitvoeren o Rekenmachine of andere digitale rekenhulpmiddelen op adequate manier inzetten	<p>Kan rekentaken uitvoeren in een voorstelbare context gerelateerd aan de eigen leer-, werk- en leersituatie.</p> <p>Het oplossen van problemen vraagt één of enkele handelingen. Selecteert zelf relevante gegevens voor de oplossing van een rekenprobleem. Het taalniveau is daarbij niet hoger dan 2F.</p> <p>Eindtermen Getallen 2F</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Kent de uitspraak, betekenis en waarde van negatieve getallen en kan deze gebruiken in functionele berekeningen. 2 Gebruikt en begrijpt rekenkundige symbolen en bewerkingen $>$, $<$, $\pm$, ^{2}, $\approx$, $/$, $\neq$ en de rekentaal en notatie die hiervoor gebruikt worden. 3 Interpreteert getallen met de benamingen miljoen en miljard en maakt er berekeningen mee. 4 Interpreteert de betekenis, functie en grootte van getallen (genoteerd in cijfers of taal) op de juiste manier. 5 Maakt met de rekenmachine of met andere digitale rekenhulpmiddelen berekeningen, ook met negatieve getallen, eenvoudige breuken, procenten en kwadraten. 6 Kiest een rekenmodel, maakt de juiste keuze tussen precies of globaal uitrekenen en het al dan niet inzetten van de rekenmachine of andere digitale rekenhulpmiddelen en kan daarbij het antwoord kritisch afronden, interpreteren en beoordelen.

EINDTERMEN REKENEN voor opleidingen gericht op ingang beroepsonderwijs - VERHOUDINGEN 2F

2. VERHOUDINGEN

A. Notatie, taal en betekenis	B. Met elkaar in verband brengen	C. Gebruiken	Algemene beschrijving Rekenen 2F
<p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving de uitspraak, schrijfwijze en betekenis van percentages en breuken (als: deel van), verhoudingen en decimale getallen herkennen en gebruiken</p>	<p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving percentages, breuk, deling en 'deel van' met elkaar in verband brengen</p>	<p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving berekeningen uitvoeren met verhoudingen en percentages</p>	<p>Kan rekentaken uitvoeren in een voorstelbare context gerelateerd aan de eigen leer-, werk- en leersituatie. Het oplossen van problemen vraagt één of enkele handelingen. Selecteert zelf relevante gegevens voor de oplossing van een rekenprobleem. Het taalniveau is daarbij niet hoger dan 2F.</p> <p>Eindtermen Verhoudingen 2F</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Herkent en gebruikt de notatie, taal en betekenis van percentages, verhoudingen, decimale getallen en breuken. 2 Herkent veelvoorkomende samengestelde grootheden en eenheden (zoals snelheid, (bevolkings)dichtheid, prijs/kg en kB/s) als een verhouding en rekent ermee. 3 Kiest een passende aanpak om de voorkomende berekeningen met percentages, verhoudingen en de bijbehorende breuken en decimale getallen uit te voeren. 4 Weet wanneer het om relatieve getallen (zoals percentages en verhoudingen) gaat en waarin het rekenen met percentages verschilt van het rekenen met absolute getallen.

EINDTERMEN REKENEN voor opleidingen gericht op ingang beroepsonderwijs - METEN EN MEETKUNDE 2F

3. METEN EN MEETKUNDE

A. Notatie, taal en betekenis	B. Met elkaar in verband brengen	C. Gebruiken	Algemene beschrijving Rekenen 2F
<p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving kennis hebben van:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Lengte, oppervlakte, inhoud o Gewicht, temperatuur, tijd, geld o Meetkundige namen en begrippen	<p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving relaties leggen tussen veelvoorkomende maten en 2D-representaties in verband brengen met de werkelijkheid.</p>	<p>In de context van de dagelijkse leer-, werk- en leefomgeving meet- en meetkunde-activiteiten uitvoeren.</p>	<p>Kan rekentaken uitvoeren in een voorstelbare context gerelateerd aan de eigen leef-, werk- en leersituatie.</p> <p>Het oplossen van problemen vraagt één of enkele handelingen. Selecteert zelf relevante gegevens voor de oplossing van een rekenprobleem. Het taalniveau is daarbij niet hoger dan 2F.</p> <p>Eindtermen Meten en Meetkunde 2F</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Kent veelvoorkomende maten en voorvoegsels uit het metriek stelsel en zet deze in elkaar om. 2 Kent de verschillende tijdseenheden en -aanduidingen en kan ermee rekenen. 3 Kiest en gebruikt referentiematen bij berekeningen. 4 Gebruikt analoge en digitale meetinstrumenten, kan ze aflezen en de uitkomst interpreteren en noteren. 5 Leest maten en andere informatie af van een werktekening en plattegrond. 6 Meet, schat of berekent (ook met schaal) lengte, oppervlakte, omtrek en inhoud van concrete objecten en kiest de passende eenheid voor het antwoord. 7 Interpreteert situaties 2D-representaties en beschrijvingen van 3D-objecten, bewerkt deze, brengt ze met elkaar in verband en trekt conclusies. 8 Beschrijft objecten met behulp van meetkundige namen en begrippen.

EINDTERMEN REKENEN voor opleidingen gericht op toegangsniveau beroepsonderwijs - VERBANDEN 2F

4. VERBANDEN

A. Notatie, taal en betekenis	B. Met elkaar in verband brengen	C. Gebruiken	Algemene beschrijving Rekenen 2F
<p>In de leer-, werk- en leefomgeving aflezen, analyseren en interpreteren van informatie uit veelvoorkomende tabellen, grafische voorstellingen en beschrijvingen.</p>	<p>In de leer-, werk- en leefomgeving verschillende voorstellingsvormen met elkaar in verband brengen, gegevens verzamelen en patronen beschrijven.</p>	<p>In de leer-, werk- en leefomgeving problemen oplossen door gebruik te maken van tabellen, diagrammen en grafieken.</p>	<p>Kan rekentaken uitvoeren in een voorstelbare context gerelateerd aan de eigen leef-, werk- en leersituatie. Het oplossen van problemen vraagt één of enkele handelingen. Selecteert zelf relevante gegevens voor de oplossing van een rekenprobleem. Het taalniveau is daarbij niet hoger dan 2F.</p> <p>Eindtermen verbanden 2F</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Leest, beschrijft en interpreteert gegevens uit tabellen, grafieken en diagrammen of andere grafische voorstellingen en kan er conclusies aan verbinden. 2 Maakt een analoge of digitale tabel of grafische voorstelling bij een voorstelbare kwantitatieve situatie. 3 Voert berekeningen uit met vuistregels en eenvoudige formules, ook met digitale rekenhulpmiddelen. 4 Gebruikt numerieke informatie uit tabellen, grafieken en diagrammen of andere grafische voorstellingen in berekeningen.

EINDTERMEN DIGITALE VAARDIGHEDEN BASISNIVEAU 2 bij opleidingen Nederlandse taal en rekenen 2F

Basisniveau 2

Algemene omschrijving

Kan veelvoorkomende digitale toepassingen gebruiken en handelingen verrichten, gerelateerd aan de leef-, werk- en leeromgeving.

Domein 1: ICT-systemen gebruiken

Eindtermen

Toelichting Gebruikt ICT-systemen

- 1 Maakt gebruik van meerdere programma's die tegelijkertijd actief zijn en wisselt informatie uit tussen die programma's.
- 2 Kiest het meest geschikte programma voor een toepassing.
- 3 Maakt gebruik van interfacemogelijkheden voor bestandsbeheer: het opzetten van een directorystructuur, wissen en kopiëren van bestanden. Maakt gebruik van interfacemogelijkheden van veelgebruikte ICT-toepassingen: printen van bestanden, zoeken naar bestanden in een directory-structuur, verplaatsen van bestanden, kopiëren en plakken van tekst of afbeelding.

Voorbeelden

- o Apparatuur gebruiken: scanner, digitaal fototoestel, mp3- en mp4-speler
- o Handelingen uitvoeren: een afbeelding opslaan via een browser, een afbeelding bewerken met grafische software en de nieuwe afbeelding plakken in een tekstverwerker

Domein 2: Beveiliging, privacy en ergonomie

Eindtermen

Toelichting Volgt de regels voor beveiliging, privacy en ergonomie

- 4 Weet welke maatregelen hij moet nemen om te voorkomen dat (privé) informatie via internet verspreid wordt.
- 5 Weet welke maatregelen hij moet nemen om hoge kosten van gebruik van ICT te voorkomen.

Voorbeelden

- o Profielinstellingen wijzigen bij sociale media, zodat alleen bekende bepaalde informatie kunnen zien
- o Het delen van foto's/bestanden zo instellen dat alleen bekenden die kunnen zien
- o Een programma op smartphone instellen waarmee de datalimiet voor internet niet overschreden wordt

Basisniveau 2

Domein 3: Informatie zoeken

Toelichting

Kent informatiebronnen en de eigenschappen, gebruikt zoekstrategie en zoekt informatie

Eindtermen

- 6** Zoekt informatie op internet door gebruik te maken van verschillende zoektechnieken: binnen de browser, met de zoekmachine, binnen de website, via sociale media, via fora en via FAQ's.
- 7** Weet welke zoektechnieken adequaat zijn bij welk type zoekvraag.
- 8** Zoekt informatie door gebruik te maken van online netwerken en gebruikersgroepen.

Voorbeelden

- o Zoeken naar gebruikerservaringen met een product of dienst op een forum
- o Met een app op een smartphone het dichtstbijzijnde hotel zoeken
- o Sociale media (Facebook, LinkedIn) gebruiken om informatie te achterhalen

Domein 4: Informatie verwerken en presenteren

Toelichting:

Verwerkt en presenteert informatie

Eindtermen

- 9** Maakt gebruik van verschillende digitale hulpmiddelen bij een presentatie.
- 10** Maakt de juiste keuze voor digitale hulpmiddelen bij een presentatie.
- 11** Gebruikt de meest gangbare lay-out mogelijkheden.
- 12** Vult (online) informatie in die in verschillende stappen tot een bestelling of betaling leidt.

Voorbeelden

- o Tekst, tabellen, grafieken, foto's, geluid en video combineren
- o Een zakelijke brief in een passende lay-out zetten met een uitgebreide tekstverwerker
- o Een presentatie van zichzelf maken via een profiel op Facebook

Basisniveau 2

- o Online gegevens invullen voor een bestelling en die in een mail ontvangen
- o Aanvragen ov-chipkaart
- o Een eenvoudig spreadsheetprogramma gebruiken voor het maken van berekeningen en presentaties in de vorm van grafieken
- o Online een vakantie boeken
- o Een geluidsoptname maken van een gesprek om als bewijs toe te voegen aan het portfolio

Domein 5: Communicatie

Eindtermen

- Toelichting:**
Gebruikt ICT om te communiceren
- 13** Stemt de keuze voor een programma af op het communicatiedoel.
  - 14** Beheert ontvangen en verzonden berichten. Gebruikt online mogelijkheden om te communiceren: fora, sociale media, voice- en videocommunicatie.

Voorbeelden

- o Chatfuncties voor (synchrone) tekstcommunicatie gebruiken
- o Tweets of statusmeldingen in Facebook gebruiken om vrienden op de hoogte te houden
- o Een vraag stellen in een forum voor gebruikerservaringen
- o Een bericht plaatsen op een online gastenboek van een website
- o Skype gebruiken om te bellen, met of zonder video

DEEL 2

Toelichting bij het advies

Toelichting bij educatie-opleidingen

Toelichting educatie-opleidingen

Voor u ligt de Toelichting educatie-opleidingen. Hierin treft u de volgende onderdelen aan:

- o Aanleiding
- o Leeswijzer Toelichting, met verantwoording van de keuzes voor uitwerking van standaarden en eindtermen voor respectievelijk Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden;-
- o Toelichting Nederlandse taal voor opleidingen gericht op alfabetisering (1F), met de beschrijving van standaarden en voorbeelden voor het Instroomniveau en standaarden, eindtermen en voorbeelden voor niveau 1F; voor opleidingen gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs met de beschrijving van standaarden, eindtermen en voorbeelden voor niveau 2F. De uitwerkingen volgen de vaardigheden van het Referentiekader taal. In overzicht:

Toelichting Nederlandse taal (Mondelinge vaardigheden, Lezen en schrijven, Begrippenlijst & Taalverzorging)

	Opleidingen gericht op alfabetisering		Opleidingen gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs
	Instroomniveau	Niveau 1F	Niveau 2F
Standaarden	x	x	x
Eindtermen		x	x
Voorbeelden	x	x	x

- o Toelichting rekenen voor opleidingen gericht op alfabetisering (1F), met de beschrijving van standaarden en voorbeelden voor het Instroomniveau en standaarden, eindtermen en voorbeelden voor niveau 1F; voor opleidingen gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs met de beschrijving van standaarden, eindtermen en voorbeelden voor niveau 2F. In overzicht:

Toelichting Rekenen (Getallen, Meten en meetkunde, Verhoudingen, Verbanden)

	Opleidingen gericht op alfabetisering		Opleidingen gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs
	Instroomniveau	Niveau 1F	Niveau 2F
Standaarden	x	x	x
Eindtermen		x	x
Voorbeelden	x	x	x

- o Toelichting digitale vaardigheden met standaarden en voorbeelden voor het Instroomniveau en eindtermen voor basisniveau 1 en 2. In overzicht:

TOELICHTING EDUCATIE-OPLEIDINGEN

Toelichting Digitale vaardigheden			
	Opleidingen gericht op alfabetisering	Opleidingen gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs	
	Instreamniveau	Basisniveau 1	Basisniveau 1
Standaarden	Verwerkt in NT en Rekenen en in de Toelichting	Verwerkt in NT en Rekenen	Verwerkt in NT en Rekenen
Eindtermen		x	x
Voorbeelden	x	x	x

Aanleiding

De ontwikkeling van de standaarden voor opleidingen Nederlandse taal en rekenen in de volwasseneneducatie wordt aangekondigd in het Actieplan Laaggeletterdheid 2012-2015, 'Geletterdheid in Nederland', onderdeel van het regeerakkoord Rutte 1 en afgestemd met de ministerraad. Een van de speerpunten in dit Actieplan Laaggeletterdheid is de focus op taal en rekenen in de opleidingen volwasseneneducatie.

In augustus 2010 zijn de Referentieniveaus taal en rekenen (Meijerink) voor de onderwijsleerlijn van primair tot en met middelbaar beroepsonderwijs vastgesteld in de AMvB Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen. Om deze referentieniveaus ook van toepassing te laten zijn op de volwasseneneducatie heeft de minister in het Actieplan Laaggeletterdheid 2012-2015 het voornemen uitgesproken voor de educatie-opleidingen gericht op alfabetisering en op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs eindtermen vast te stellen voor de niveaus 1F en 2F. Daaraan ondersteunend worden voor digitale vaardigheden standaarden beschreven voor het Instreamniveau en eindtermen vastgesteld voor Basisniveau 1 en Basisniveau 2, aansluitend op niveau 1F en 2F van Nederlandse taal en rekenen.

De standaarden en eindtermen voor de opleidingen volwasseneneducatie dienen ook te passen bij het Nederlandse Kwalificatiekader¹. In onderstaand schema is weergegeven met welke niveaus van het NLQF de niveaus Instream, 1F en 2F corresponderen.

NLQF	Instream	Niveau 1	Niveau 2
Standaarden en eindtermen ve	Instream	1F	2F

¹ Beschrijft alle kwalificatieniveaus in Nederland en wordt gekoppeld aan het European Qualification Framework (EQF)

TOELICHTING EDUCATIE-OPLEIDINGEN

Leeswijzer Toelichting

Met de standaarden en eindtermen in de Toelichting kan het niveau van volwassen leeders op het gebied van Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden in beeld gebracht worden.

De basis van deze Toelichting wordt gevormd door het Referentiekader taal en rekenen (Meijerink 2010). Dit is de wettelijke standaard voor het onderwijs in taal en rekenen in Nederland. De Toelichting correspondeert tevens met de niveaus van het Nederlandse Kwalificatiekader (zie overzicht hierboven).

De Toelichting is dus geen wettelijke regeling, maar een uitwerking voor de doelgroep volwassenen op de bestaande wettelijke standaard en bedoeld voor de dagelijkse onderwijspraktijk.

In de Toelichting zijn de niveaus 1F en 2F uitgewerkt voor de doelgroep volwassenen en daarnaast ook een 'Instroomniveau' onder 1F. Voor de uitwerkingen van het Instroomniveau is de beschrijving van het Instroomniveau van het Nederlandse Kwalificatiekader (NLQF) als bron gebruikt.

Het Instroomniveau is, waar het Nederlandse taal betreft, vergelijkbaar met niveau A1 van het Raamwerk Nederlands voor het (v)mbo en het CEF. Voor rekenen is dit niveau beschreven op basis van het eerder ontwikkelde Raamwerk rekenen/wiskunde mbo (Wijers, M., 2007) en het Europees Raamwerk voor Gecijferdheid (Van Groenestijn, M., 2011).

De beschreven niveaus van digitale vaardigheden zijn relateerbaar aan 1F en 2F maar worden Basisniveau 1 en Basisniveau 2 genoemd. Niveau 1F en 2F Digitale vaardigheden komen immers niet voor in de wettelijke standaard (Referentiekader).

Eindtermen

Wat wel in de wet komt, zijn de eindtermen die ten behoeve van de volwasseneneducatie zijn uitgewerkt.

Op basis van het Referentiekader zijn eindtermen Nederlandse taal en rekenen beschreven voor de educatie-opleidingen gericht op alfabetisering (1F) en voor educatie-opleidingen gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs (2F). Voor digitale vaardigheden zijn eindtermen uitgewerkt gerelateerd aan de standaarden en eindtermen voor de educatie-opleidingen Nederlandse taal en rekenen.

Voor het Instroomniveau zijn geen eindtermen uitgewerkt. Dit niveau is niet uitgewerkt in de wettelijke standaard (Referentiekader taal en rekenen) en geldt als tussenniveau. Voor de doelgroep van de volwasseneneducatie is het belangrijk de motivatie te stimuleren: door het formuleren van een niveau onder 1F wordt de voortgang naar 1F inzichtelijk gemaakt en kan de deelnemer halverwege een concreet resultaat behalen.

De eindtermen voor de educatie-opleidingen zijn vastgesteld per ministeriële regeling.

TOELICHTING EDUCATIE-OPLEIDINGEN

Hieronder volgt een overzicht van de eindtermen zoals ze in de wet zijn opgenomen:

	Opleiding Nederlandse taal en rekenen: alfabetisering	Opleiding Nederlandse taal en rekenen: ingangsniveau beroepsonderwijs
Eindtermen Nederlandse taal 1F	x	
Eindtermen Nederlandse taal 2F		x
Eindtermen rekenen 1F	x	
Eindtermen rekenen 2F		x
Eindtermen digitale vaardigheden, basisniveau 1	x	
Eindtermen digitale vaardigheden, basisniveau 2		x

De standaarden zoals ze in de uitwerkingen beschreven zijn, vormen de basis voor de eindtermen. De standaarden beschrijven het niveau van een taal- of rekentaak. Eindtermen geven aan wat iemand moet kunnen aan het eind van een opleiding.

Omdat in het Referentiekader taal en rekenen het niveau wordt beschreven in de vorm van functionele taal- en rekentaken en omdat het einde van de opleidingen educatie samenvalt met de beschreven niveaus 1F en 2F liggen standaard en eindterm in de praktijk heel dicht bij elkaar. Een voorbeeld: Bij Schrijven niveau 1F wordt de standaard op de volgende manier beschreven: *Kan een briefje, kaart, e-mail en een bericht op internet schrijven om informatie te vragen en te geven, iemand te bedanken, te feliciteren, te condoleren en uit te nodigen.*

In deze beschrijving worden concrete functionele schrijftaken benoemd. Wat iemand moet kunnen aan het eind van de opleiding Nederlandse taal, gericht op alfabetisering (1F) staat hier eigenlijk al. Voor de beschrijving van de eindtermen zijn de volgende criteria gehanteerd:

- o In de eindtermen komen geen voorbeelden voor, ingeleid door woorden als 'zoals' of 'bijvoorbeeld'.
- o De eindtermen zijn eenduidig geformuleerd, dus maar voor één uitleg vatbaar.
- o De eindtermen moeten toetsbaar zijn.

Aan deze criteria ligt het uitgangspunt ten grondslag dat een eindterm duidelijk en concreet moet aangeven wat iemand moet kunnen; daarom mogen er geen open eindes in eindtermen voorkomen die vragen en onduidelijkheden kunnen oproepen in het onderwijsveld.

Digitale vaardigheden

De eindtermen digitale vaardigheden zijn beschreven in relatie tot Nederlandse taal en rekenen. In de Toelichtingen Nederlandse taal en rekenen is aangegeven welke digitale vaardigheden nodig en mogelijk zijn voor het uitvoeren van een taal- of rekentaak: digitale hulpmiddelen en mogelijkheden zijn onvermijdelijk geworden bij het leren van de Nederlandse taal en van rekenen.

TOELICHTING EDUCATIE-OPLEIDINGEN

Omdat digitale vaardigheden niet uitgewerkt zijn in het Referentiekader taal en rekenen en dus niet te beschrijven zijn in termen van 1F en 2F is voor digitale vaardigheden een nieuwe beschrijving gemaakt. Er is gekozen voor de volgende terminologie:

- o Digitale vaardigheden Instroomniveau (standaarden gerelateerd aan het Instroomniveau)
- o Digitale vaardigheden basisniveau 1 (eindtermen gerelateerd aan niveau 1F)
- o Digitale vaardigheden basisniveau 2 (eindtermen gerelateerd aan niveau 2F)

Doelgroep

Het Referentiekader taal en rekenen is ontwikkeld voor het (reguliere) onderwijs aan leerlingen van 12 tot 18 jaar: context en onderwerp zijn daarin niet expliciet benoemd. Impliciet is echter vaak uitgegaan van de voor de hand liggende context van jongeren en dan met name de onderwijssituatie en aangeboden leerstof. Hetzelfde geldt voor hulp, instructie en voorbeeld. Deze zaken zijn inherent aan een onderwijsleersituatie, maar in een werksituatie of een situatie in het dagelijks leven dient hier apart aandacht aan te worden besteed.

1. Context

Volwassenen leren in diverse contexten. In de uitwerkingen is dit omschreven als de leer-, werk- en leefomgeving. Deze contexten zijn gekoppeld aan de niveaus. De omschrijving van de contexten pakt voor taal iets anders uit dan voor rekenen en zijn daarom bij elk van deze vaardigheden apart uitgewerkt en verantwoord.

2. Onderwerp

Ook het onderwerp speelt een rol: de taak wordt moeilijker naarmate deze verder van de deelnemer afstaat.

2 Afhankelijkheid van hulp, instructie en voorbeelden

De mate van zelfstandigheid is niet opgenomen in de uitwerkingen omdat de beschreven taken uiteindelijk zelfstandig moeten kunnen worden uitgevoerd. Het is belangrijk om te beseffen dat het hier om een doelgroep gaat voor wie hulp, instructie, voorbeelden en ook een veilige situatie soms noodzakelijk zijn om te functioneren op het niveau dat zij geacht wordt te beheersen. De afhankelijkheid van hulp, instructies en voorbeelden is het grootst bij het Instroomniveau en bij niveau 1F.

Toelichting Nederlandse taal

Toelichting Nederlandse taal

Leeswijzer

1. Context

In de uitwerking van Nederlandse taal zijn de context en het onderwerp als volgt gekoppeld aan de niveaus:

	Instreamniveau	1F	2F
Context	Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving	Alledaagse leef-, werk- en leeromgeving	Leef, werk- en leeromgeving
Onderwerp	Concreet en bekend	Concreet en herkenbaar	Concreet

Een deelnemer die het Instroomniveau beheerst, kan taken op dit niveau uitvoeren in een bekende en vertrouwde omgeving, over concrete onderwerpen die hem bekend zijn.

Op niveau 1F kan de deelnemer taken uitvoeren in een situatie die overeenkomt met een situatie die hij kent en waarvan het onderwerp lijkt op een onderwerp dat hij kent.

Op niveau 2F gaat het om concrete onderwerpen die relateerbaar zijn aan de leef-, werk- en leeromgeving.

Omdat context en onderwerp de moeilijkheid van de taak voor de deelnemer mede bepalen, is bij elke standaard en eindterm de context zowel als het onderwerp expliciet vermeld.

2. Afhankelijkheid van hulp, instructie en voorbeelden

De mate van zelfstandigheid is niet opgenomen in de uitwerkingen omdat de beschreven taken uiteindelijk zelfstandig moeten kunnen worden uitgevoerd. Het is belangrijk om te beseffen dat het hier om een doelgroep gaat voor wie hulp, instructie, voorbeelden en ook een veilige situatie soms noodzakelijk zijn om te functioneren op het niveau dat zij geacht wordt te beheersen. De afhankelijkheid van hulp, instructies en voorbeelden is het grootst bij het Instroomniveau en bij niveau 1F.

3. Voorbeelden

Onder context en onderwerp zijn per standaard en eindterm in de Toelichting een paar voorbeelden ter illustratie opgenomen. Het gaat niet om concreet uitgewerkte voorbeelden, maar om het benoemen ervan.

4. Tekstkenmerken

Bij de domeinen Luisteren en Lezen zijn de kenmerken van de teksten enigszins uitgebreid ten opzichte van het Referentiekader taal. Hiervoor is gekozen omdat de doelgroep volwassenen met teksten van verschillende niveaus wordt geconfronteerd: lang niet alle teksten die ze lezen of waarnaar ze luisteren zijn geschreven of gesproken op het niveau van de lezer/luisteraar. De beschreven standaarden, eindtermen en kenmerken van de taakuitvoering gelden dan ook specifiek voor teksten op dat niveau. Is een tekst van een hoger niveau, dan mag niet verwacht worden dat de lezer/luisteraar hier alles mee kan wat voor dit niveau beschreven is. Een lezer op 1F kan wel een tekst op 2F op hoofdlijnen begrijpen, maar niet in detail.

TOELICHTING NEDERLANDSE TAAL - LEESWIJZER

5. *Luisteren*

Bij het domein Luisteren is ten behoeve van het formuleren van eindtermen een andere indeling in taken gekozen dan bij de indeling van het Referentiekader taal.

In het Referentiekader zijn situaties onderscheiden (luisteren als lid van een live-publiek). In de Toelichting bij Luisteren is gekozen voor de volgende indeling:

- o Instructie
- o Voordracht, toespraak of verhaal
- o Luisteren naar nieuwsberichten, telefoonbeantwoorder/voicemail, documentaires en discussieprogramma's
- o Films en televisieseries

Deze indeling volgt de syllabus Luisteren 2F.

6. *Begrijpen, interpreteren, evalueren*

Bij Lezen en Luisteren zijn de Kenmerken van de taakuitvoering *begrijpen, interpreteren* en *evalueren* als volgt gehanteerd:

Begrijpen is beseffen wat er staat, niet alleen technisch maar ook inhoudelijk.

Interpreteren gaat net een stapje verder. Bijvoorbeeld het bericht op een winkeldeur van de fietsenmaker: gesloten tussen 12.00 en 13.00 uur. De lezer begrijpt niet alleen wat er staat, hij overziet ook de consequentie van dit bericht: hij zal vóór 12.00 uur of na 13.00 uur zijn fiets kunnen brengen of halen.

Evalueren is een oordeel geven: de lezer vindt het vervelend dat de fietsenmaker tussen de middag gesloten is.

7. *Taalverzorging*

Onderdeel 4 van het Referentiekader taal, *Taalverzorging*, is aangevuld met het Instroomniveau. In de niveaus 1F en 2F is niets toegevoegd of gewijzigd.

Het is belangrijk te beseffen dat deze begrippenlijst niet altijd relevant is in de volwasseneneducatie. De spellings- en grammaticaregels dienen te worden geraadpleegd om de aanduidingen bij de Toelichting Schrijven (beheerst 75% van de spellingregels beschreven voor dit niveau) te interpreteren. Ze moeten zeker niet geïsoleerd van de functionele vaardigheden worden aangeboden.

1. MONDELINGE TAALVAARDIGHEID

1.1 Gesprekken

Opleidingen gericht op alfabetisering		Opleidingen gericht op ingangsniveau beroepsonderwijs	
Instromniveau	Niveau 1F	Niveau 2F	
<p>Algemene omschrijving Gesprekken</p> <p>Kan deelnemen aan (telefoon)gesprekken over concrete, bekende onderwerpen binnen de vertrouwde leef-, leer- en werkomgeving wanneer de gesprekspartner het gesprek leidt.</p>	<p>Kan zakelijke (telefoon)gesprekken voeren over concrete, herkenbare onderwerpen binnen de alledaagse leef-, leer- en werkomgeving.</p>	<p>Kan in (telefoon)gesprekken informatie uitwisselen, zijn mening uiten, en gevoelens onder woorden brengen over concrete onderwerpen gerelateerd aan de leef-, leer- en werkomgeving.</p>	
Taak 1			
<p>Deelnemen aan discussie en overleg</p> <p>Kan een mening of mededeling begrijpen en hier een reactie op geven.</p>	<p>Standaard VE</p> <p>Kan de hoofdpunten volgen en kan de eigen mening verwoorden en toelichten.</p> <p>Kan kritisch luisteren naar meningen en opvattingen en een reactie geven.</p>	<p>Standaard VE</p> <p>Kan bespreken wat er gedaan moet worden.</p> <p>Kan tijdens een discussie of overleg op passende wijze een probleem verhelderen.</p> <p>Kan een overtuiging of mening formuleren, instemming of afkeuring uitdrukken en commentaar geven op de visie van anderen.</p>	<p>Eindterm</p> <p>1 Volgt in discussie en overleg de lijn van de discussie.</p> <p>2 Geeft uitleg waarom iets een probleem is en geeft zijn mening over de oplossing van een probleem.</p> <p>3 Geeft commentaar op de mening van anderen en reageert passend op kritiek.</p> <p>4 Drukt op passende wijze een overtuiging, mening, instemming en afkeuring uit.</p>
<p>Context</p> <p>Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving</p>	<p>Context</p> <p>Alledaagse leef-, werk- en leeromgeving</p>	<p>Context</p> <p>De leef-, werk- en leeromgeving</p>	

Onderwerp Concreet en bekend	Onderwerp Concreet en herkenbaar	Onderwerp Concreet
Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> Overleg met directe collega over wie het eerst pauze houdt Afspraak met familie wie wanneer naar de ouders gaat 	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> Overleg met docent en cursisten over het wel of niet doorgaan van lessen in de voorjaarsvakantie Overleg met ouders of kinderen alleen naar het zwembad mogen 	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> Discussie op de voetbalclub naar aanleiding van de verhoging van de contributie Opmerking dat er een vaste laptop nodig is bij de beamer in de vergaderzaal en toelichting waarom
Taak 2		
Informatie uitwisselen		
Instroomstandaard Kan vragen beantwoorden naar gegevens over zichzelf, zijn gezin, zijn werk en opleiding.	Standaard VE Kan in gesprekken informatie geven en vragen. Kan kritisch luisteren naar deze informatie. Kan informatie beoordelen en een reactie geven.	Eindterm 4 Begrijpt een vraag naar informatie en beantwoordt de vraag op adequate wijze. 5 Vraagt informatie en begrijpt het antwoord op die vraag. 6 Beoordeelt of de verkregen informatie een antwoord op de vraag is en reageert hierop.
Context Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving	Context Alledaagse leef-, werk- en leeromgeving	Context De leef-, werk- en leeromgeving
Onderwerp Concreet en bekend	Onderwerp Concreet en herkenbaar	Onderwerp Concreet
Voorbeeld <ul style="list-style-type: none"> Gesprekje met medecursist over woonsituatie 	Voorbeeld <ul style="list-style-type: none"> Gesprek met familie over een geboekte vakantiereis Gesprek bij de inschrijving bij een uitzendbureau 	Voorbeeld <ul style="list-style-type: none"> Standaard klachtengesprek met een klant over een apparaat dat niet werkt Gesprek met de internist over de klachten en over

eerder onderzoek	
Taak 3	
Telefoon- gesprekken voeren	
Instroomstandaard Kan telefoongesprekken voeren om informatie, gevoelens en meningen uit te wisselen. Neemt telefonisch een bericht aan. Geeft telefonisch een bericht door.	Standaard VE Kan zakelijke telefoongesprekken voeren om informatie te geven of te vragen. Kan telefoongesprekken voeren om informatie, meningen en gevoelens uit te wisselen.
Context Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving	Context Alledaagse leef-, werk- en leeromgeving
Onderwerp Concreet en bekend	Onderwerp Concreet en herkenbaar
Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> Telefonische ziekmelding Telefoongesprek met vriendin over haar vakantie 	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> Telefoongesprek met medecursist over een opdracht voor de cursus Telefoongesprek met loodgieter voor het maken van een afspraak
Beurten nemen en bijdragen aan samenhang	Niveau 1F Reageert op de initiatieven van de gesprekspartner om het gesprek te beginnen, gaande te houden en te beëindigen. Reageert passend bij de
Afstemming op	Niveau 2F Stelt een reactie uit totdat hij de bijdrage van de ander geïnterpreteerd en beoordeeld heeft. Gebruikt de juiste frase om aan het woord te komen. Maakt het eigen gespreksdoel duidelijk voor de
Standaard VE Kan zakelijke telefoongesprekken voeren met instanties om informatie en meningen uit te wisselen. Kan telefonisch zakelijk overleggen.	Eindterm 7 Voert zakelijke telefoongesprekken om informatie uit te wisselen, te overleggen of om afspraken te maken. 8 Maakt of verzet telefonisch een afspraak. 9 Wisselt in telefonische gesprekken informatie, meningen en gevoelens uit.
Context De leef-, werk- en leeromgeving	Context De leef-, werk- en leeromgeving
Onderwerp Concreet	Onderwerp Concreet
Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> Telefoongesprek met crècheleidster over problemen met zoontje Telefoongesprek met de zorgverzekeraar met de vraag welke tandartskosten vergoed worden 	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> Telefoongesprek met medecursist over een opdracht voor de cursus Telefoongesprek met loodgieter voor het maken van een afspraak
Kenmerken van de taakuitvoering	Niveau 1F Reageert op de initiatieven van de gesprekspartner om het gesprek te beginnen, gaande te houden en te beëindigen. Reageert passend bij de
Beurten nemen en bijdragen aan samenhang	Niveau 2F Stelt een reactie uit totdat hij de bijdrage van de ander geïnterpreteerd en beoordeeld heeft. Gebruikt de juiste frase om aan het woord te komen. Maakt het eigen gespreksdoel duidelijk voor de
Afstemming op	Niveau 2F Stelt een reactie uit totdat hij de bijdrage van de ander geïnterpreteerd en beoordeeld heeft. Gebruikt de juiste frase om aan het woord te komen. Maakt het eigen gespreksdoel duidelijk voor de

doel	<p>gesprekssituatie en het doel van het gesprek.</p> <p>Stelt vragen ter verduidelijking.</p> <p>Herkent verschillende gesprekssituaties en kan passende routines gebruiken.</p>	<p>gesprekspartner.</p> <p>Keert na een uitweiding in het gesprek terug naar het gespreksdoel.</p> <p>Stelt doelgerichte vragen om de gewenste informatie te krijgen en om de verkregen informatie te controleren en te bevestigen.</p>
Afstemming op gesprekspartner(s)	<p>Past de basisconventies toe, ook telefonisch: naam, groet aan het begin en eind van het gesprek.</p> <p>Volgt de gesprekspartner(s) redelijk tenzij er onverwachte wendingen in het gesprek zijn.</p> <p>Past de meest gebruikte (telefoon)conventies toe.</p> <p>Ondersteunt woorden zo nodig met non-verbaal gedrag.</p>	<p>Introduceert zichzelf passend en duidelijk (naam, functie/rol, reden voor gesprek).</p> <p>Stemt toon, taalgebruik (informeel/formeel/zakelijk; taalvariatie) en non-verbaal gedrag af op de gesprekspartner.</p> <p>Herkent het spreekdoel van anderen, schat reacties in en reageert hierop.</p>
Woordenschat en woordgebruik	<p>Gebruikt de meeste alledaagse woorden.</p> <p>Gebruikt de meeste alledaagse woorden.</p>	<p>De woordenschat is voldoende en adequaat voor het uitvoeren van taken.</p> <p>Varieert enigszins in woordgebruik.</p> <p>Het is soms nodig een omschrijving te geven van een niet gekend woord.</p>
Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	<p>De uitingen zijn soms moeilijk verstaanbaar, bijvoorbeeld door invloed van dialect of andere moedertaal.</p> <p>De grammaticale correctheid is beperkt tot een klein aantal eenvoudige grammaticale constructies.</p> <p>De zinsconstructies zijn eenvoudig en meestal correct.</p>	<p>De meeste uitingen zijn grammaticaal correct.</p> <p>Aarzelingen en fouten in zinsbouw zijn eigen aan gesproken taal en komen dus voor, maar worden zo nodig hersteld.</p>

1. MONDELINGE TAALVAARDIGHEID

1.2 Luisteren

Opleidingen gericht op alfabetisering		Opleidingen gericht op ingangsniveau beroepsonderwijs	
Instroorniveau	Niveau 1F	Niveau 2F	
<p>Algemene omschrijving Luisteren</p> <p>Kan zeer eenvoudige luisterteksten begrijpen over concrete bekende onderwerpen binnen de vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving.</p>	<p>Kan eenvoudige luisterteksten begrijpen over concrete herkenbare onderwerpen binnen de dagelijkse leef-, werk- en leeromgeving.</p>	<p>Kan luisterteksten begrijpen over concrete onderwerpen gerelateerd aan de leef-, werk- en leeromgeving.</p>	
<p>Tekstkenmerken</p>			
<p>Lengte</p> <p>De teksten zijn kort: tot enkele zinnen.</p>	<p>Formele teksten zijn kort (5 tot 10 minuten); bij informele teksten is de lengte minder relevant.</p>	<p>Langere teksten: luisterduur tot ongeveer 20 minuten komt voor.</p>	
<p>Opbouw</p> <p>Geen descriptoren op dit niveau</p>	<p>Voorbereide teksten hebben een eenvoudige, lineaire structuur. De informatie is herkenbaar geordend met gebruik van veelvoorkomende verwijz- en verbindingswoorden. De teksten hebben een lage informatiedichtheid: de informatie wordt vaak herhaald en er wordt niet te veel (nieuwe) informatie gelijktijdig geïntroduceerd. De teksten bestaan voornamelijk uit veelgebruikte of voor de luisteraar bekende alledaagse woorden. Formele teksten worden duidelijk en rustig uitgesproken. Spontaan gesproken teksten, bijvoorbeeld praatprogramma's en discussies op televisie of radio, hoeven geen duidelijke structuur te hebben: ze bevatten veel spreektaalkenmerken met herhalingen, afgebroken zinnen en langere zinnen die met veelvoorkomende voegwoorden verbonden zijn.</p>	<p>Langer kan, mits er enige mate van interactie mogelijk is (zoals vragen stellen). Voorbereide teksten hebben een heldere structuur met gebruik van duidelijke, veelvoorkomende signaal- en verbindingswoorden. Verbanden en denkstappen worden duidelijk aangegeven. De teksten kunnen redelijk informatiedicht zijn. Samengestelde zinnen en zinnen met twee of meer bepalingen komen voor. Passieve zinnen komen voor. Minder veelgebruikte woorden, beeldspraak en regelmatig voorkomend formeel taalgebruik komen voor. Veelgebruikte vaste woordcombinaties komen voor. Er wordt duidelijk en in normaal tempo gesproken. Enige achtergrondruis is acceptabel.</p>	

		<p>In spontaan gesproken teksten, bijvoorbeeld praatprogramma's en discussies op televisie of radio, kan de structuur onduidelijk zijn.</p> <p>Er komen veel spreektaalenmerken met herhalingen voor, afgebroken zinnen en lange zinnen achter elkaar of verbonden door eenvoudige voegwoorden.</p>
Taak 1		
Luisteren naar instructies		
<p>Instroomstandaard</p> <p>Kan zeer eenvoudige aanwijzingen begrijpen en opvolgen.</p> <p>Kan een zeer eenvoudige uitleg met veel visuele ondersteuning volgen.</p>	<p>Standaard VE</p> <p>Kan voldoende feitelijke informatie halen uit eenvoudige instructies en aanwijzingen om deze op te volgen.</p>	<p>Eindterm</p> <p>1 Haalt voldoende informatie uit eenvoudige instructies en aanwijzingen om deze in de juiste volgorde op te volgen.</p>
<p>Context</p> <p>Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving</p>	<p>Context</p> <p>Alledaagse leef-, werk- en leeromgeving</p>	<p>Eindterm</p> <p>1 Begrijpt uitleg en instructies.</p> <p>2 Weet wat hij moet doen en in welke volgorde.</p> <p>3 Weet of hij voldoende informatie heeft om de instructie op te kunnen volgen en wat hij moet doen als dit niet het geval is.</p>
<p>Onderwerp</p> <p>Concreet en bekend</p>	<p>Onderwerp</p> <p>Concreet en herkenbaar</p>	<p>Context</p> <p>De leef-, werk- en leeromgeving</p>
<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Waarschuwing voor gevaar o Route-aanwijzingen: naar rechts, naar links, rechtdoor o Zet uw mobiel uit 	<p>Onderwerp</p> <p>Concreet en herkenbaar</p>	<p>Onderwerp</p> <p>Concreet</p>
<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Instructie voor het schoonmaken van een vloer o Uitleg over medicijngebruik in de apotheek o Opdracht tijdens de les 	<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Instructie over een proces, bijvoorbeeld een afsiankprogramma o Uitleg over een machinelijn op het werk o Instructie met betrekking tot een nieuw onderwerp tijdens een onderwijsleerproces 	<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Instructie over een proces, bijvoorbeeld een afsiankprogramma o Uitleg over een machinelijn op het werk o Instructie met betrekking tot een nieuw onderwerp tijdens een onderwijsleerproces

Taak 2**Luisteren naar een voordracht, toespraak of verhaal.**

Instroomstandaard Kan een zeer korte eenvoudige toespraak begrijpen.	Standaard VE Kan een eenvoudige voordracht of toespraak begrijpen. Kan een eenvoudig voorgelezen of verteld verhaal begrijpen.	Eindterm 2 Herkent en begrijpt een eenvoudige voordracht of toespraak. 3 Herkent en begrijpt een eenvoudig voorgelezen of verteld verhaal.	Eindterm 4 Begrijpt een voordracht of toespraak. 5 Begrijpt een voorgelezen of verteld verhaal met een duidelijke structuur. 6 Kent het doel van de toespraak, de voordracht, het verhaal.
Context Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving	Context Alledaagse leef-, werk- en leeromgeving	Context	Context De leef-, werk- en leeromgeving
Onderwerp Concreet en bekend	Onderwerp Concreet en herkenbaar	Onderwerp	Onderwerp Concreet
Voorbeeld <ul style="list-style-type: none"> o Felicitatie op een verjaardag o Dankwoord van een leidinggevende o Opening van een feest 	Voorbeeld <ul style="list-style-type: none"> o Toespraak van de directeur voor het personeel aan het begin van een diner o Anekdoten, bijvoorbeeld een voorval tijdens de vakantie o Eenvoudig liedje 	Voorbeeld <ul style="list-style-type: none"> o Toespraak over ontwikkelingen en prognoses in een bedrijf o Sketch o Uitleg over een nieuw onderwerp tijdens de opleiding 	Voorbeeld <ul style="list-style-type: none"> o Toespraak over ontwikkelingen en prognoses in een bedrijf o Sketch o Uitleg over een nieuw onderwerp tijdens de opleiding

Taak 3**Luisteren naar nieuwsberichten telefoonbeantwoorder/voicemail, documentaires en discussieprogramma's**

Instroomstandaard Kan zeer eenvoudige berichten en reclames begrijpen met veel visuele ondersteuning.	Standaard VE Kan hoofdpunten van korte en duidelijke berichten via radio en televisie en via internet begrijpen. Kan hoofdpunten van korte en duidelijke (nieuws)berichten via	Eindterm 4 Herkent en begrijpt korte en duidelijke reclameboodschappen: weet waartoe hij wordt aangespoord. 5 Haalt informatie die voor hem van belang is uit berichten op een	Eindterm 7 Begrijpt hoofdpunten van (nieuws)berichten, documentaires, reclameboodschappen en discussieprogramma's via radio, televisie en internet.
---	---	---	--

radio, televisie en internet herkennen en begrijpen.	telefoonbeantwoorder en voicemail.	
	6 Herkent en begrijpt hoofdpunten van korte en duidelijke (nieuws)berichten via radio, televisie en internet.	
Context Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving	Context Alledaagse leef-, werk- en leeromgeving	Context De leef-, werk- en leeromgeving
Onderwerp Concreet en bekend	Onderwerp Concreet en herkenbaar	Onderwerp Concreet
Voorbeelden o Omroep treinverkeer o Oproepen tijdens een bijeenkomst	Voorbeelden o Jeugdjournaal o Weerberichten o Openingstijden	Voorbeelden o (Regionaal) journaal o Praatprogramma's over actualiteit
Taak 4		
Instroomstandaard Kan films en televisieseries met een zeer eenvoudige structuur en een zeer eenvoudig taalgebruik globaal volgen.	Standaard VE Kan op hoofdlijnen films en televisieseries volgen.	Eindterm 8 Begrijpt films en televisieseries. Begrijpt de essentie van het verhaal.
Context Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving	Context Alledaagse leef-, werk- en leeromgeving	Context De leef-, werk- en leeromgeving
Onderwerp Concreet en bekend	Onderwerp Concreet en herkenbaar	Onderwerp Concreet
Voorbeelden o Dvd bij lesmateriaal	Voorbeelden o Soaps	Voorbeelden o Historische films en televisieseries

	o Comedy's	o Politieke actiefilms
Kenmerken van de taakuitvoering	Niveau 1F	Niveau 2F
Begrijpen Begrijpt waar de luistertekst ongeveer over gaat.	<p>Haalt hoofdzaken uit de luistertekst.</p> <p>Haalt belangrijke informatie uit de luistertekst.</p> <p>Stemt de manier van luisteren af: globaal/precies, selectief/gericht.</p> <p>Maaft gebruik van de signaalwoorden die de structuur en de relaties in een luistertekst weergeven: dus, want, daarom, als, bijvoorbeeld, die, daarna, en, want.</p> <p>Herkent formeel taalgebruik.</p> <p>Legt het verband tussen de gesproken tekst en de beelden die daarbij getoond worden.</p>	<p>Haalt de hoofdgedachte uit een tekst en maakt onderscheid tussen hoofd- en bijzaken.</p> <p>Legt relaties tussen tekstdelen: herkent de functie van een inleiding, middenstuk en slot.</p> <p>Kiest zelf een passende luisterstrategie (globaal, precies, gericht, selectief).</p> <p>Ordent informatie (bijvoorbeeld op basis van signaalwoorden) voor een beter begrip.</p> <p>Begrijpt formeel taalgebruik.</p> <p>Probeert de betekenis van onbekende woorden af te leiden uit de vorm, woordsoort, samenstelling of context.</p> <p>Herkent beeldspraak.</p> <p>Legt een relatie leggen tussen tekst en beeld.</p>
Interpreteren Begrijpt de consequenties van uitspraken zoals waarschuwingen, geboden en verboden.	<p>Kan informatie en meningen duiden voor zover deze dicht bij hem staan.</p> <p>Legt relaties tussen de inhoud van de luistertekst en de eigen mening, kennis en ervaring.</p>	<p>Kan informatie en meningen duiden.</p> <p>Herkent de bedoeling van de spreker(s) of het doel van de makers van een programma.</p>
Evalueren Reageert op een waarschuwing, gebod of verbod (bijvoorbeeld wel of niet opvolgen).	<p>Geeft een oordeel over een tekst(deel) of televisie- of radioprogramma (of fragment ervan).</p>	<p>Geeft een oordeel over de waarde van een (tekst)deel of televisie- of radioprogramma (of fragment ervan).</p> <p>Licht dit oordeel toe.</p>
Samenvatten Herhaalt uitspraken.	<p>Noteert of onthoudt de belangrijke punten van een luistertekst.</p>	<p>Vat een tekst beknopt samen (voor zichzelf).</p>

1. MONDELINGE TAALVAARDIGHEID

1.3 Spreken

Opleidingen gericht op alfabetisering		Opleidingen gericht op ingangsniveau beroepsopleiding	
Instreamniveau	Niveau 1F	Niveau 2F	
<p>Algemene omschrijving Spreken</p> <p>Kan in korte zinnen iets zeggen over concrete, bekende onderwerpen en ervaringen binnen de vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving.</p>	<p>Kan in korte zinnen een beschrijving, informatie, uitleg en instructie geven, verslag uitbrengen en een kort voorbereid verhaal houden over concrete, herkenbare onderwerpen binnen de alledaagse leef-, werk- en leeromgeving.</p>	<p>Kan redelijk vloeiend en duidelijk ervaringen, gebeurtenissen, meningen, verwachtingen en gevoelens onder woorden brengen over concrete onderwerpen gerelateerd aan de leef-, werk- en leeromgeving.</p>	
Taak	Een monoloog houden	Standaard VE	Eindterm
<p>Instreamstandaard</p> <p>Kan iets vertellen over zichzelf, over wat hij doet en waar hij woont.</p> <p>Kan een zeer korte en vooraf geoeffende mededeling uit het hoofd zeggen.</p>	<p>Standaard VE</p> <p>Kan alledaagse onderwerpen beschrijven, zoals mensen, plaatsen en zaken.</p> <p>Kan verslag uitbrengen van gebeurtenissen, activiteiten en persoonlijke ervaringen.</p> <p>Kan een kort, voorbereid verhaal of presentatie houden en daarbij op eenvoudige vragen reageren.</p>	<p>Standaard VE</p> <p>Kan in grote lijnen redenen en verklaringen geven voor eigen meningen, plannen en handelingen.</p> <p>Kan een kort verhaal vertellen.</p> <p>Kan op basis van verzamelde informatie een voorbereide presentatie geven.</p> <p>Kan vragen beantwoorden naar aanleiding van een gegeven presentatie.</p>	<p>Eindterm</p> <p>1 Geeft een samenhangend verslag van ervaringen, activiteiten en gebeurtenissen.</p> <p>2 Geeft toelichting op eigen meningen, plannen en handelingen.</p> <p>3 Vertelt een kort verhaal.</p> <p>4 Houdt een voorbereide presentatie.</p>
Context	Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving	Context	De leef-, werk- en leeromgeving

Onderwerp Concreet en bekend	Onderwerp Concreet en herkenbaar	Onderwerp Concreet	Onderwerp Concreet
Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> o Voorstelronde op de eerste cursusavond: zeggen hoe hij heet, hoe oud hij is, waar hij woont en werkt o Felicitatie van een collega met zijn verjaardag 	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> o Verslag aan vrienden over onderzoek in het ziekenhuis o Kort woordje bij het afscheid van een directe collega 	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> o Verhaal over gezonde voeding, ondersteund met een powerpointpresentatie o Verhaal over plannen om een eigen camping te beginnen tijdens een feestje: wat hij gaat doen, hoe hij het gaat aanpakken en waarom hij dit wil 	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> o Verhaal over gezonde voeding, ondersteund met een powerpointpresentatie o Verhaal over plannen om een eigen camping te beginnen tijdens een feestje: wat hij gaat doen, hoe hij het gaat aanpakken en waarom hij dit wil
Niveau 1F			
Kenmerken van de taakuitvoering			
Samenhang Niet van toepassing	Samenhang De gedachtegang is begrijpelijk voor de luisteraar, hoewel de structuur van de tekst niet altijd klopt.	Samenhang Houdt een samenhangend verhaal aan de hand van een aantal punten.	Niveau 2F Houdt een samenhangend verhaal aan de hand van een aantal punten.
Afstemming op doel Niet van toepassing	Afstemming op doel Het spreekdoel blijft duidelijk, soms met hulp van een ander.	Afstemming op doel Brenge samenhang aan door het gebruik van bekende verbindingswoorden.	Afstemming op doel Brenge samenhang aan door het gebruik van bekende verbindingswoorden.
Afstemming op publiek Niet van toepassing	Afstemming op publiek Stemt het taalgebruik af op de luisteraar(s). Beantwoordt eenvoudige en concrete vragen. Maakt gebruik van (digitale) ondersteunende materialen om een voorbereide presentatie beter aan	Afstemming op publiek Geeft spreekdoel duidelijk vorm (instruerend, informatief, onderhoudend, enz.) zodat het voor de luisteraar herkenbaar is. Oriënteert zich bij een voorbereide presentatie op het doel, het onderwerp en de beschikbare tijd van de spreektaak. Keert na een vraag of onderbreking weer terug naar de tekst.	Afstemming op publiek Geeft spreekdoel duidelijk vorm (instruerend, informatief, onderhoudend, enz.) zodat het voor de luisteraar herkenbaar is. Oriënteert zich bij een voorbereide presentatie op het doel, het onderwerp en de beschikbare tijd van de spreektaak. Keert na een vraag of onderbreking weer terug naar de tekst.

	het publiek over te brengen.	Boeit de luisteraar(s) met concrete voorbeelden en ervaringen. Reageert passend op vragen van het publiek.
Woordgebruik en woordenschat	<p>Gebruikt de meest alledaagse woorden.</p> <p>Gebruikt de meeste alledaagse woorden. Zoekt regelmatig naar woorden.</p>	<p>Beschikt over voldoende woorden om de taken uit te voeren.</p> <p>Het kan soms nodig zijn een omschrijving te geven van een onbekend woord.</p>
Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	<p>De uitingen zijn soms moeilijk verstaanbaar, bijvoorbeeld door invloed van dialect of andere moedertaal.</p> <p>De grammaticale correctheid is beperkt tot een klein aantal eenvoudige grammaticale constructies.</p> <p>De zinsconstructies zijn eenvoudig en meestal correct. Houding, intonatie en mimiek ondersteunen het gesproken taal. Pauzes, valste starts en herformuleringen komen af en toe voor.</p>	<p>Vertoont een redelijke grammaticale beheersing.</p> <p>Aarzelingen en fouten in zinsbouw zijn eigen aan gesproken taal en komen dus voor, maar worden zo nodig hersteld.</p> <p>Is goed te volgen en kan zich gemakkelijk uitdrukken.</p> <p>Vloeiendheid kan minder zijn als er nagedacht moet worden over de grammaticale vorm, de te kiezen woorden en herstel van fouten.</p>

2. LEZEN

2.1 Zakelijke teksten

Opleidingen gericht op alfabetisering		Opleidingen gericht op ingangsniveau beroepsonderwijs	
Instroombniveau	Niveau 1F	Niveau 2F	
<p>Algemene omschrijving Lezen</p> <p>Kan op papier en beeldscherm korte, zeer eenvoudige teksten lezen en begrijpen over concrete, bekende onderwerpen binnen de vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving.</p> <p>Kan in eenvoudige authentieke teksten herkennen wat voor hem bekend en belangrijk is.</p>	<p>Kan op papier en beeldscherm eenvoudige teksten lezen en begrijpen over concrete, herkenbare onderwerpen binnen de dagelijkse leef-, werk- en leeromgeving.</p>	<p>Kan op papier en beeldscherm teksten met een heldere structuur lezen en begrijpen over concrete onderwerpen, gerelateerd aan de leef-, werk- en leeromgeving.</p>	
<p>Tekstkenmerken</p>			
<p>De teksten zijn zeer eenvoudig van structuur, kort en hebben een zeer herkenbare lay-out.</p> <p>De teksten bevatten weinig informatie en deze informatie is concreet.</p> <p>De zinnen zijn kort, enkelvoudig en er komen geen passieve zinnen voor.</p> <p>De woorden zijn hoog frequent en wijken niet af van de woordschat van de lezer.</p> <p>Schematische overzichten zijn zeer eenvoudig en er worden niet meer dan twee gegevens gecombineerd.</p>	<p>De teksten hebben een eenvoudige, lineaire structuur en een heldere lay-out.</p> <p>De informatie is herkenbaar geordend.</p> <p>De teksten hebben een lage informatiedichtheid; belangrijke informatie is gemarkeerd of wordt herhaald.</p> <p>Er wordt niet te veel (nieuwe) informatie gelijktijdig geïntroduceerd.</p> <p>De zinnen zijn vaak enkelvoudig en kort. In samengestelde zinnen wordt gebruikgemaakt van veelvoorkomende voegwoorden.</p> <p>De teksten bestaan voornamelijk uit vaak gebruikte of voor de lezer bekende, alledaagse woorden. Schematische overzichten zijn eenvoudig en overzichtelijk.</p>	<p>De teksten hebben een heldere structuur.</p> <p>Er worden niet te veel gegevens in één keer aangeboden.</p> <p>De zinnen zijn langer en er komen meer samengestelde zinnen voor.</p> <p>Het woordgebruik is meer gevarieerd, er komt formeel taalgebruik voor en ook minder veelvoorkomende woorden komen voor.</p>	

Taak 1**Lezen van informatieve teksten**

Instroomstandaard	Standaard VE	Eindterm	Standaard VE	Eindterm
Kan zeer eenvoudige informatieve teksten herkennen, lezen en begrijpen.	Kan eenvoudige informatieve teksten lezen en begrijpen.	<ol style="list-style-type: none"> 1 Herkent en begrijpt eenvoudige informatieve teksten. 2 Herkent en gebruikt eenvoudige teksten met een webstructuur. 3 Legt een verband tussen eenvoudige schematische overzichten en de tekst. 	Kan informatieve teksten lezen en begrijpen.	<ol style="list-style-type: none"> 1 Begrijpt informatieve teksten. 2 Herkent de meest gangbare tekstsoorten.
Kan herkennen welke post voor hem belangrijk is om te bewaren en om op te reageren.				
Kan specifieke informatie vinden: datum, plaats, tijd, prijs, afzender.				
Context	Context		Context	Context
Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving	Alledaagse leef-, werk- en leeromgeving		De leef-, werk- en leeromgeving	
Onderwerp	Onderwerp		Onderwerp	
Concreet en bekend	Concreet en herkenbaar		Concreet	
Voorbeelden	Voorbeelden		Voorbeelden	
<ul style="list-style-type: none"> o Geboortekaartje o Uitnodiging voor een kerstborrel van het werk 	<ul style="list-style-type: none"> o Weerbericht in de krant o Formulier op internet om een bestelling te doen 		<ul style="list-style-type: none"> o Sollicitatieformulier o Artikel over langere levensduur met een grafiek erbij 	

Taak 2**Lezen van instructies**

Instroomstandaard	Standaard VE	Eindterm	Standaard VE	Eindterm
Kan zeer eenvoudige aanwijzingen – met en zonder visuele ondersteuning – lezen en begrijpen.	Kan eenvoudige instructies lezen en begrijpen.	<ol style="list-style-type: none"> 4 Herkent en begrijpt eenvoudige instructieve teksten. 5 Haalt voldoende informatie uit de tekst om de volgorde van handelingen aan te kunnen houden en te 	Kan instructieve teksten lezen en begrijpen.	<ol style="list-style-type: none"> 3 Begrijpt instructieve teksten: weet wat hij moet doen en in welke volgorde.
Kan veelvoorkomende instructies in beeld herkennen en begrijpen.				

		weten wat hij moet doen.	
		6 Combineert de talige instructies met de illustraties.	
Context Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving	Context Alledaagse leef-, werk- en leeromgeving		Context De leef-, werk- en leeromgeving
Onderwerp Concreet en bekend	Onderwerp Concreet en herkenbaar		Onderwerp Concreet
Voorbeeld <ul style="list-style-type: none"> o Pictogram brandbaar o Instructie op de pinautomaat van een bank om geld te pinnen 	Voorbeeld <ul style="list-style-type: none"> o Routebeschrijving o Instructie op het werk, zoals: Wat te doen bij brand? o Aanwijzingen bij leeropdrachten o Recept 		Voorbeeld <ul style="list-style-type: none"> o Gebruiksaanwijzingen bij bekende procedures en apparaten o Bijsluiters bij medicijnen
Taak 3			
Lezen van betogende teksten			
Instroomstandaard Kan met hulp relevante informatie vinden en begrijpen in korte, eenvoudige reclames en oproepen.	Standaard VE Kan eenvoudige betogende teksten herkennen en begrijpen.	Eindterm 7 Herkent en begrijpt eenvoudige betogende teksten en begrijpt waartoe hij wordt aangespoord.	Eindterm 4 Begrijpt betogende teksten en begrijpt waartoe hij wordt aangespoord.
Context Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving	Context Alledaagse leef-, werk- en leeromgeving		Context De leef-, werk- en leeromgeving
Onderwerp Concreet en bekend	Onderwerp Concreet en herkenbaar		Onderwerp Concreet
Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> o Reclames op internet o Oproep in buurtkrantje 	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> o Kettingbrief via e-mail o Ingezonden brief in buurtkrant 		Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> o Folder over veilig werken o Licht opiniërende artikelen in tijdschriften of op

Kenmerken van de taakuitvoering	Niveau 1F	Niveau 2F
<p>Techniek en woordenschat</p> <p>Leest een zeer eenvoudige tekst technisch, zij het langzaam.</p> <p>Kan de meeste veelvoorkomende woorden en voor hem bekende woorden lezen.</p> <p>Kent de meeste alledaagse woorden.</p> <p>Leest een woord dat hij niet kent, spellend.</p>	<p>Leest eenvoudige teksten zodanig vloeiend dat woordherkenning tekstbegrip niet in de weg staat.</p> <p>Kent de meeste alledaagse woorden.</p> <p>Probeert de betekenis van een enkel onbekend woord af te leiden uit de context.</p>	<p>Op dit niveau is de woordenschat van lezers geen onderscheidend kenmerk meer.</p> <p>De woordenschat van de lezer is voldoende om teksten te lezen en te begrijpen, en de lezer probeert de betekenis van onbekende woorden af te leiden.</p>
<p>Begrijpen</p> <p>Begrijpt waar een korte, zeer eenvoudige tekst over gaat.</p>	<p>Haalt (in het kader van het leesdoel) belangrijke informatie uit een eenvoudige tekst (inclusief illustraties) en stemt zijn manier van lezen daarop af (bijvoorbeeld globaal, precies, selectief/gericht).</p> <p>Vindt antwoorden op vragen naar informatie die expliciet in de tekst staat (letterlijk begrip).</p> <p>Maaft gebruik van woorden die de structuur van de tekst aangeven (volgorde, causaal verband, tegenstelling, verwijzing naar vorige zin).</p> <p>Herkent formele aanhef en ondertekening.</p>	<p>Begrijpt de hoofdgedachte van een tekst met een heldere structuur.</p> <p>Maaft onderscheid tussen hoofd- en bijzaken.</p> <p>Legt relaties tussen tekstdelen (inleiding, kern, slot) en teksten.</p> <p>Ordent informatie (bijvoorbeeld op basis van signaalwoorden) voor een beter begrip.</p> <p>Herkent figuurlijk taalgebruik.</p> <p>Begrijpt formeel taalgebruik.</p>
<p>Interpreteren</p> <p>Begrijpt de consequenties van wat er staat.</p>	<p>Kan informatie en meningen duiden voor zover deze dichtbij hem staan.</p>	<p>Legt relaties tussen tekstuele informatie en algemene kennis.</p> <p>Kan de bedoeling van tekstgedeeltes en-of specifieke formuleringen duiden.</p> <p>Geeft aan wat de bedoeling is van de schrijver.</p>

<p>Evaluëren</p>	<p>Geeft aan wat hij van de tekst vindt (leuk, niet leuk; goed, niet goed).</p> <p>Legt met begeleiding een relatie tussen de tekst en de eigen situatie.</p>	<p>Geeft een oordeel over de tekst (leuk, niet leuk; mee eens, niet mee eens).</p> <p>Legt een relatie tussen de tekst en de eigen situatie.</p> <p>Geeft aan of de tekst bruikbaar is of onbruikbaar gezien het doel.</p>	<p>Herkent expliciete argumenten.</p> <p>Evalueert en beoordeelt relaties tussen en binnen teksten.</p> <p>Geeft op basis van beknopte informatie aan of een tekst wel of niet bruikbaar is gezien het doel.</p>
<p>Samenvatten</p>	<p>Niet van toepassing</p>	<p>Niet van toepassing</p>	<p>Vat een helder gestructureerde tekst beknopt samen.</p>
<p>Opzoeken</p>	<p>Zoekt voor hem belangrijke informatie op in teksten of websites, zoals een datum in een brief, de aanvangstijd van een televisieprogramma, contactgegevens op een website.</p>	<p>Zoekt informatie op in duidelijk geordende informatiebronnen zoals in een woordenboek, catalogus van een webwinkel.</p> <p>Maakt gebruik van een zoekfunctie op internet.</p> <p>Vindt op een helder gestructureerde website informatie door op de juiste tabbladen te klikken en links te gebruiken.</p> <p>Maakt gebruik van een ordening op alfabet en getallen.</p> <p>Maakt gebruik van uiterlijke kenmerken: titel, kopjes, vetgedrukte woorden, illustraties, opsommingstekens.</p> <p>Zoekt gegevens op in eenvoudige schema's, roosters, tabellen en grafieken.</p>	<p>Zoekt systematisch informatie op (op het internet of in een bibliotheek) bijvoorbeeld op basis van trefwoorden.</p> <p>Maakt gebruik van inhoudsopgave en register.</p> <p>Maakt gebruik van een menustructuur op een website en de zoekfunctie.</p>

2. LEZEN

2.2 Fictionele, verhalende en literaire teksten

Opleidingen gericht op alfabetisering

Instroomniveau		Niveau 1F		Niveau 2F	
Instroomstandaard		Standaard VE	Eindterm	Standaard VE	Eindterm
<p>Kan op papier en beeldscherm zeer eenvoudige fantasieverhalen, ervaringsverhalen en gedichten lezen en begrijpen over concrete bekende onderwerpen.</p>		<p>Kan op papier en beeldscherm eenvoudige fantasieverhalen, ervaringsverhalen, beeld- en stripverhalen en gedichten lezen en begrijpen.</p>	<p>1 Begrijpt op papier en beeldscherm eenvoudige fantasieverhalen, ervaringsverhalen, beeld- en stripverhalen en gedichten.</p>	<p>Kan op papier en beeldscherm eenvoudige literatuur en lectruren begrijpen.</p>	<p>1 Begrijpt op papier en beeldscherm eenvoudige literatuur en lectruren.</p> <p>2 Herkent de genres spannende verhalen, liefdesverhalen, familiegeschiedenissen, reisverhalen, historische verhalen en weet wat hij in deze genres kan verwachten.</p>
<p>Onderwerp Bekend</p>		<p>Onderwerp Herkenbaar</p>		<p>Onderwerp Geen beperkingen</p>	
<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Kort, zeer eenvoudig gedicht o Zeer eenvoudige beschrijving van een ervaring 		<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Strip in een dagblad o Kort eenvoudig verhaal 		<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Eenvoudige detective o Verhaal in een damesblad 	
<p>De teksten zijn zeer eenvoudig van structuur, kort en hebben een zeer herkenbare lay-out.</p> <p>De verhaallijn of essentie van het gedicht is eenvoudig en makkelijk te herkennen.</p>		<p>De teksten hebben een eenvoudige, lineaire structuur en een heldere lay-out.</p> <p>Het tempo waarin de spannende of dramatische gebeurtenissen elkaar opvolgen is hoog.</p> <p>De zinnen hebben een eenvoudige structuur en zijn vaak enkelvoudig.</p>		<p>De structuur is helder.</p> <p>Het verhaal heeft een dramatische verhaallijn waarin de spanning af en toe wordt onderbroken door gedachten of beschrijvingen.</p> <p>Gedichten hebben meestal een verhalende inhoud en een emotionele lading.</p>	

Teksten

Tekstkenmerken

Kenmerken van de taakuitvoering		Niveau 1F
Begrijpen	<p>In samengestelde zinnen wordt gebruikgemaakt van voegwoorden die veel voorkomen.</p> <p>De teksten bestaan voornamelijk uit frequent gebruikte of voor de lezer bekende woorden.</p> <p>De woorden zijn hoog frequent en wijken niet af van de woordenschat van de lezer.</p>	Niveau 2F
	<p>Begrijpt waar de tekst over gaat.</p> <p>Maakt een onderscheid tussen een verhaal, een gedicht en een beeldverhaal.</p>	<p>Geeft de geschiedenis in grote lijnen chronologisch aan.</p> <p>Geeft aan wat de belangrijkste gebeurtenissen zijn.</p> <p>Geeft aan wat de hoofdpersonen denken en voelen en hoe zij handelen en zich ontwikkelen.</p> <p>Herkent en begrijpt figuurlijk taalgebruik.</p>
	<p>Weet dat teksten niet altijd de werkelijkheid weergeven en een eigen waarheid hebben.</p>	<p>Geeft aan in welke mate de personages en gebeurtenissen herkenbaar en realistisch zijn.</p> <p>Typeert personages, zowel innerlijk als uiterlijk.</p> <p>Benoemt het onderwerp van de tekst.</p>
Interpreteren	<p>Wijst spannende, humoristische of dramatische passages in de tekst aan.</p> <p>Herkent verschillende emoties in de tekst zoals verdriet, boosheid, blijdschap.</p>	<p>Legt een relatie met eigen kennis en ervaring en de gebeurtenissen en hoofdpersonen.</p> <p>Geeft aan wat hij wel/niet goed vindt met realistische argumenten en kan persoonlijke reacties toelichten met voorbeelden uit de tekst.</p>
Evalueren	<p>Geeft een mening over de tekst zoals leuk, niet leuk; mooi, niet mooi.</p>	

3. SCHRIJVEN

Opleidingen gericht op alfabetisering		Opleidingen gericht op ingangsniveau beroepsonderwijs	
Instroomniveau	Niveau 1F	Niveau 2F	
<p>Algemene omschrijving Schrijven</p> <p>Kan op papier en digitaal enkele korte, eenvoudige zinnen schrijven over bekende onderwerpen binnen de vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving.</p>	<p>Kan op papier en digitaal korte teksten schrijven over concrete, herkenbare onderwerpen binnen de alledaagse leef-, werk- en leeromgeving.</p>	<p>Kan op papier en digitaal samenhangende teksten met een eenvoudige, lineaire opbouw schrijven over concrete onderwerpen, gerelateerd aan de leef-, werk- en leeromgeving.</p>	
<p>Taak 1</p> <p>Correspondentie</p>			
<p>Instroomstandaard</p> <p>Kan een adres (over)schrijven en de afzender vermelden.</p> <p>Kan in enkele zinnen een kort briefje, kaart of e-mail schrijven.</p>	<p>Standaard VE</p> <p>Kan een briefje, kaart, e-mail en een bericht op internet schrijven om informatie te vragen en te geven, iemand te bedanken, te feliciteren, te condoleren en uit te nodigen.</p>	<p>Standaard VE</p> <p>Kan met behulp van standaardformuleringen eenvoudige zakelijke brieven produceren en schriftelijke verzoeken opstellen.</p> <p>Kan e-mails en brieven en berichten op internet schrijven en daarbij meningen en gevoelens uitdrukken.</p>	<p>Eindterm</p> <p>1 Schrijft zakelijke brieven en e-mails met behulp van standaardformuleringen.</p> <p>2 Schrijft zelfstandig brieven, sms'jes, e-mails en berichten op internet en beschrijft hierin duidelijk meningen en gevoelens.</p>
<p>Context</p> <p>Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving</p>	<p>Context</p> <p>Alledaagse leef-, werk- en leeromgeving</p>	<p>Context</p> <p>De leef-, werk- en leeromgeving</p>	
<p>Onderwerp</p> <p>Concreet en bekend</p>	<p>Onderwerp</p> <p>Concreet en herkenbaar</p>	<p>Onderwerp</p> <p>Concreet</p>	
<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Kaartje om te feliciteren o Kattebelletje voor een huisgenoot waarin hij meldt 	<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Briefje aan een collega met de vraag of hij mee mag rijden o Sms aan een vriend om te bedanken voor de hulp 	<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Klachtenformulier van een postorderbedrijf op internet over te laat geleverde kleding o Sollicitatiebrief naar aanleiding van een advertentie 	

dat hij later thuiskomt	o Briefje aan de leraar van zijn kind	
<p>Instromstandaard</p> <p>Kan naam, adres, plaats en andere veelvoorkomende personalia (over)schrijven en op de goede plek invullen.</p> <p>Kan een lijstje maken.</p> <p>Kan afspraken en bekende activiteiten noteren in de eigen agenda.</p> <p>Kan een korte mededeling of vraag opschrijven.</p>	<p>Standaard VE</p> <p>Kan eenvoudige standaardformulieren invullen.</p> <p>Kan aantekeningen maken en overzichtelijk weergeven.</p> <p>Kan een kort bericht, een boodschap met eenvoudige informatie schrijven.</p>	<p>Eindterm</p> <p>2 Schrijft de meest gangbare gegevens op een eenvoudig formulier.</p> <p>3 Maakt lijstjes als geheugensteun voor boodschappen, taken en werkzaamheden.</p> <p>4 Noteert voor afspraken het soort afspraak, datum, uur, adres, persoon en telefoonnummer.</p> <p>5 Schrijft een kort bericht op papier of digitaal om informatie door te geven.</p>
<p>Context</p> <p>Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving</p>	<p>Context</p> <p>Alledaagse leef-, werk- en leeromgeving</p>	<p>Context</p> <p>De leef-, werk- en leeromgeving</p>
<p>Onderwerp</p> <p>Concreet en bekend</p>	<p>Onderwerp</p> <p>Concreet en herkenbaar</p>	<p>Onderwerp</p> <p>Concreet</p>
<p>Voorbeeld</p> <ul style="list-style-type: none"> o Eenvoudig formulier waarin gevraagd wordt naar algemene personalia o Boodschappenlijstje 	<p>Voorbeeld</p> <ul style="list-style-type: none"> o Memo voor een collega met verzoek iemand terug te bellen o Formulier op internet om schoenen te bestellen 	<p>Voorbeeld</p> <ul style="list-style-type: none"> o Advertentie op Marktplaats o Aantekeningen tijdens een telefoongesprek

Taak 2

Formulieren invullen, berichten, advertenties en aantekeningen

Taak 3			
Verslagen en samenvattingen	Instroomstandaard	Standaard VE	Eindterm
	Kan enkele zinnen schrijven over een gebeurtenis.	Kan een kort verslag schrijven over ervaringen, gebeurtenissen en werkzaamheden.	<p>6 Schrijft een kort verslag.</p> <p>7 Beschrijft ervaringen, gebeurtenissen en werkzaamheden.</p>
	Context Vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving	Context Alledaagse leef-, werk- en leeromgeving	Context De leef-, werk- en leeromgeving
	Onderwerp Concreet en bekend	Onderwerp Concreet en herkenbaar	Onderwerp Concreet
	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> Voorgestructureerd verslag over taakuitvoering werk Onderschrift bij een vakantiefoto 	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> Verslagje van vakantie 	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> Verslag van een werkoverleg
	Eindterm 7 Schrijft verslagen met behulp van een stramien: haalt gegevens uit verschillende bronnen en combineert deze.	Standaard VE Kan verslagen schrijven met behulp van een stramien en daarbij informatie uit verscheidene bronnen samenvoegen.	Eindterm 7 Schrijft verslagen met behulp van een stramien: haalt gegevens uit verschillende bronnen en combineert deze.
Taak 4			
Vrij schrijven	Instroomstandaard	Standaard VE	Eindterm
	Kan enkele zinnen schrijven over bekende personen en situaties.	Kan eigen ideeën, ervaringen, gebeurtenissen en fantasieën opschrijven in een verhaal, een informatieve tekst of een gedicht.	<p>8 Schrijft een verhaal, een informatieve tekst of een gedicht.</p> <p>9 Verwoordt eigen ideeën, ervaringen of fantasieën.</p>
	Onderwerp Bekend	Onderwerp Herkenbaar	

	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> o Kort verhaal of gedicht over zijn moeder 	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> o Verhaal over de stad waar hij woont o Gedicht of verhaal over droomreis
Kenmerken van de taakuitvoering	Niveau 1F	
	Samenhang Niet van toepassing	De gedachtegang is begrijpelijk voor de lezer. Samenhang in de tekst is meestal duidelijk maar niet altijd. Gebruikt de meest bekende voegwoorden en verwijswaarden correct.
Afstemming op doel	Niet van toepassing	Niet van toepassing
Afstemming op publiek	Niet van toepassing	Voorziet de brief op de gebruikelijke plaats van datering, adressering, aanhef en ondertekening. Hanteert verschil formeel/informeel correct.
Woordgebruik en woordenschat	Gebruikt vooral bekende woorden.	Gebruikt vooral alledaagse woorden.
Spelling, interpunctie en grammatica	Houdt de juiste woordvolgorde aan in enkelvoudige zinnen. Past 75% van de spellingsregels	Eenvoudige samengestelde zinnen zijn meestal correct. Past 75% van de spellingsregels zoals omschreven voor dit niveau correct toe.
	Niveau 2F	
	De gedachtegang en het doel zijn duidelijk voor de lezer.	
	De tekst bevat een volgorde: inleiding, kern en slot.	
	Brengt onderscheid aan tussen hoofd- en bijzaken.	
	Maakt soms nog onduidelijke verwijzingen en fouten in de structuur van de tekst.	
	Onderscheid alinea's; inhoudelijke verbanden zijn expliciet aangegeven.	
	Gebruikt veelvoorkomende verbindingswoorden correct.	
	Het doel van de tekst is duidelijk en de inhoud past bij het doel.	
	Formuleert duidelijk een mening en licht deze toe.	
	Past woordgebruik en toon aan aan het publiek.	
	Varieert het woordgebruik; fouten met idiomatische uitdrukkingen komen nog voor.	
	Samengestelde zinnen zijn meestal correct.	
	Past 75% van de spellingsregels zoals omschreven voor dit niveau correct toe.	

zoals omschreven voor dit niveau correct toe.		
Leesbaarheid		
Alle letters zijn duidelijk geschreven. Schrijft woorden met tussenruimte.	Gebruikt titel. Besteedt aandacht aan de opmaak van de tekst (handschrift, bladspiegel, eventueel beeldende elementen en kleur).	Titel en tekstkopjes zijn correct gebruikt. Bij langere teksten (meer dan twee A4) is meer ondersteuning nodig bij het aanbrengen van de lay-out.

4. BEGRIPPENLIJST EN TAALVERZORGING

4.1 Begrippenlijst

Om te spreken over taal en taalverschijnselen is een beperkt aantal begrippen noodzakelijk. Dit geldt vooral en voornamelijk voor onderwijsleersituaties en trajecten die gericht zijn op doorstroom. Het gaat erom dat docenten en cursisten bepaalde verschijnselen kunnen benoemen zodat voor beiden helder is wat er bedoeld wordt. In andere situaties (werk, dagelijks leven) is kennis van begrippen rond taal minder of zelfs helemaal niet relevant.

Opleidingen gericht op alfabetisering		Opleidingen gericht op ingangsniveau beroepsonderwijs	
	Instreamniveau	Niveau 1F	Niveau 2F
Leestekens	Punt, vraagteken	Dubbele punt, punt, komma, puntkomma, uitroepetekens, vraagtekens, aanhalingstekens	Trema, accent
Woordsoorten	werkwoord	Zelfstandig naamwoord, werkwoord (klankvast, klankveranderend zwak/sterk), bijvoeglijk naamwoord	Lijdende en bedrijvende vorm, vragende vorm
Grammaticale kennis		Onderwerp, lijdend voorwerp, hoofdzin, bijzijn, gezegde, persoonsvorm	
Tekstkennis	Mededeling, vraag	Standpunt, argument, feit, mening, tekstsoort en gespreksvormen, paragraaf	Aanduidingen voor tekstsoorten en genres (ook: aanduidingen voor gespreksvormen, hoofdgedachte (van tekst), tekstthema Metatagische vormen: woorden, zinnen en tekstfragmenten die informatie geven over de rest van de tekst (zoals signaalwoorden, prospectieve en retrospectieve tekstelementen in inleiding, samenvattende zin aan slot).
Stilistiek en semantiek	Betekenis, spreekwoord	Betekenis, symbool, context, letterlijk, figuurlijk, uitdrukking, spreekwoord, gezegde, moedertaal, tweede taal, vreemde taal, standaardtaal, dialect, meertalig, formeel en	Homoniem, synoniem, vakjargon, stilistische adequaatheid (publiekgericht), presentatiekenmerken (van mondelinge en schriftelijke tekst).

	<p>informeel taalgebruik, leenwoord</p> <p>Woordvorm, woorddeel, samengesteld, voorvoegsel, achtervoegsel, lettergreep</p> <p>Getal (meervoud/enkelvoud), tijd (tegenwoordig, verleden, voltooid, onvoltooid)</p> <p>Verkleinwoord, verschijningsvormen werkwoord (stam, infinitief, bijvoeglijk naamwoord)</p> <p>Bladzijde, woord, zin, hoofdletter, uitspraak, titel, hoofdstuk, regel, lettertype, alinea, kopje</p> <p>Articulatie, klemtoon, uitspraak, intonatie, spreekpauze</p>	
<p>Morfologie</p> <p>Lettergreep, enkelvoud/meervoud</p>		
<p>Opmaak</p> <p>Bladzijde, woord, zin, regel hoofdletter, letter</p>		
<p>Klanken</p> <p>Klemtoon, uitspraak</p>		

4.2 Taalverzorging

De vereiste kwaliteit van productief taalgebruik (spreken, schrijven) wordt steeds aangeduid bij de kenmerken van de taakuitvoering in die domeinen. In dit domein van taalverzorging gaat het alleen om kennis van regels en begrippen die ten dienste staan van correct taalgebruik.

Bij de niveaubepaling is steeds uitgegaan van volledige beheersing, dat wil zeggen, vrijwel automatische beheersing en bij uitzondering terugvallend op regelkennis in taalproductie, zoals in de domeinen schrijven en spreken beschreven.

De niveaus geven een eindpunt aan: het verwerven van de regels tot automatische beheersing vergt veel leertijd. Dit is met name relevant voor onderwijsleersituaties of situaties waarin correcte schriftelijke productie zeer relevant is.

4.3 Niveaubeschrijving

Niveaus voor spelling, interpunctie en grammaticale begrippen voor werkwoordspelling.

Beheersing: 75% van alle taalgebruikers binnen een niveaugroep heeft een kans van 80% goed.

Spelling	Instroom	1F	2F
1. Alfabetische spelling	+	+	
2. Orthografische spelling		+	
3. Morfologische spelling		+	
Hieronder vallen de schrijfwijze van achtervoegsels, de meervoudsvorming, de verkleinwoordsvorming, regel van gelijkvormigheid bij assimilatie (zakdoek/zaddoek), vorming bijvoeglijk naamwoord.			
Alleen meervoudsvormen als plant-planten; paard-paarden; tafel-tafels	+		
Moeilijke gevallen			
a. meervoud-s na klinker (meisjes, garages, fuchsia's, cafés)			+
b. verkleinwoord na open klinker (paraplutje)			+
c. s in `s ochtends			+
d. stoffelijke bijvoeglijk naamwoorden op -en			+
e. meervouds-n bij zelfstandig gebruikte verwijzing (allen versus alle)			+
f. wel/niet-n in samengestelde woorden			+
4. Morfologische spelling op syntactische basis		+	
Werkwoordspelling waarvan een deel zuiver morfologisch is, zoals tegenwoordige tijd meervoud, verleden tijd van werkwoorden met stam op -d (antwoordde[n]), hele werkwoord			
Werkwoorden in de tegenwoordige tijd, maar niet die met stam op -d en -t	+		
Verleden tijd van veelvoorkomende sterke werkwoorden: lopen - liep	+		
Moeilijke gevallen: Persoonsvorm			
a. homofone gevallen: tegenwoordige tijd stam op -d enkelvoud (hij wordt/word)			+
b. tegenwoordige tijd (klankvaste of zwakke werkwoorden, enkelvoud			+
c. verleden tijd (klankvaste of zwakke) werkwoorden met stam op -d of -t			+
d. tegenwoordige tijd 2 ^e persoon of 3 ^e persoon achter de persoonsvorm (word jij ziek, wordt je broer, wordt je de toegang ontzegt)			
e. met prefix, homofon met voltooid deelwoord (hij beoordeelt/beoordeeld)			
f. homofone gevallen (verhuisd/verhuist)			
5. Logografisch: geen regels, maar kennis van vaststaande combinatie tussen klank en teken zoals -sj- geschreven als -ch-		+	

Toelichting Rekenen

Toelichting Rekenen

Leeswijzer

1. *Standaarden en niveaus*

De indeling van het Referentiekader is gevolgd, maar de lay-out is gewijzigd ten behoeve van de voorbeelden. Hierdoor staat de algemene tekst onder de kopjes A (notatie, taal en betekenis), B (met elkaar in verband brengen) en C (gebruiken) niet op één pagina samen met alle niveaubeschrijvingen, zoals in het Referentiekader rekenen.

Daarom worden ze voor elk niveau herhaald. Ze vormen het algemeen beschrijvend kader van de inhoud en context van het gehele domein en zijn voor alle niveaus hetzelfde. De bijbehorende standaarden zijn inhoudelijke uitwerkingen daarvan; het niveau komt tot uiting in de beschrijving. Beide dienen in onderlinge samenhang te worden gelezen.

Toch is het moeilijk de exacte reikwijdte van het niveau eenduidig te omschrijven. Er zijn namelijk verschillende factoren die een rol spelen bij de moeilijkheidsgraad van een rekenprobleem en het oplossen daarvan.

Deze factoren zijn:

- o Complexiteit van getallen
- o Complexiteit van bewerkingen
- o Aantal uit te voeren bewerkingen
- o Mate van abstractie van het probleem
- o Mate van bekendheid met de situatie
- o Aantal gegevens
- o Wijze van presentatie van gegevens
- o Relevantie van gegevens
- o Taalgebruik
- o Helderheid van het probleem

Vrijwel ieder rekenprobleem bevat een combinatie van bovenstaande aspecten. Zo kan het zijn dat een berekening met eenvoudige, ronde getallen en eenvoudige bewerkingen toch ingewikkeld is door een abstracte vraagstelling, gecompliceerd taalgebruik en een overdaad aan gegevens.

Instroomniveau

De rekentaken worden uitgevoerd in de eigen, vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving en in een authentieke context. De getallen zijn eenvoudig en rond en doorgaans niet hoger dan duizendtallen en de bewerkingen beperken zich tot één of enkele zeer eenvoudige bewerkingen. Het rekenprobleem is helder en eenduidig geformuleerd. Het taalgebruik is zeer eenvoudig en wordt meestal ondersteund met audiovisuele middelen. Er zijn weinig gegevens. Deze gegevens zijn alle relevant voor het gestelde rekenprobleem. De opdrachten zijn concreet en het rekenen is functioneel.

1F

De rekentaken worden uitgevoerd in authentieke of herkenbare situaties, in de eigen leef-, werk- en leeromgeving. De getallen en bewerkingen zijn eenvoudig. Het oplossen van de problemen vraagt één of enkele eenvoudige handelingen. De gegevens zijn eenduidig

TOELICHTING REKENEN - LEESWIJZER

gepresenteerd en niet talrijk. Selecteert soms zelf relevante gegevens voor de oplossing van een rekenprobleem. Het taalniveau komt overeen met niveau 1F.

2F

De rekentaken worden uitgevoerd in een voorstelbare context, gerelateerd aan de eigen leef-, werk- en leersituatie.

Het oplossen van problemen vraagt één of enkele handelingen. Selecteert zelf relevante gegevens voor de oplossing van een rekenprobleem. Het taalniveau is daarbij niet hoger dan 2F.

2. Domein Getallen

Bij de doelgroep volwassenen is basiskennis van rekenen normaal gesproken aanwezig, zij het vaak minimaal en fragmentarisch, of juist zeer eenzijdig en specialistisch. Bij de volwasseneneducatie draait het derhalve niet primair om het aanleren van rekenvaardigheden vanaf de basis of het beheersen van verschillende rekentechnieken. Daar waar met name voor 1F de inhoud van het Referentiekader aansloot bij het primair onderwijs, maar niet bij de volwasseneneducatie, zijn aanpassingen gedaan. Deze komen het sterkst tot uiting in het domein Getallen. Aangezien in de ve het rekenonderwijs gericht is op het toepassen van rekenvaardigheden, wordt het domein Getallen ondersteunend¹. Dit geldt niet voor de toegepaste domeinen: Verhoudingen, Meten en meetkunde, en Verbanden.

3. Context

Het doel in de volwasseneneducatie is het functioneel inzetten van rekenvaardigheden in de eigen leef-, werk- en leeromgeving. De context waarin de rekenvaardigheden gebruikt worden, is toegevoegd aan het algemeen beschrijvend kader in de standaarden, alsmede aan vrijwel iedere eindterm.

In het Instroomniveau vinden de rekenhandelingen plaats in de eigen, vertrouwde leef-, werk- en leeromgeving en in een authentieke context. Dit wil zeggen dat het een context is waar de deelnemer op dat moment zelf deel van uitmaakt.

Op niveau 1F rekt de deelnemer in authentieke of herkenbare situaties, in de eigen leef-, werk- en leeromgeving. Dit betekent dat hij zelf deel uitmaakt van de situaties waarin hij rekt, of dat het situaties zijn waarvan hij zelf deel uit zou kunnen maken. De situatie is herkenbaar en gaat hem persoonlijk aan.

De rekenhandelingen op niveau 2F vinden plaats in een voorstelbare context in de eigen leef-, werk- en leersituatie of zijn daaraan gerelateerd. Dit betekent dat op niveau 2F het rekenen

---

¹Uit: 'Over de drempels met rekenen' p. 37: Bij het toepassen van kennis en vaardigheden uit dit subdomein gaat het meestal niet om 'het kale rekenen' en de getallen op zichzelf. Getallen en het rekenen ermee komen voor in betekenisvolle situaties. Getallen zijn dan vaak aantallen of grootheden (maten), ze verschijnen vaak in tabellen met informatie en in de situaties gaat het vaak om rekenen met maten, verhoudingen en procenten. Voorbeelden van het gebruik van kennis en vaardigheden uit het subdomein getallen zijn dus voor algemeen maatschappelijk niveau niet uitsluitend te vinden in dit subdomein, maar ook in alle overige subdomeinen. Uit: 'Over de drempels met rekenen' p. 44: Maatschappelijke situaties waarin zichtbaar is hoe kennen, kunnen en inzicht op het gebied van rekenen & wiskunde functioneert zijn lastig te illustreren via (schoolse) opgaven. Ook beslaan dit soort situaties zelden maar een enkel subdomein. Ze kenmerken zich door verbanden ertussen. Denk voor dit soort situaties onder andere aan: omgaan met geld (schuld, rente, kosten/tijdseenheid); reizen (tijd, geld, afstand); aanschaf en bedienen apparaten (vaste kosten, korting, gebruikskosten, aflezen displays); huis en tuin inrichten en onderhoud (plattegrond, werktekening, schaal, meetinstrumenten, maten, materiaal); voeding en gezondheid (kosten, koken, calorieën, maten, geld); plannings in de tijd.

TOELICHTING REKENEN - LEESWIJZER

ook ingezet kan worden in een situatie die niet direct voorkomt in het eigen dagelijkse leven, maar die in maatschappelijke zin relevant en voorstelbaar is.

4. Afhankelijkheid van hulp, instructie en voorbeelden

De mate van zelfstandigheid is niet opgenomen in de uitwerkingen omdat de beschreven taken uiteindelijk zelfstandig moeten kunnen worden uitgevoerd. Het is belangrijk om te beseffen dat het hier om een doelgroep gaat voor wie hulp, instructie, voorbeelden en ook een veilige situatie soms noodzakelijk zijn om te functioneren op het niveau dat zij geacht wordt te beheersen. De afhankelijkheid van hulp, instructies en voorbeelden is het grootst bij het Instroomniveau en bij niveau 1F.

5. Eindtermen

In de eindtermen is daar waar dat noodzakelijk en relevant is ook de context waarin de rekenhandeling plaatsvindt, opgenomen.

Af en toe zijn in de eindtermen voorbeeldmatige opsommingen opgenomen. Zoals bijvoorbeeld in Meten en meetkunde niveau 1F: 'Legt in herkenbare situaties relaties tussen eenvoudige, veelvoorkomende eenheden in het metriek stelsel (kilo, centi, milli, ...) en bij tijd (uur, minuut, seconde, eeuw, jaar, maand, ...).' Deze toevoeging is noodzakelijk om zowel inhoud als niveau van de eindterm te verduidelijken. De opsommingen zijn niet uitputtend, maar exemplarisch.

6. Voorbeelden

Ter verduidelijking en afgrenzing van het niveau zijn per domein voorbeelden opgenomen.

Deze voorbeelden vormen geen uitputtende lijst. Ze hebben de vorm van een opgave of een type opgave. Bij het domein Getallen zijn minder voorbeelden opgenomen dan bij de andere domeinen; dit komt omdat het domein Getallen ondersteunend is aan de andere domeinen. In de voorbeelden bij die domeinen komen dan ook voldoende voorbeelden van getallen voor.

7. Rekenhulpmiddelen

Het doel van rekenen in de volwasseneneducatie is het inzetten van rekenvaardigheden in de eigen leer-, werk- en leefomgeving. Het draait vooral om het begrip van wát men moet doen om een bepaald probleem op te lossen (bijvoorbeeld: Als ik 25% korting krijg, moet ik een vierde deel van de prijs afhalen). De manier waarop men tot het antwoord komt is afhankelijk van persoonlijke voorkeur en vermogens. Een deelnemer van de volwasseneneducatie bepaalt zelf welke hulpmiddelen (bijvoorbeeld rekenmachine, computer, pen en papier) hij gebruikt.

Onderdeel opleidingen gericht op alfabetisering

Standaarden Getallen Instroomniveau	
<p>A. Notatie, taal en betekenis</p> <p>De uitspraak, schrijfwijze en betekenis herkennen en gebruiken van gehele getallen, eenvoudige breuken en decimale getallen, symbolen en rekenkundige relaties die voorkomen in de leer-, werk- en leefomgeving</p> <p>Rekentaal in de context van de leer-, werk- en leefomgeving gebruiken</p>	<p>Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o De betekenis van gelijkwaardigheid, groter dan en kleiner dan o Herkennen van zeer eenvoudige (stam)breuken en de bijbehorende breukentaal o Veelvoorkomende rekensymbolen voor de hoofdbewerkingen en de symbolen =, % <p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Uitspraak en schrijfwijze van gehele getallen tot 1000, zeer eenvoudige (stam)breuken en decimale getallen <p>Weten waarom</p>
<p>B. Met elkaar in verband brengen</p> <p>Getallen en hun structuur en samenhang in de context van de leer-, werk- en leefomgeving begrijpen en gebruiken</p>	<p>Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o De telrij met gehele getallen <p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Vertalen van een eenvoudige situatie naar een berekening o Afronden van gehele getallen op ronde getallen o Globaal beredeneren van uitkomsten o Gehele positieve getallen splitsen en samenstellen <p>Weten waarom</p> <ul style="list-style-type: none"> o Het positiesysteem van gehele positieve getallen
<p>C. Gebruiken</p> <p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving berekeningen uitvoeren en daarbij zo nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Gememoriseerde en geautomatiseerde kennis toepassen o Hoofdrekenen waarbij het noteren van tussenresultaten is toegestaan o Hoofdbewerkingen (+, -, x, :) uitvoeren o Rekenmachine of andere digitale rekenhulpmiddelen op adequate manier inzetten 	<p>Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o Hoeveelheden tellen (ook met sprongen) tot 1000 o Optellen en aftrekken met gehele getallen tot 100 <p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Optellen en aftrekken met gehele getallen o Verdubbelen en halveren van gehele getallen o Gehele getallen vermenigvuldigen met en delen door 10 o Schattend rekenen met ronde getallen o Eenvoudige berekeningen op de rekenmachine maken <p>Weten waarom</p> <ul style="list-style-type: none"> o Interpreteren van een uitkomst o Efficiënt rekenen met eenvoudige getallen, gebruikmakend van de eigenschappen van getallen en bewerkingen

TOELICHTING REKENEN - GETALLEN

Voorbeelden Getallen Instroomniveau

Lees het telefoonnummer: **06 - 79 53 75 21**

Zes vriendinnen hebben iets gedronken op een terras. De rekening is € 18,-. Wat betaalt ieder?
Schrijf je berekening op.

Je wilt 4 kussentjes kopen. Een kussentje kost € 6,95. Wat betaal je ongeveer?

Hoeveel batterijen zijn dit?

Primula's
8+2 gratis
€5,-

Hoeveel primula's krijg je voor € 5,-?

Hoeveel kost de bank nu?

Wat is het minst? Wat is het meest?

- o 1/2 liter
- o Kwart liter
- o 0,1 liter

Opleidingen gericht op alfabetisering

Standaarden Getallen 1F

A. Notatie, taal en betekenis

De uitspraak, schrijfwijze en betekenis herkennen en gebruiken van gehele getallen, eenvoudige breuken en decimale getallen, symbolen en rekenkundige relaties die voorkomen in de leer-, werk- en leefomgeving

Rekentaal in de context van de leer-, werk- en leefomgeving gebruiken

Paraat hebben

- o De betekenis van gelijkwaardigheid, groter dan en kleiner dan
- o Herkennen van breuken en decimale getallen
- o Rekensymbolen

Functioneel gebruik

- o Uitspraak en schrijfwijze van gehele getallen, breuken en decimale getallen
- o Alledaagse getalbenamingen gebruiken

Weten waarom

B. Met elkaar in verband brengen

Getallen en hun structuur en samenhang in de context van de leer-, werk- en leefomgeving begrijpen en gebruiken

Paraat hebben

- o Tienstructuur
- o Telrij
- o De getallenlijn met gehele getallen en eenvoudige decimale getallen

Functioneel gebruik

- o Vertalen van een eenvoudige situatie naar een berekening
- o Afronden gehele getallen op ronde getallen
- o Globaal beredeneren van uitkomsten
- o Splitsen en samenstellen van getallen op basis van het tientalig stelsel

Weten waarom

- o Structuur van het tientalig stelsel

C. Gebruiken

In de context van de leer-, werk- en leefomgeving berekeningen uitvoeren en daarbij zo nodig:

- o Gememoriseerde en geautomatiseerde kennis toepassen
- o Hoofdrekenen waarbij het noteren van tussenresultaten is toegestaan
- o Hoofdbewerkingen (+, -, x, :) uitvoeren
- o Rekenmachine of andere digitale rekenhulpmiddelen op adequate manier inzetten

Paraat hebben

- o Optellen en aftrekken met gehele getallen en eenvoudige decimale getallen
- o Producten en delingen uit de tafels van vermenigvuldiging tot en met 10
- o Bij basisbewerkingen efficiënt gebruikmaken van de kenmerken van het tientalig stelsel

Functioneel gebruik

- o Bewerkingen met gehele getallen
- o Functionele bewerkingen met eenvoudige breuken
- o Schattend rekenen
- o Rekenmachine

Weten waarom

- o Kritisch beoordelen en interpreteren van een uitkomst
- o Efficiënt rekenen met eenvoudige getallen, gebruikmakend van de eigenschappen van getallen en bewerkingen

TOELICHTING REKENEN - GETALLEN

Eindtermen Getallen 1F

1. Begrijpt en gebruikt de rekenkundige symbolen en bewerkingen $+$, $-$, $:$, $\times$, $=$, de relaties $<$ en $>$ en de woorden die hiervoor in het dagelijks leven gebruikt worden.
2. Interpreteert de betekenis, functie en grootte van getallen (genoteerd in cijfers of taal) in een herkenbare situatie op de juiste manier.
3. Maakt in herkenbare situaties gebruik van de tienstructuur en eigenschappen van getallen.
4. Herkent hele getallen, veelvoorkomende eenvoudige breuken en decimale getallen in een herkenbare situatie en gebruikt ze in berekeningen.
5. Maakt in herkenbare situaties waarin gerekend wordt de juiste keuze tussen precies of globaal uitrekenen en het al dan niet inzetten van de rekenmachine of andere digitale rekenhulpmiddelen en kan daarbij het antwoord kritisch interpreteren en beoordelen.

Voorbeelden Getallen 1F

Wat betekenen de getallen op dit rijbewijs?

Er staan drie huizen te koop:

Welk huis is het duurst?

Voor een kindertraktatie heb je veertig cakejes nodig.
Je gebruikt deze bakvorm. Hoe vaak moet je bakken?

Moeder met twee kinderen van 6 en 8 jaar en opa en opa gaan samen brunchen.
Hoeveel betalen ze?

Opleidingen gericht op ingangsniveau beroepsonderwijs

Standaarden Getallen 2F	
<p>A. Notatie, taal en betekenis</p> <p>De uitspraak, schrijfwijze en betekenis herkennen en gebruiken van gehele getallen, eenvoudige breuken en decimale getallen, symbolen en rekenkundige relaties die voorkomen in de leer-, werk- en leefomgeving</p> <p>Rekentaal in de context van de leer-, werk- en leefomgeving gebruiken</p>	<p>Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o De uitspraak en schrijfwijze van negatieve getallen o Eenvoudige reken- en wiskundige symbolen gebruiken o Betekenis van kwadraat o Betekenis van worteltekens op rekenmachine <p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Getalnotaties met miljoen en miljard <p>Weten waarom</p> <ul style="list-style-type: none"> o Getallen relateren aan situaties
<p>B. Met elkaar in verband brengen</p> <p>Getallen en hun structuur en samenhang in de context van de leer-, werk- en leefomgeving begrijpen en gebruiken</p>	<p>Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o Negatieve getallen plaatsen in een getalsysteem <p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Getallen met elkaar vergelijken o Situaties vertalen naar een bewerking o Afronden op 'mooie' getallen <p>Weten waarom</p> <ul style="list-style-type: none"> o Kritisch beoordelen en interpreteren van een uitkomst
<p>C. Gebruiken</p> <p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving berekeningen uitvoeren en daarbij zo nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Gememoriseerde en geautomatiseerde kennis toepassen o Hoofdrekenen waarbij het noteren van tussenresultaten is toegestaan o Hoofdbewerkingen (+, -, x, :) uitvoeren o Rekenmachine of andere digitale rekenhulpmiddelen op adequate manier inzetten 	<p>Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o Optellen en aftrekken met negatieve getallen o Haakjes gebruiken o Met een rekenmachine of andere digitale rekenhulpmiddelen breuken, procenten berekenen of benaderen als eindige decimale getallen <p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Schatten van een uitkomst o Resultaat van een berekening afronden in overeenstemming met de gegeven situatie <p>Weten waarom</p> <ul style="list-style-type: none"> o Bij berekeningen een passend rekenmodel kiezen, met of zonder rekenmachine of andere digitale rekenhulpmiddelen o Berekeningen en redeneringen verifiëren

TOELICHTING REKENEN - GETALLEN

Eindtermen Getallen 2F

1. Kent in voorstelbare situaties de uitspraak, betekenis en waarde van negatieve getallen, en kan deze gebruiken in functionele berekeningen.
2. Gebruikt en begrijpt rekenkundige symbolen en bewerkingen $>$, $<$, $\pm$, ^{2} , $\approx$, $/$, $\neq$ en de rekentaal en notatie die hiervoor in voorstelbare situaties gebruikt worden.
3. Interpreteert in voorstelbare situaties getallen met de benamingen miljoen en miljard en maakt er berekeningen mee.
4. Interpreteert de betekenis, functie en grootte van getallen (genoteerd in cijfers of taal) in een voorstelbare situatie op de juiste manier.
5. Maakt in een voorstelbare situatie met de rekenmachine of met andere digitale rekenhulpmiddelen berekeningen, ook met negatieve getallen, eenvoudige breuken, procenten en kwadraten.
6. Kiest in voorstelbare situaties een rekenmodel, maakt de juiste keuze tussen precies of globaal uitrekenen en het al dan niet inzetten van de rekenmachine of andere digitale rekenhulpmiddelen en kan daarbij het antwoord kritisch afronden, interpreteren en beoordelen.

Voorbeelden Getallen 2F

Wat is de uitspraak en betekenis van: $-3\text{ }^{\circ}\text{C}$, $-\text{€ }75$, -100 m ?

Je wint deze Mega Jackpot met éénvijfde lot. Hoeveel geld krijg je?

Je banksaldo is $-\text{€ }138,35$.

Je salaris van $\text{€ }1485,25$ wordt gestort.

Wat is je nieuwe saldo?

Je hebt 350 van deze blikjes nodig; Hoeveel sixpacks koop je?

Je betaalt aan huur voor je huis per jaar $\text{€ }43.668,-$. Klopt dat wel?

Onderdeel opleidingen gericht op alfabetisering

Standaarden Verhoudingen Instroomniveau	
<p>A. Notatie, taal en betekenis</p>	<p>Paraat hebben</p>
<p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving de uitspraak, schrijfwijze en betekenis van percentages en breuken (als: deel van), verhoudingen en decimale getallen herkennen en gebruiken</p>	<ul style="list-style-type: none"> o Taal, notatie, betekenis van eenvoudige breuken, procenten en decimale getallen (bij geld en maten)
	<p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Notatie en taal van eenvoudige breuken, procenten o Eenvoudige verhoudingen herkennen
	<p>Weten waarom</p>
<p>B. Met elkaar in verband brengen</p>	<p>Paraat hebben</p>
<p>In de context van de leer-, werk en leefomgeving percentages, breuk, deling en 'deel van' met elkaar in verband brengen</p>	<ul style="list-style-type: none"> o Relaties tussen eenvoudige breuken en mooie percentages
	<p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Beschrijven van deel geheel met een eenvoudige breuk o Eenvoudige veelvoorkomende percentages omzetten in breuken
	<p>Weten waarom</p>
<p>C. Gebruiken</p>	<p>Paraat hebben</p>
<p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving berekeningen uitvoeren met verhoudingen en percentages</p>	<ul style="list-style-type: none"> o Eenvoudige percentages
	<p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Rekenen met eenvoudige percentages o Verdubbelen en halveren in eenvoudige verhoudingssituaties
	<p>Weten waarom</p>

Voorbeelden Verhoudingen Instroomniveau

Stamppotje voor 4 personen

Ingrediënten

- 1 kilo kruimige aardappels
- 600 g broccoli
- 1 ui
- zout
- 300 g belegen kaas
- 25 g boter of margarine
- 1 eetlepel grove mosterd

Hoeveel heb je nodig voor 2 personen? En voor 8?

Deze schoenen kosten normaal € 70,-

Hoeveel kosten ze in de aanbieding?

Wat betekenen deze zinnen:

- o Tweederde deel van de werknemers werd ontslagen
- o $\frac{1}{4}$ liter slagroom
- o Deze trui is 100% katoen
- o Ik voel me 100%

In een houtzagerij werkten vorig jaar 40 personen. Dit jaar is dat 10% minder. Hoeveel personen werken er nu?

Opleidingen gericht op ingangsniveau beroepsonderwijs

Standaarden Verhoudingen 1F

A. Notatie, taal en betekenis

In de context van de leer-, werk- en leefomgeving de uitspraak, schrijfwijze en betekenis van percentages en breuken (als: deel van), verhoudingen en decimale getallen herkennen en gebruiken

Paraat hebben

- o Taal, notatie, betekenis van breuken, procenten, decimale getallen en verhoudingen

Functioneel gebruik

- o Verhoudingen herkennen in verschillende dagelijkse situaties
- o Taal van verhoudingen kennen en gebruiken

Weten waarom

B. Met elkaar in verband brengen

In de context van de leer-, werk- en leefomgeving percentages, breuk, deling en 'deel van' met elkaar in verband brengen

Paraat hebben

- o Verschillende verschijningsvormen van verhoudingen herkennen

Functioneel gebruik

- o Beschrijven van deel geheel met een breuk
- o Eenvoudige veelvoorkomende breuken omzetten in percentages
- o Eenvoudige verhoudingen omzetten in procenten

Weten waarom

C. Gebruiken

In de context van de leer-, werk- en leefomgeving berekeningen uitvoeren met verhoudingen en percentages

Paraat hebben

- o Rekenen met eenvoudige ankerpercentages

Functioneel gebruik

- o Eenvoudige verhoudingsproblemen (met mooie getallen) oplossen
- o Eenvoudige verhoudingen met elkaar vergelijken

Weten waarom

TOELICHTING REKENEN - VERHOUDINGEN

Eindtermen Verhoudingen 1F

1. Herkent en gebruikt in herkenbare situaties de uitspraak, schrijfwijze en betekenis van verhoudingen, percentages en breuken (als deel van).
2. Kent de relaties tussen 50%, 25%, 75%, 10% en 1% en de bijbehorende breuken, delingen, decimale getallen en verhoudingen en rekt hiermee in herkenbare situaties.
3. Rekt in een herkenbare situatie verhoudingsgewijs met eenvoudige getallen en zet daarbij zo nodig een eenvoudige verhouding om in een breuk, percentage of deling.

Voorbeelden Verhoudingen 1F

Stamppotje voor 4 personen

Ingrediënten

- 1 kilo kruimige aardappels
- 600 g broccoli
- 1 ui
- zout
- 300 g belegde kaas
- 25 g boter of margarine
- 1 eetlepel grove mosterd

Hoeveel heb je van alles nodig voor 6 personen?

Normale prijs: € 70,-
Nu 20% korting!

Hoeveel kosten de schoenen in de aanbieding?

Meer of minder dan de helft?

- o Bijna zeven op de tien hulpverleners zijn in de afgelopen vijf jaar slachtoffer geworden van bedreiging of mishandeling.
- o Twee op de vijf Nederlanders koopt bij kortingssites.

Aanbevolen percentage lichaamsvet:

	Mannen	Vrouwen
17-29 jaar	15 %	25 %
30-39 jaar	17.5 %	27.5 %
40-49 jaar	20 %	30 %
50+ jaar	20 %	30 %

Bij vrouwen boven de dertig jaar is het aanbevolen vetpercentage meer dan een kwart van het lichaamsgewicht. Ja/nee

Het bedrijf heeft volgens manager Bas Groenman 40 van de 400 vrachtwagens verkocht.

Hoeveel procent van de vrachtwagens is verkocht?

- o Ik kocht 6 paar sokken voor 18 euro. Hoeveel kosten 5 paar?
- o Wat is voordeliger: 3 kg sinaasappels voor 4 euro of 2 kg voor 3 euro?

Opleidingen gericht op ingangsniveau beroepsonderwijs

Standaarden Verhoudingen 2F

A. Notatie, taal en betekenis

In de context van de leer-, werk- en leefomgeving de uitspraak, schrijfwijze en betekenis van percentages en breuken (als deel van), verhoudingen en decimale getallen herkennen en gebruiken

Paraat hebben

- o Diverse notaties van breuken, verhoudingen en de formele notatie van schaal herkennen

Functioneel gebruik

- o Notatie van breuken, decimale getallen en percentages gebruiken

Weten waarom

B. Met elkaar in verband brengen

In de context van de leer-, werk en leefomgeving percentages, breuken, deling en 'deel van' met elkaar in verband brengen

Paraat hebben

- o Eenvoudige stambreuken, decimale getallen, percentages en verhoudingen in elkaar omzetten

Functioneel gebruik

- o Met een rekenmachine breuken en procenten berekenen en benaderen als decimale getallen

Weten waarom

C. Gebruiken

In de context van de leer-, werk- en leefomgeving berekeningen uitvoeren met verhoudingen en percentages

Paraat hebben

- o Rekenen met samengestelde grootheden

Functioneel gebruik

- o Uitvoeren procentberekeningen
- o Verhoudingen met elkaar vergelijken en daartoe een passend rekenmodel kiezen

Weten waarom

- o Weten wanneer je percentages in berekeningen wel en niet mag optellen

TOELICHTING REKENEN - VERHOUDINGEN

Eindtermen Verhoudingen 2F

1. Herkent en gebruikt de notatie, taal en betekenis van percentages, verhoudingen, decimale getallen en breuken in voorstelbare situaties.
2. Herkent veelvoorkomende samengestelde grootheden en eenheden (zoals snelheid, [bevolkings]dichtheid, prijs/kg en kB/s) als een verhouding en rekt ermee in voorstelbare situaties.
3. Kiest in voorstelbare situaties een passende aanpak om de voorkomende berekeningen met percentages, verhoudingen en de bijbehorende breuken en decimale getallen uit te voeren.
4. Weet in voorstelbare situaties wanneer het om relatieve getallen (zoals percentages en verhoudingen) gaat en waarin het rekenen met percentages verschilt van het rekenen met absolute getallen.

Voorbeelden Verhoudingen 2F

Hoeveel liter benzine is ongeveer nodig voor 100 km?

De vakantietoeslag is de uitbetaling van 8% toeslag over het bruto jaarsalaris

Waarom wordt de vakantietoeslag ook weleens een dertiende maand genoemd?

- o Een auto rijdt 120 km/u. Welke afstand legt deze auto in 20 minuten af? Hoelang duurt een rit van 30 km?
- o Deze tv kost € 699,- inclusief 19% btw. Wat is het btw-bedrag?
- o Het aantal misdrijven steeg van 435 naar 462, met hoeveel procent is het gestegen?

Met een volle batterij kun je 4,5 uur op de laptop werken. Hoelang kan je nog ongeveer op de laptop werken als je batterijstatus dit aangeeft?

Hoelang duurt het downloaden van een bestand van 650 Mb bij een snelheid van 3 Mb/s?

Onderdeel opleidingen gericht op alfabetisering

Standaarden Meten en Meetkunde Instroomniveau	
A. Notatie, taal en betekenis	Paraat hebben
In de context van de leer-, werk- en leefomgeving kennis hebben van:	<ul style="list-style-type: none"> o De notatie, uitspraak en betekenis van veelvoorkomende maten o Veelgebruikte meetkundige namen en begrippen
<ul style="list-style-type: none"> o Lengte, oppervlakte, inhoud o Gewicht, temperatuur, tijd, geld o Meetkundige namen en begrippen 	Functioneel gebruik
	<ul style="list-style-type: none"> o Bekende analoge en digitale meetinstrumenten aflezen o Datum- en tijdnnotatie
	Weten waarom
B. Met elkaar in verband brengen	Paraat hebben
In de context van de leer-, werk- en leefomgeving relaties leggen tussen veelvoorkomende maten en 2D-representaties in verband brengen met de werkelijkheid	<ul style="list-style-type: none"> o Waarde van euromunten en -biljetten o Verband tussen enkele veelvoorkomende eenheden (bij dezelfde grootheid)
	Functioneel gebruik
	<ul style="list-style-type: none"> o Schattingen doen en metingen verrichten met betrekking tot lengtes en oppervlaktes o Uit voorstellingen en beschrijvingen conclusies trekken over objecten en hun plaats in de ruimte o Ontwikkelen van eigen referentiematen
	Weten waarom
C. Gebruiken	Paraat hebben
In de context van de dagelijkse leer-, werk- en leefomgeving meet- en meetkunde-activiteiten uitvoeren	<ul style="list-style-type: none"> o Veelvoorkomende afmetingen en hoeveelheden o Enkele referentiematen
	Functioneel gebruik
	<ul style="list-style-type: none"> o Veelvoorkomende eenheden gebruiken en omzetten o Eenvoudige berekeningen met geld en tijd uitvoeren o Veelvoorkomende meetinstrumenten aflezen o Op basis van een plattegrond of navigatiesysteem de weg vinden
	Weten waarom

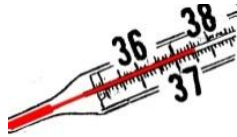
TOELICHTING REKENEN – METEN EN MEETKUNDE

Voorbeelden Meten en Meetkunde Instroomniveau

Hoe laat is het?

Heeft je dochter koorts?

Wat is de vorm van deze tafels?

Je volgt de aanwijzingen op het scherm.
Wat doe je over 80 meter? Je gaat...

- rechtdoor
- rechtsaf
- linksaf

Je moet € 3,15 afrekenen. Met welke munten kun je gepast betalen?

Opleidingen gericht op alfabetisering

Standaarden Meten en Meetkunde 1F	
<p>A. Notatie, taal en betekenis</p> <p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving kennis hebben van:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Lengte, oppervlakte, inhoud o Gewicht, temperatuur, tijd, geld o Meetkundige namen en begrippen 	<p>Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o Uitspraak en notatie van veelvoorkomende maten o Veelgebruikte meetkundige namen en begrippen <p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Meetinstrumenten aflezen o Veelvoorkomende eenheden gebruiken o Meetkundige begrippen in zen beschrijving gebruiken o Eigen referentiematen <p>Weten waarom</p>
<p>B. Met elkaar in verband brengen</p> <p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving relaties leggen tussen veelvoorkomende maten en 2D-representaties in verband brengen met de werkelijkheid</p>	<p>Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o Veelvoorkomende eenheden met elkaar in verband brengen; ook: 1 liter is 1 dm³ <p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Samenhang tussen enkele veelvoorkomende eenheden in berekeningen gebruiken o Uit voorstellingen en beschrijvingen conclusies trekken over objecten en hun plaats in de ruimte o Afmetingen bepalen met behulp van schaal, afpassen, rekenen <p>Weten waarom</p> <ul style="list-style-type: none"> o Eenvoudige maten in verband brengen met decimale getallen
<p>C. Gebruiken</p> <p>In de context van de dagelijkse leer-, werk- en leefomgeving meet- en meetkunde-activiteiten uitvoeren</p>	<p>Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o Schattingen maken over afmetingen en hoeveelheden <p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Veelvoorkomende eenheden omrekenen o Veelvoorkomende meetinstrumenten gebruiken o Oppervlakte bepalen van eenvoudige figuren door schatten, meten of berekenen o Routekaarten, plattegronden en navigatiesystemen gebruiken <p>Weten waarom</p>

TOELICHTING REKENEN – METEN EN MEETKUNDE

Eindtermen Meten en Meetkunde 1F

1. Leest veelvoorkomende meetinstrumenten af en noteert de waarde met bijbehorende eenheid.
2. Gebruikt in herkenbare situaties relaties tussen eenvoudige, veelvoorkomende eenheden in het metriek stelsel (kilo, centi, milli, ...) en bij tijd.
3. Kent en gebruikt de relatie tussen dm^3 en liter.
4. Voert in herkenbare situaties eenvoudige berekeningen uit met maten en gebruikt daarbij eigen referentiematen.
5. Bepaalt in herkenbare situaties oppervlakten van eenvoudige figuren door schatten, meten of berekenen.
6. Bepaalt in herkenbare situaties afmetingen met behulp van schaal, afpassen, schatten of berekenen.
7. Beschrijft in herkenbare situaties objecten met behulp van eenvoudige meetkundige namen en begrippen.
8. Gebruikt eenvoudige plattegronden, routekaarten of navigatiesystemen.

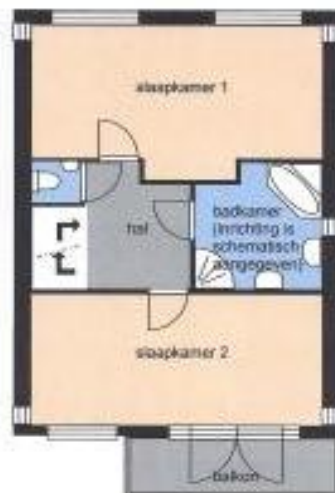
Voorbeelden Meten en Meetkunde 1F

Hoeveel melk zit er in deze maatbeker?

Beschrijf de route naar je werk (of stageadres) met behulp van woorden zoals links, rechts, aantal meter, etc.

Schat de lengte en breedte van slaapkamer 2.
Hoe groot is de oppervlakte ongeveer?

1^e verdieping

Hoeveel porties van 30 gram gaan er uit 1,5 kg krabsalade?

Opleidingen gericht op ingangsniveau beroepsonderwijs

Standaarden Meten en Meetkunde 2F	
<p>A. Notatie, taal en betekenis</p> <p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving kennis hebben van:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Lengte, oppervlakte, inhoud o Gewicht, temperatuur, tijd, geld o Meetkundige namen en begrippen 	<p style="color: #e67e22;">Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o Notatie en betekenis van maten en voorvoegsels o Veelgebruikte meetkundige begrippen, symbolen en namen <p style="color: #e67e22;">Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Gebruiken en interpreteren van: <ul style="list-style-type: none"> • Meetinstrumenten • Schalen • Tijdeenheden o Referentiematen o Eenvoudige routebeschrijving maken <p style="color: #e67e22;">Weten waarom</p>
<p>B. Met elkaar in verband brengen</p> <p>In de context van de leer-, werk- en leefomgeving relaties leggen tussen veelvoorkomende maten en 2D-representaties in verband brengen met de werkelijkheid.</p>	<p style="color: #e67e22;">Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o Veelvoorkomende eenheden binnen het metriek stelsel o 2D-representaties en de bijbehorende 3D-objecten met elkaar in verband brengen <p style="color: #e67e22;">Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Structuur en samenhang van belangrijke maten uit het metriek stelsel o Uitspraken doen over lengte, omtrek, oppervlakte en inhoud en in eenvoudige gevallen over de relaties daartussen o Uit voorstellingen en beschrijvingen conclusies trekken over objecten en hun plaats in de ruimte o Situatieschets maken <p style="color: #e67e22;">Weten waarom</p>
<p>C. Gebruiken</p> <p>In de context van de dagelijkse leer-, werk- en leefomgeving meet- en meetkunde-activiteiten uitvoeren</p>	<p style="color: #e67e22;">Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o Afmetingen (ook hoeken, inhoud en oppervlakte) schatten en meten <p style="color: #e67e22;">Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Veelvoorkomende eenheden o Juiste grootte en eenheid kiezen of bepalen o Meetinstrumenten gebruiken o Schatten, meten of berekenen van lengte, oppervlakte en inhoud <p style="color: #e67e22;">Weten waarom</p>

TOELICHTING REKENEN – METEN EN MEETKUNDE

Eindtermen Meten en Meetkunde 2F

1. Kent veelvoorkomende maten en voorvoegsels uit het metriek stelsel en zet deze in voorstelbare situaties in elkaar om.
2. Kent de verschillende tijdseenheden en -aanduidingen en kan ermee rekenen in voorstelbare situaties.
3. Kiest en gebruikt referentiematen bij berekeningen in voorstelbare situaties.
4. Gebruikt analoge en digitale meetinstrumenten in voorstelbare situaties, kan ze aflezen en de uitkomst interpreteren en noteren.
5. Leest maten en andere informatie af van een werktekening en plattegrond.
6. Meet, schat of berekent (ook met schaal) in voorstelbare situaties lengte, oppervlakte, omtrek en inhoud van concrete objecten en kiest de passende eenheid voor het antwoord.
7. Interpreteert in voorstelbare situaties 2D-representaties en beschrijvingen van 3D-objecten, bewerkt deze, brengt ze met elkaar in verband en trekt conclusies.
8. Beschrijft objecten met behulp van meetkundige namen en begrippen in voorstelbare situaties.

Voorbeelden Meten en Meetkunde 2F

Je gaat om 13.15 uur van huis, want je moet de trein halen van 13.35 uur naar Amsterdam. De trein moet om 14.15 uur in Amsterdam aankomen, maar je hebt een vertraging van 18 minuten. Hoe lang ben je onderweg van huis naar station Amsterdam? (... uur +... minuten)

Een cd-rom heeft een opslagruimte van ongeveer 700 Mb. Een dvd heeft een opslagruimte van 4,7 gigabyte.
Hoeveel cd's passen er op een dvd?

Een gezin verbruikt 156 m^3 water per jaar.
Hoeveel liter verbruikt het gezin per maand?

Je gaat de tuin opnieuw inrichten. Eerst wordt de tuin met 25 cm zand opgehoogd. De afmeting van de tuin is 12,5 m bij 6 m. Hoeveel kuub zand heb je nodig?

Wat is de oppervlakte van het slaapgedeelte van de tent in m^2 ?

TOELICHTING REKENEN – METEN EN MEETKUNDE

In welk vak zit Peter?

- 101
- 115
- 409
- 425

Peter is naar een voetbalwedstrijd in de Amsterdam Arena. Hierboven zie je de plattegrond van de Arena en hieronder het uitzicht dat Peter heeft op het veld.

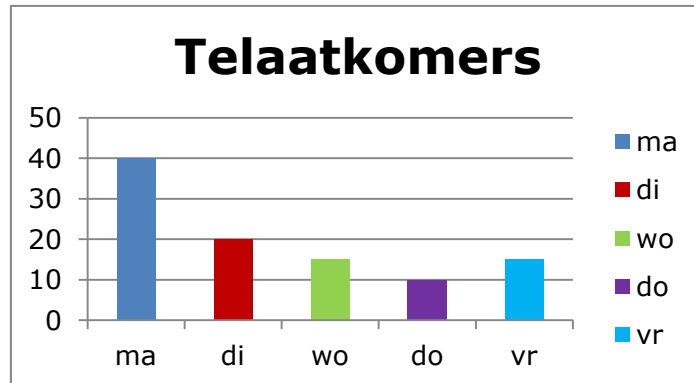
TOELICHTING REKENEN - VERBANDEN

Onderdeel opleidingen gericht op alfabetisering

Standaarden Verbanden Instroomniveau	
A. Notatie, taal en betekenis	Paraat hebben
In de leer-, werk- en leefomgeving aflezen, analyseren en interpreteren van informatie uit veelvoorkomende tabellen, grafische voorstellingen en beschrijvingen	<ul style="list-style-type: none"> o Informatie uit veelvoorkomende eenvoudige tabellen aflezen
	Functioneel gebruik
	<ul style="list-style-type: none"> o Eenvoudige grafieken, diagrammen en tabellen gebruiken
	Weten waarom
B. Met elkaar in verband brengen	Paraat hebben
In de leer-, werk- en leefomgeving verschillende voorstellingsvormen met elkaar in verband brengen, gegevens verzamelen en patronen beschrijven	<ul style="list-style-type: none"> o Gegevens invullen in een eenvoudige tabel
	Functioneel gebruik
	<ul style="list-style-type: none"> o Een beperkt aantal gegevens combineren o Ordenen van gegevens
	Weten waarom
C. Gebruiken	Paraat hebben
In de leer-, werk- en leefomgeving problemen oplossen door gebruik te maken van tabellen, diagrammen en grafieken	<ul style="list-style-type: none"> o Conclusies kunnen trekken uit eenvoudige tabellen en grafieken
	Functioneel gebruik
	<ul style="list-style-type: none"> o Gegevens uit eenduidige grafische afbeeldingen onder woorden kunnen brengen o Gegevens aanvullen in een digitale of analoge tabel
	Weten waarom

Voorbeelden Verbanden Instroomniveau

Hoeveel mensen kwamen er dinsdag te laat?

Wat is de lievelingskleur van de meeste mensen?

Hoeveel mensen hebben maat 39?

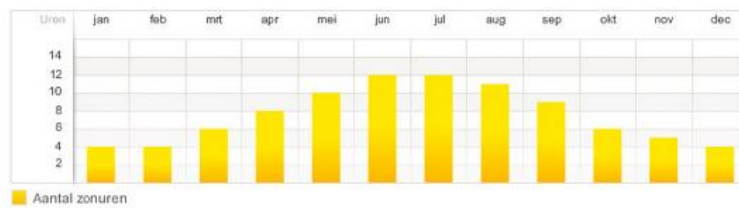
schoenmaat	aantal mensen
35	1
36	3
37	6
38	11
39	20
40	21
41	17
42	14
43	13
44	12
45	6
46	0

TOELICHTING REKENEN - VERBANDEN

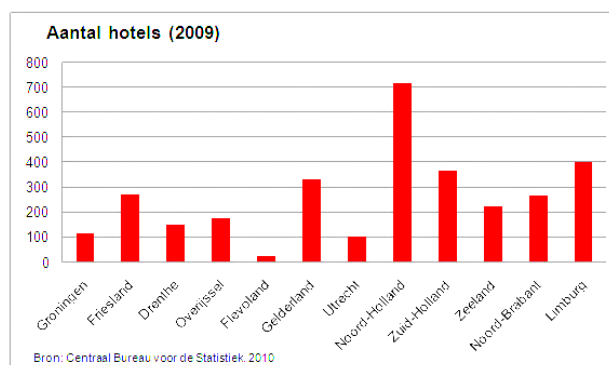
Op welke plaats staat Feyenoord?

	Club	Wed.	w	g	v	p	v-t
1	AZ	25	16	4	5	52	53-25
2	Ajax	25	14	7	4	49	66-33
3	FC Twente	24	14	6	4	48	66-28
4	PSV	25	14	6	5	48	63-37
5	SC Heerenveen	25	13	9	3	48	56-36
6	Feyenoord	25	13	6	6	45	49-32
7	Vitesse	26	12	5	9	41	34-29
8	Roda JC Kerkrade	25	11	1	13	34	43-54
9	FC Groningen	25	9	5	11	32	36-46
10	RKC Waalwijk	25	9	4	12	31	27-38
11	Heracles Almelo	26	8	6	12	30	39-41
12	NEC	25	9	3	13	30	28-35
13	NAC Breda	25	8	4	13	28	33-39
14	ADO Den Haag	25	7	7	11	28	29-48
15	FC Utrecht	25	6	9	10	27	36-41
16	WV Venlo	25	7	4	14	25	31-56
17	De Graafschap	24	4	4	16	16	21-54
18	Excelsior	25	3	6	16	15	19-57

In welke twee maanden schijnt de zon het meest?

In welke provincie zijn de meeste hotels?

TOELICHTING REKENEN - VERBANDEN

Op welke dag moet je je paraplu meenemen? Op welke dag is het lekker zonnig weer?

Het is 7 uur. Hoe laat vertrekt de eerstvolgende bus?

Terug				Lijn 39			
Vertrektijden		Haltes		Stremmingen			
06	06	36	59				
07	16	28	43	52			
08	04	22	37	52			
09	07	22	33	45			
10	01	14	30	44			
11	00	14	30	44			
12	00	14	30	44			
13	00	14	30	44			
14	00	14	30	44			

Op welke dagen moet Pim Brands werken?

Werkrooster juni 2012					
week 24					
	ma	di	woe	do	vrijd
	11	12	13	14	15
Christiaan Bosch	X		X	X	
Pim Brands		X			X
Tim Brommers	X	X			
Maarten Geldof			X	X	X
Sjaak vd Jagt	X				X

Welk hotel krijgt het hoogste cijfer?

Hotel: Montanus **** (17 beoordelingen)
 België / West Vlaanderen / Brugge
 beoordelingen (16)
 · ZEER AAN TE RADEN !!!!!!!
 · Super!

9,0

Hotel: Express by Holiday Inn Antwerpen *** (101 beoordelingen)
 België / Antwerpen / Antwerpen
 beoordelingen (100)
 · kamers: geen kastruimte, bedbank als 3e bed.
 · 3 Dagen Antwerpen

7,8

Hotel: Loreto *** (49 beoordelingen)
 België / West Vlaanderen / Brugge
 beoordelingen (48)
 · Prachtig hotel.
 · Gewoon een goed hotel met vriendelijk personeel

9,3

Opleidingen gericht op alfabetisering

Standaarden Verbanden 1F	
<p>A. Notatie, taal en betekenis</p>	<p>Paraat hebben</p>
<p>In de leer-, werk- en leefomgeving aflezen, analyseren en interpreteren van informatie uit veelvoorkomende tabellen, grafische voorstellingen en beschrijvingen</p>	<p>o Informatie uit veelvoorkomende tabellen aflezen en interpreteren</p>
	<p>Functioneel gebruik</p>
	<p>o Eenvoudige grafieken en diagrammen (beschrijving van een situatie) gebruiken</p>
	<p>Weten waarom</p>
<p>B. Met elkaar in verband brengen</p>	<p>Paraat hebben</p>
<p>In de leer-, werk- en leefomgeving verschillende voorstellingsvormen met elkaar in verband brengen, gegevens verzamelen en patronen beschrijven</p>	<p>o Eenvoudige tabel gebruiken om informatie uit een situatiebeschrijving te ordenen</p>
	<p>Functioneel gebruik</p>
	<p>o In een authentieke situatie een patroon, tabel of verloop van grafiek of diagram omschrijven met woorden</p>
	<p>Weten waarom</p>
	<p>o Informatie op verschillende manieren kan worden geordend en weergegeven</p>
<p>C. Gebruiken</p>	<p>Paraat hebben</p>
<p>In de leer-, werk- en leefomgeving problemen oplossen door gebruik te maken van tabellen, diagrammen en grafieken</p>	<p>o Een eenvoudige visuele representatie maken op basis van gegevens</p>
	<p>Functioneel gebruik</p>
	<p>o Kwantitatieve informatie uit tabellen en grafieken gebruiken om eenvoudige berekeningen uit te voeren</p>
	<p>Weten waarom</p>
	<p>o Categoriseren van gegevens</p>

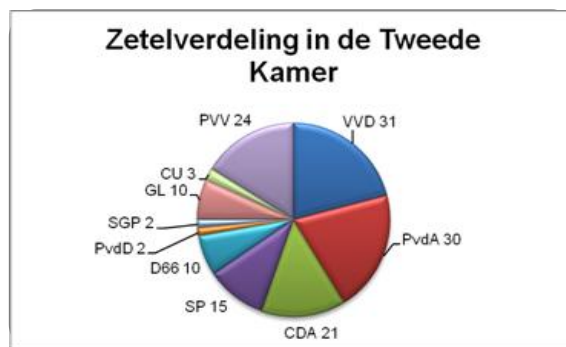
TOELICHTING REKENEN - VERBANDEN

Eindtermen Verbanden 1F

1. Leest, beschrijft en interpreteert in herkenbare situaties gegevens uit veelvoorkomende tabellen, grafieken en diagrammen of andere grafische voorstellingen.
2. Maakt een eenvoudige analoge of digitale grafische voorstelling bij een herkenbare kwantitatieve situatie.
3. Gebruikt in herkenbare situaties kwantitatieve informatie uit tabellen, grafieken en diagrammen om eenvoudige berekeningen uit te voeren.

Voorbeelden Verbanden 1F

Hoeveel zetels hebben VVD en CDA samen?

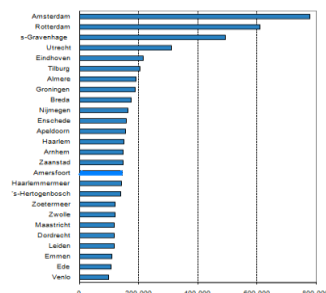

Op welke dag moet je zeker een paraplu meenemen?

Op welke dag is er oostenwind?

	Do	Vr	Za	Zo	Ma	Di
Zonneschijn (%)	30	70	70	10	20	10
Neerslagkans (%)	30	10	10	30	70	90
Neerslaghoeveelheid (mm)	0/1	0	0	0/1	2/5	1/4
Minimumtemperatuur (°C)	-10/-7	-10/-8	-10/-7	-6/-3	-1/1	0/2
Middagtemperatuur (°C)	-2/2	-4/-1	-3/-1	3/5	3/6	4/6
Windrichting	N	O	Z	NW	W	NW
Windkracht (bft)	3	2	2	3	4	4

Hoeveel steden hebben meer dan 400.000 inwoners?

Opleidingen gericht op ingangsniveau beroepsonderwijs

Standaarden Verbanden 2F	
<p>A. Notatie, taal en betekenis</p>	<p>Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o Analyseren, interpreteren en beschrijven van numerieke informatie uit tabellen en grafische voorstellingen o Betekenis herkennen van variabelen in een (woord)formule <p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Numerieke informatie uit tabellen, diagrammen en grafieken kunnen combineren <p>Weten waarom</p> <ul style="list-style-type: none"> o Uit beschrijving in woorden een eenvoudig patroon herkennen
<p>B. Met elkaar in verband brengen</p>	<p>Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o Regelmatigheden in een tabel of grafiek herkennen en beschrijven o Een grafiek tekenen bij een tabel of bij informatie uit een tekst <p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Uit het verloop, de vorm en de plaats van de punten in een grafiek conclusies trekken over een bijbehorende situatie o Numerieke gegevens verzamelen en verwerken <p>Weten waarom</p> <ul style="list-style-type: none"> o Conclusies trekken uit het verloop van een grafiek
<p>C. Gebruiken</p>	<p>Paraat hebben</p> <ul style="list-style-type: none"> o Numerieke informatie uit tabellen, grafieken en diagrammen interpreteren en gebruiken bij berekeningen o Woordformules en vuistregels gebruiken <p>Functioneel gebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> o Kwantitatieve informatie uit tabellen en grafieken gebruiken om berekeningen uit te voeren en conclusies te trekken o Numerieke gegevens uit tabellen en grafieken aflezen, combineren en gebruiken bij berekeningen o Categoriseren van gegevens o Berekeningen maken met vuistregels, rekenvoorschriften en woordformules <p>Weten waarom</p>

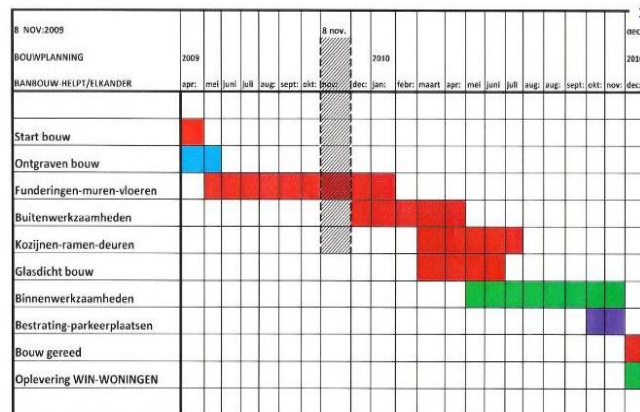
TOELICHTING REKENEN - VERBANDEN

Eindtermen Verbanden 2F

1. Leest, beschrijft en interpreteert in voorstelbare situaties gegevens uit tabellen, grafieken en diagrammen of andere grafische voorstellingen en kan er conclusies aan verbinden.
2. Maakt een analoge of digitale tabel of grafische voorstelling bij een voorstelbare kwantitatieve situatie.
3. Voert in voorstelbare situaties berekeningen uit met vuistregels en eenvoudige formules.
4. Gebruikt numerieke informatie uit tabellen, grafieken en diagrammen of andere grafische voorstellingen in berekeningen.

Voorbeelden Verbanden 2F

In welke periode kunnen de kozijnen, ramen en deuren geplaatst worden?

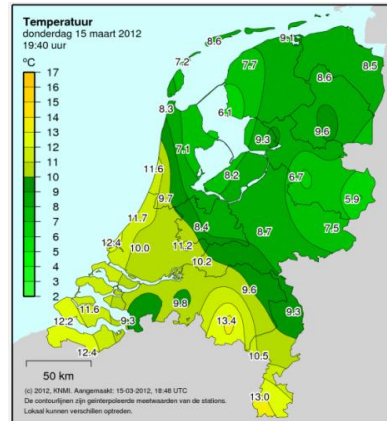
Welke wasmachine zou jij kopen?

Geef twee argumenten op basis van de gegevens uit dit plaatje

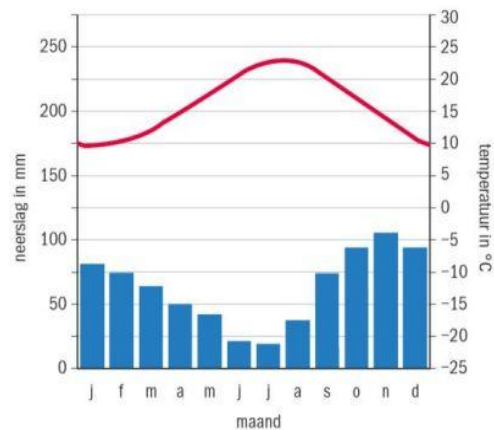

TOELICHTING REKENEN - VERBANDEN

Hoe groot is het verschil tussen de hoogste en de laagste temperatuur op het kaartje?

In welke maand valt de meeste neerslag?
In welke maanden is de temperatuur het hoogst?

Hoeveel geld was de eigenaar van de auto kwijt aan brandstofkosten?

Betreft auto met kenteken:		66-56-41						
AUTOKOSTEN								
datum	code	kosten soort	incl		btw		excl	
			btw	btw	L	H	0%	btw
3-1-2011	1	Brandstofkosten	119,40	h		19,06	19,06	100,34
3-1-2010	2	Parkeer en Tolgelden	17,50	h		2,79	2,79	14,71
3-1-2011	1	Brandstofkosten	144,40	0		0,00	0,00	144,40
4-1-2011	4	Belastingen	45,00	0		0,00	0,00	45,00
5-1-2011	5	Onderhoud	980,68	h		156,58	156,58	824,10
6-1-2010	6	Stallingskosten	45,00	h		7,18	7,18	37,82
6-1-2010	3	Verkeers overtredingen	140,00	0		0,00	0,00	140,00
						0,00	0,00	
						0,00	0,00	
						0,00	0,00	

Toelichting Digitale vaardigheden

Toelichting Digitale vaardigheden

Leeswijzer

1. *Format*

Het format kent een algemene omschrijving van de niveaus, met eindtermen met voorbeelden per niveau. Dit format voor de eindtermen is gebaseerd op het format voor taal. Ten eerste om de herkenbaarheid voor de gebruikers te vergroten. Ten tweede omdat de functionele invalshoek – uitgaan van taken - goed past bij de digitale vaardigheden.

2. *Toelichting niveaus digitale vaardigheden*

Bij de digitale vaardigheden worden 3 niveaus onderscheiden:

De namen van de niveaus wijken af van die voor taal en rekenen omdat in het Referentiekader taal en rekenen de niveau-aanduidingen 1F en 2F zijn uitgewerkt voor taal en rekenen en niet voor digitale vaardigheden. Digitale vaardigheden zijn geen onderdeel van het referentiekader, en kunnen daarom niet met die niveaus aangeduid worden. Voor digitale vaardigheden is daarom gekozen voor de termen basisniveau 1 en basisniveau 2. Basisniveau 1 is het niveau waaraan gewerkt wordt in opleidingen Nederlandse taal en rekenen, gericht op alfabetisering. Basisniveau 2 is het niveau waaraan gewerkt wordt in opleidingen Nederlandse taal en rekenen, gericht op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs.

Digitale vaardigheden	Instreamniveau	Basisniveau 1	Basisniveau 2
Taal en rekenen	Instreamniveau	1F	2F

3. *Eindtermen*

De eindtermen digitale vaardigheden zijn te relateren aan de eindtermen voor taal en rekenen. De eindtermen zijn echter geen eindtermen voor taal of rekenen! Voorbeeld van de standaard op het Instreamniveau: typt een eenvoudige tekst met gebruik van interpunctie: punt, komma, hoofdletter.

Deze eindterm zegt niets over het juiste gebruik van interpunctie, maar bijvoorbeeld wel dat iemand weet hoe een hoofdletter getypt moet worden op een toetsenbord.

De eindtermen digitale vaardigheden voor de volwasseneneducatie zijn geschreven in de context van geletterdheid en gebruik van alledaagse technologie. Ze zijn bestemd voor gebruik in opleidingen Nederlandse taal en rekenen, gericht op alfabetisering en op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs. Het zijn geen eindtermen digitale vaardigheden voor het voortgezet onderwijs of voor het beroepsonderwijs. Het basisniveau 2 sluit wel aan op het laagste niveau (beroeps-) digitale vaardigheden: Basis beroepsbeoefenaar (niveau 1 en niveau 2), zoals door ECABO in 2012 genoemd bij het e-Userskills Certificaat ©.

4. *Afhankelijkheid van hulp, instructie en voorbeelden*

De mate van zelfstandigheid is niet opgenomen in de uitwerkingen omdat de beschreven taken uiteindelijk zelfstandig moeten kunnen worden uitgevoerd. Het is belangrijk om te beseffen dat het hier om een doelgroep gaat voor wie hulp, instructie, voorbeelden en ook een veilige situatie soms noodzakelijk zijn om te functioneren op het niveau dat zij geacht wordt te

TOELICHTING DIGITALE VAARDIGHEDEN - LEESWIJZER

beheersen. De afhankelijkheid van hulp, instructies en voorbeelden is het grootst bij het Instroomniveau en bij niveau 1F.

5. *De domeinen*

Digitale vaardigheden zijn in de afgelopen 15 jaar op verschillende manieren ingedeeld in modules, domeinen of taakgebieden. In de context van taal en rekenen is ervoor gekozen om de digitale vaardigheden in te delen in vijf domeinen:

- o Domein 1: Gebruik van ICT-systemen
- o Domein 2: Beveiliging, privacy en ergonomie
- o Domein 3: Informatie zoeken
- o Domein 4: Informatie verwerken en presenteren
- o Domein 5: Communicatie

Deze domeinindeling is voor een belangrijk deel gebaseerd op de domeinen uit het ICT curriculum van Skills for life¹. Domein 3 en 4 betreffen informatievaardigheden, die gezien worden als onderdeel van digitale vaardigheden.

6. *Voorbeelden*

Bij de verschillende eindtermen zijn voorbeelden opgenomen om de gebruikers meer inzicht te geven in het niveau en de aard van de vaardigheden. De voorbeelden zijn illustratief en dus niet uitputtend.

---

¹Skills for life, ICT curriculum, 2007, Department for education and skills – UK

	Instroomniveau	Basisniveau 1	Basisniveau 2
Algemene omschrijving	Aansluitend bij opleidingen NT en rekenen, gericht op alfabetisering Kan in een bekende en ingerichte omgeving een beperkt aantal digitale toepassingen gebruiken en handelingen verrichten.	Aansluitend bij opleidingen NT en rekenen, gericht op Kan binnen de alledaagse leef-, werk- en leeromgeving herkenbare digitale toepassingen gebruiken en de meest voorkomende handelingen verrichten.	Aansluitend bij opleidingen NT en rekenen, gericht op ingangsniveau beroepsonderwijs Kan veelvoorkomende digitale toepassingen gebruiken en handelingen verrichten, gerelateerd aan de leef-, werk- en leeromgeving.
Domein 1: ICT-systemen gebruiken			
Toelichting Gebruikt ICT-systemen	Instreamstandaard Kan gebruik maken van bedieningsapparatuur: toetsenbord, muis, touchscreen. Kan gebruik maken van eenvoudige interfacemogelijkheden: basishandelingen voor werken met vensters en iconen, menu-opties, navigatieknoppen op beeldscherm. Kan eigen inlognaam en wachtwoord invoeren. Kan gebruik maken van pin- en chipapparaat voor betalingen.	Eindtermen <ol style="list-style-type: none"> 1 Kan voorbeelden geven van hard- en software. 2 Kan een computer starten en afsluiten. 3 Maakt gebruik van internet. 4 Maakt gebruik van interfacemogelijkheden van veelgebruikte ICT-toepassingen: printen van bestanden, zoeken naar bestanden in een directory-structuur, verplaatsen van bestanden, kopiëren en plakken van tekst of afbeelding. 5 Maakt gebruik van twee programma's die tegelijkertijd op een computer actief zijn. 6 Maakt gebruik van rekenmachine en andere digitale rekenhulpmiddelen. 	Eindtermen <ol style="list-style-type: none"> 1 Maakt gebruik van meerdere programma's die tegelijkertijd actief zijn en wisselt informatie uit tussen die programma's. 2 Kiest het meest geschikte programma voor een toepassing. 3 Maakt gebruik van interfacemogelijkheden voor bestandsbeheer: het opzetten van een directorystructuur, wissen en kopiëren van bestanden.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> o Apparatuur gebruiken die al aangezet is: computer, printer, mobiele telefoon, fietscomputer, autodisplay, pin- en chipapparaat, geldautomaat, ov-kaart (in- en uitchecken), autoradio, thermostaat verwarming, tv, wasmachine 	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> o Apparatuur gebruiken: computer, printer, kopieerapparaat, tablet, smartphone, (auto) navigatiesysteem, parkeerautomaat, ov-chipkaartoplader, digitaal foto toestel o Handelingen uitvoeren op een computer: printen van een bestand, een bestand 	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> o Apparatuur gebruiken: scanner, digitaal foto toestel, mp3- en mp4-speler o Handelingen uitvoeren: een afbeelding opslaan via een browser, een afbeelding bewerken met grafische software en deze plakken in een tekstverwerker

	Instromniveau	Basisniveau 1	Basisniveau 2
	<ul style="list-style-type: none"> o Basishandelingen uitvoeren op een computer: programma starten en afsluiten, klikken, dubbelklikken en slepen met de muis, venster vergroten en sluiten, bestand openen en opslaan o Navigeren via symbolen in educatieve software voor taal en rekenen 	<p>openen dat je moet zoeken door te bladeren, een bestand opslaan op een USB-stick, tekst of afbeelding van internet kopiëren en plakken in tekstverwerker</p> <ul style="list-style-type: none"> o URL typen en navigeren met knoppen van internetbrowser o Werkt tegelijkertijd op internet en met een tekstverwerker o Bladeren door de foto's op een digitaal fototoestel en de foto's overzetten naar computer 	

Domein 2: Beveiliging, privacy en ergonomie

	Instromstandaard	Eindtermen	Eindtermen
Toelichting Volgt de regels voor beveiliging, privacy en ergonomie	<p>Weet dat hij een wachtwoord nooit aan onbekenden mag geven.</p> <p>Heeft besef van de voor- en nadelen van het verspreiden van privé-informatie via internet.</p> <p>Weet dat langdurig gebruik van de computer tot gezondheidsklachten kan leiden.</p>	<p>7 Kent de risico's van het gebruik van digitale informatie en communicatie.</p> <p>8 Weet dat het niet is toegestaan om producten van anderen zonder toestemming te kopiëren en verspreiden (copyright).</p> <p>9 Weet dat er kosten zijn verbonden aan het gebruik van mobiele telefoons en internet.</p>	<p>4 Weet welke maatregelen hij moet nemen om te voorkomen dat (privé) informatie via internet verspreid wordt.</p> <p>5 Weet welke maatregelen hij moet nemen om hoge kosten van gebruik van ICT te voorkomen.</p>
	<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Pincode van het bankpasje geheimhouden 	<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Geen verdachte bijlage in een mail openen o Geen banknummers, wachtwoorden en pincodes doorgeven via e-mail o Codes en wachtwoorden veilig bewaren o Virusscanner gebruiken 	<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Profielinstellingen wijzigen bij sociale media, zodat alleen bekenden bepaalde informatie kunnen zien o Het delen van foto's/bestanden zo instellen dat alleen bekenden die kunnen zien o Een programma op smartphone instellen waarmee de datalimiet voor internet niet overschreden wordt

Instroomniveau	Basisniveau 1	Basisniveau 2
Domein 3: Informatie zoeken		
Toelichting Kent informatiebronnen en de eigenschappen, gebruikt zoekstrategie en zoekt informatie	<p>Instroomstandaard</p> <p>Kan webadressen herkennen.</p> <p>Kan een website herkennen en begrijpen waar deze over gaat.</p> <p>Kan in een website door bladeren op zoek gaan naar informatie.</p> <p>Kan (hyper)links en menu's herkennen en gebruiken om naar dieper gelegen informatie te gaan.</p> <p>Kan met symbolen navigeren in educatieve software.</p> <p>Kan informatie opzoeken op digitaal gestuurde apparaten.</p>	<p>Eindtermen</p> <p>6 Zoekt informatie op internet door gebruik te maken van verschillende zoektechnieken: binnen de browser, met de zoekmachine, binnen de website, via sociale media, via fora en via FAQ's.</p> <p>7 Weet welke zoektechnieken adequaat zijn bij welk type zoekvraag.</p> <p>8 Zoekt informatie door gebruik te maken van online netwerken en gebruikersgroepen.</p>
<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> Op een website de plek zoeken om door te klikken naar contactgegevens Een telefoonnummer opzoeken in een mobiele telefoon Zoeken naar gewicht en prijs van appels via een touchscreen bij de groenteafdeling van supermarkt 	<p>Eindtermen</p> <p>10 Gebruikt webadressen.</p> <p>11 Gebruikt de zoekfunctie binnen een programma of toepassing.</p> <p>12 Gebruikt een zoekmachine op internet: gebruikt zoektermen; selecteert de meest geschikte hyperlink op basis van de beknopte informatie die de zoekmachine geeft; scant een website aan de hand van een zoekvraag.</p> <p>13 Gebruikt startpagina's of portals op internet en kiest de juiste trefwoorden om die te gebruiken bij een zoekvraag.</p> <p>14 Maakt gebruik van e-mail of een internetformulier om informatie te vragen.</p> <p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> Gebruikmaken van routeplanner, ov9292 of autonavigatie om een route te vinden Een persoon of thema opzoeken op internet met Google Een taalprogramma opzoeken op oefenen.nl Weten dat er rekenhulpen zijn op internet bij alledaagse onderwerpen: Riscometer Lenen, Studieleenwijzer, rekenhulp Toeslagen belastingdienst 	<p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> Zoeken naar gebruikerservaringen met een product of dienst op een forum Met een app op een smartphone het dichtstbijzijnde hotel zoeken Sociale media (Facebook, LinkedIn) gebruiken om informatie te achterhalen

Instromniveau	Basisniveau 1	Basisniveau 2
	<ul style="list-style-type: none"> o Informatie opzoeken op het display van een auto 	

Domein 4: Informatie verwerken en presenteren

	Eindtermen	Eindtermen
Toelichting: Verwerkt en presenteert informatie	Instromstandaard Kan bekende digitale standaardformulieren invullen volgens de instructies. Kan een eenvoudige tekst typen met gebruik van interpunctie: punt, komma, hoofdletter. Kan de autocorrectiesymbolen herkennen. Kan informatie printen.	9 Maakt gebruik van verschillende digitale hulpmiddelen bij een presentatie. 10 Maakt de juiste keuze voor digitale hulpmiddelen bij een presentatie. 11 Gebruikt de meest gangbare lay-out mogelijkheden. 12 Vult (online) informatie in die in verschillende stappen tot een bestelling of betaling leidt.
	15 Maakt gebruik van eenvoudige functies van een tekstverwerker. 16 Zorgt voor een heldere lay-out in een tekst. 17 Maakt gebruik van speciale lees- en rekentekens. 18 Maakt gebruik van de spellingscorrectie in programma's. 19 Voegt een bestand toe als bijlage bij een bericht. 20 Verwerkt informatie door digitale standaardformulieren, tabellen of schema's in te vullen. 21 Maakt gebruik van een eenvoudig rekenprogramma. 22 Combineert teksten en afbeeldingen in een tekstverwerker of e-mailprogramma.	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> o Tekst, tabellen, grafieken, foto's, geluid en video combineren o Een zakelijke brief in een passende lay-out zetten met een uitgebreide tekstverwerker
	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> o Gebruikmaken van kopjes, witregels, speciale tekens: ¼, €, ideeën, café o Teksten en afbeeldingen kopiëren en plakken en deze samen in één Word-bestand voegen 	Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> o Tekst, tabellen, grafieken, foto's, geluid en video combineren o Een zakelijke brief in een passende lay-out zetten met een uitgebreide tekstverwerker

	Instroorniveau	Basisniveau 1	Basisniveau 2
	<ul style="list-style-type: none"> o In een tekst nieuwe regels, hoofdletters, punten en komma's gebruiken o Weten dat een rood golflijntje onder een woord kan betekenen dat het woord fout geschreven is o Het resultaat van een taal- of rekenoefening printen 	<ul style="list-style-type: none"> o Gebruikmaken van een online rekenhulp van Nibud of van rekenmachine-software op computer of mobiele telefoon o Gegevens invoeren bij autonavigatie o Een app op de smartphone gebruiken voor het omrekenen van valuta o Een treinkaartje kopen via de automaat 	<ul style="list-style-type: none"> o Een presentatie van zichzelf maken via een profiel op Facebook o Online gegevens invullen voor een bestelling en die in een mail ontvangen o Aanvragen ov-chipkaart o Een eenvoudig spreadsheetprogramma gebruiken voor het maken van berekeningen en presentaties in de vorm van grafieken o Online een vakantie boeken o Een geluidsopname maken van een gesprek om als bewijs toe te voegen aan het portfolio

Domein 5: Communicatie

	Instroorniveau	Basisniveau 1	Basisniveau 2
Toelichting: Gebruikt ICT om te communiceren	<p>Instroorniveau</p> <p>Kan tekstberichten ontvangen.</p> <p>Kan een reactie sturen op een ontvangen bericht.</p> <p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Een e-mail of een sms openen o Een reply op e-mail of sms sturen 	<p>Basisniveau 1</p> <p>Eindtermen</p> <p>23 Ontvangt en stuurt berichten naar één of meerdere personen.</p> <p>24 Gebruikt e-mailadressen en telefoonnummers in een digitaal adresboek.</p> <p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Een e-mail of sms maken en versturen o Tweets ontvangen o Statusmeldingen begrijpen van bekenden in Facebook o Een e-card sturen en ontvangen, bijvoorbeeld bij een verjaardag 	<p>Basisniveau 2</p> <p>Eindtermen</p> <p>1 Stemt de keuze voor een programma af op het communicatiedoel.</p> <p>2 Beheert ontvangen en verzonden berichten. Gebruikt online mogelijkheden om te communiceren: fora, sociale media, voice- en videocommunicatie.</p> <p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> o Chatfuncties voor (synchrone) tekstcommunicatie gebruiken o Tweets of statusmeldingen in Facebook gebruiken om vrienden op de hoogte te houden o Een vraag stellen in een forum voor gebruikerservaringen o Een bericht plaatsen op een online gastenboek van een website o Skype gebruiken om te bellen, met of zonder video

Literatuurlijst

Literatuurlijst

- De blokkendoos KSE, SLO 1997
- Modulaire leerlijn Nederlands, SLO 1997
- Common European Framework of Reference for Languages, Council of Europe 2001
- Raamwerk NT2, K. Dalderop, E. Liemberg, F. Teunisse; CINOP 2002
- Portfolio alfabetisering NT2, W. Stockmann en K. Dalderop, 2005
- Syllabus Luisteren mbo 2F, CVE 2011
- Leren voor leven, M. de Greef, Spectrum 2010
- Raamwerk Nederlands voor (v)mbo, E.Bohnenn e.a.; CINOP 2007
- Ondersteuning en certificering van digitaal leren voor laagopgeleiden, M. de Greef, 2011, onderzoeksrapport in opdracht van ETV
- Skills for life, ICT curriculum, 2007, Department for education and skills – UK
- Leerlijn informatievaardigheden voor de tweede fase voortgezet onderwijs, SLO 2007
- Advies Commissie NLQF – EQF, Introductie van het Nederlands Nationaal Kwalificatiekader NLQF in nationaal en Europees perspectief, CINOP 2011
- ECDL core, www.ecdl.nl
- Standaard taal bij het NLQF. E.Bohnenn, A. Jacobs, F. Jansen, R.Thijssen; CINOP 2011
- Passende Perspectieven, M. Langberg, E. Leenders, A. Koopman. SLO, 2012
- Over de drempels met rekenen. Eindrapportage van de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen (commissie Meijerink). SLO, 2008
- Referentiekader taal en rekenen, Commissie Meijerink, 2010
- Raamwerk rekenen/wiskunde mbo, Wijers, M., Jonker, V., Huisman, J., Van Groenestijn, M., & Van der Zwaard, P. Freudenthal instituut, 2007
- Het Europees Raamwerk voor Gecijferdheid, M. van Groenestijn, M., Diez-Palomar, J., Kanes, C. Grundvig, 2011
- Rekenwijzer AKA. Rekenen voor de AKA opleidingen en andere niveau 1 opleidingen, Steunpunt taal en rekenen MBO, 2009.
- Syllabus (concept) Rekenen mbo 2F, CVE 2011
- The Bruges Communiqué on enhanced European Coöperation in Vocational Education and Training for the period 2010-2020
- Taal en AKA Jacqueline de Maa, 2010

Websites

- <http://www.ivio-examenbureau.nl/Examens-en-eindtermen.aspx>
- VOX competency goals numeracy
http://www.vox.no/upload/6429/Competence_goals_numeracy_SEC.pdf
- Skills for KSE life standards
http://www.ifl.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0006/6639/14130_national_standards_for_adult_literacy_numeracy_ict.pdf